

2022

**Raport o stanie
sektora małych i średnich
przedsiębiorstw w Polsce**

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

Redakcja:

Anna Skowrońska,
Anna Tarnawa

Autorzy Raportu:

Paweł Chaber – rozdział 5

Melania Nieć – rozdziały: 1, 2, 3

Joanna Orłowska – rozdział 1

Anna Tarnawa – rozdział 1

Łukasz Widła-Domaradzki (Tandem Analityczny s.c.) – rozdział 6

Paulina Zadura – rozdział 1

Robert Zakrzewski – rozdziały: 1, 4

© Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

ISBN: 978-83-7633-475-2

Opracowanie graficzno-techniczne:

www.ccpog.com.pl

Warszawa 2022

Spis treści

Słowo wstępne	4
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – kluczowe wskaźniki	6
Rozdział 1. Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce.....	12
1.1. Przedsiębiorstwa w Polsce	12
1.2. Udział MSP w wytwarzaniu PKB.....	19
1.3. Tworzenie miejsc pracy	22
1.4. Inwestycje przedsiębiorstw.....	27
1.5. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw	30
1.6. Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw.....	33
Rozdział 2. Ranking małej i średniej przedsiębiorczości w układzie wojewódzkim. Wskaźnik syntetyczny	38
Rozdział 3. Innowacyjność przedsiębiorstw.....	47
Rozdział 4. Statystyczny obraz polskich mikroprzedsiębiorstw	61
Rozdział 5. Wykorzystanie ICT w polskich przedsiębiorstwach.....	74
Rozdział 6. Koniunktura i otoczenie biznesu 2022	85
6.1. Koniunktura według Panelu Polskich Przedsiębiorstw PARP.....	85
6.2. Ocena obecnej koniunktury	86
6.3. Oczekiwania co do przyszłej koniunktury.....	88
6.4. Kryzysy lat 2020–2022 a koniunktura	91
6.5. Innowacyjność przedsiębiorstw	92
6.6. Determinanty koniunktury 2022.....	93
6.7. Segmentacja firm	98
6.8. Konkurencyjność polskich firm i strategię jej budowania	100
6.9. Kondycja polskich firm	102
Podsumowanie	104

Słowo wstępne

Szanowni Państwo,

z prawdziwą satysfakcją oddajemy w Państwa ręce 25. jubileuszową edycję Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Z tej okazji warto przypomnieć, że Raport był pierwszą publikacją w Polsce przedstawiającą tak obszerny zestaw danych i analiz dotyczących różnych aspektów funkcjonowania sektora MSP w naszym kraju, i do dziś pozostaje jednym z głównych źródeł informacji w tym obszarze. Tegoroczny Raport, podobnie jak wydania wcześniejsze, został przygotowany przez pracowników Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości¹, głównie na podstawie danych statystycznych GUS, zarówno ogólnodostępnych, jak i zakupionych specjalnie na potrzeby niniejszego opracowania.

Kolejno ukazujące się wydania Raportu pozwalają śledzić, jak na przestrzeni lat zmienia się polska przedsiębiorczość, w szczególności mikro, mała i średnia będące głównym przedmiotem niniejszych analiz. Obraz wyłaniający się z danych jest bardzo korzystny – od czasu ukazania się pierwszego Raportu (1997) polska gospodarka odniosła wiele sukcesów. Skalę pozytywnych przemian, które nastąpiły w tym czasie dzięki przedsiębiorczości Polaków, obrazuje m.in. systematyczny wzrost udziału firm MSP w PKB. Dopiero pandemia wyhamowała część korzystnych tendencji – w 2020 r. zanotowano spadek niejednego wskaźnika opisującego polską przedsiębiorczość – a zanim udało się w pełni przezwyciężyć skutki COVID-19, pojawiły się inne poważne bariery, jak konflikt rosyjsko-ukraiński czy wzrost inflacji, choć za wcześnie na całościową analizę ich wpływu na polskie firmy.

Pandemia, choć stanowiła ogromne wyzwanie dla gospodarki, okazała się akceleratorem zmian także w sensie pozytywnym. Przede wszystkim zawdzięczamy jej przyspieszenie procesu transformacji cyfrowej. Ci którzy postawili na e-commerce i innowacje zwiększyli swoje szanse na sukces. Branża IT, branża gamingowa, medyczna czy KEP (kurier, ekspres, paczka) w tej trudnej sytuacji zyskały i rozwijają się dynamicznie.

Warto zaznaczyć, że Polska wyszła z pandemii stosunkowo obronną ręką i na tle innych gospodarek wypada całkiem korzystnie. Według Komisji Europejskiej, w 2020 r., do którego

¹ Pierwsze raporty zostały przygotowane przez Polską Fundację Małych i Średnich Przedsiębiorstw, działającą w latach 1996–2000, która w 2001 r. została przekształcona w Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości.

odnosi się większość aktualnie dostępnych danych nt. sektora MSP, spadek PKB w naszym kraju był jednym z najniższych w Unii Europejskiej (2,8%). Lepszy wynik od Polski zanotowała tylko Litwa (-0,9%). Za Polską uplasowały się Estonia i Szwecja z wynikiem po -2,9%.

Jednym z powodów do satysfakcji może być coraz większy udział Polski w wymianie towarowej, który nawet w pandemicznym 2020 wzrósł rok do roku – w eksporcie o 0,13 p.p., a w imporcie o 0,16 p.p.² W 1992 r. eksport towarów z Polski wynosił 13,2 mld dolarów. Dziś takie przychody ze sprzedaży zagranicznej firmy w kraju uzyskują w ciągu dwóch tygodni. W 2001 r. Polska była europejskim liderem w sprzedaży węgla. W 2010 r. – mebli, a w 2020 r. – monitorów. To pokazuje, jak zmienia się struktura gospodarki i że przesuwana się ona w górę drabiny wartości dodanej³. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, poprzez różne formy wsparcia (Go to Brand, Go to Brand – Expo 2020, Internacjonalizacja MŚP, Granty na Eurogranty, Umiejdzynarodowienie Krajowych Kluczowych Klastrow) pomaga polskim firmom w zagranicznej ekspansji.

Stale rosnąca liczba aktywnych firm – od załamania w 2009 r. do końca 2020 r. wzrosła o 35%, a w porównaniu z 2019 r. o 2,3% – potwierdza ducha przedsiębiorczości Polaków. Należy jednak liczyć się z tym, że w najbliższym czasie dynamika wzrostu gospodarczego osłabnie. Wiele wskazuje na to, że całemu światu, w tym Polsce, przyjdzie zmierzyć się z recesją. Toteż nie dziwi niepokój przedsiębiorców, wyrażany przez nich w badaniach, choć warto podkreślić, że nastroje są znacznie lepsze niż rok wcześniej⁴. Nie dziwi, ale niepokoi, zachowawczość decyzji inwestycyjnych firm, szczególnie w zakresie badań i rozwoju, które zdecydują o naszej przyszłej konkurencyjności. Cieszy natomiast wyraźny wzrost liczby deklaracji przedsiębiorców dotyczących inwestycji w kapitał ludzki.

Zapraszamy do lektury tegorocznego Raportu, ale także wcześniejszych wydań, będących cennym źródłem materiału do dalszych analiz.

Dariusz Budrowski
Prezes PARP

² *Polska w międzynarodowym handlu towarowym*, Biuro Analiz PFR S.A., lipiec 2021 r., <https://pfr.pl/ekspertyzy-ekonomiczne/polska-w-miedzynarodowym-handlu-towarowym-2021-r.html>.

³ Morawski I., Władyczak J., *30 lat polskiego eksportu. Hity eksportowe, kierunki ekspansji, szanse na przyszłość*, źródło: <https://api.kuke.pl/files/attachments/e0e963d4-267e-11ec-9df6-00abcd082070/raport-30-lat-polskiego-eksportu.pdf>, wrzesień 2021.

⁴ W obecnej edycji badania koniunkturę jako gorszą lub nieznacznie gorszą niż przed rokiem oceniło 69% badanych wobec 83% w 2021 r. Patrz: rozdział 6. Koniunktura i otoczenie biznesu 2022.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – kluczowe wskaźniki

Polska

Liczba przedsiębiorstw	
Liczba	2,26 mln (wzrost o 2,3% r/r)
Struktura przedsiębiorstw	
Wg liczby pracujących	99,8% – MSP 97,0% – mikroprzedsiębiorstwa 2,2% – małe przedsiębiorstwa 0,6% – średnie przedsiębiorstwa 0,2% – duże przedsiębiorstwa
Wg sektorów	52,9% – działalność usługowa 21,6% – działalność handlowa 15,4% – działalność budowlana 10,0% – działalność przemysłowa <i>Ponieważ 99,8% firm to MSP, w praktyce struktura branżowa MSP odpowiada strukturze całego sektora (łącznie z dużymi).</i>
Wg formy prawnej	87,1% – osoby fizyczne prowadzące działalność (98,9% z nich to mikroprzedsiębiorstwa) 12,9% – osoby prawne i jednostki niemające tej osobowości
Udział w PKB*	
Udział w PKB (dane za 2019 r.)	72,3% – udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB (spadek o 0,4 p.p. r/r) 49,6% – udział MSP w tworzeniu PKB (spadek o 0,4% r/r) Struktura udziału w PKB: 30,6% – mikroprzedsiębiorstwa (wzrost o 1,6 p.p. r/r) 8,8% – małe przedsiębiorstwa (spadek o 0,3 p.p. r/r) 10,2% – średnie przedsiębiorstwa (spadek o 0,9 p.p. r/r) 22,7% – duże przedsiębiorstwa (spadek o 0,9 p.p. r/r)
Rynek pracy	
Pracujący	9999,6 tys. – liczba pracujących w przedsiębiorstwach (spadek o 0,2% r/r) 6781,6 tys. – liczba pracujących w MSP (67,8% pracujących w sektorze przedsiębiorstw, wzrost o 0,4% r/r) 4,19 mln – mikroprzedsiębiorstwa (wzrost o 1,7% r/r) 1,05 mln – małe przedsiębiorstwa (bez zmian r/r) 1,54 mln – średnie przedsiębiorstwa (spadek o 2,6% r/r) 3,22 mln – duże przedsiębiorstwa (spadek o 1,2% r/r) 4,4 – przeciętna liczba pracujących na jeden podmiot (4,5 w 2019 r.)
Zatrudnieni	6,94 mln – liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwach (spadek o 75,1 tys. osób r/r) 56,3% – udział sektora MSP w strukturze przeciętnego zatrudnienia 3,1 osoby – przeciętna liczba zatrudnionych na 1 podmiot (spadek z 3,17 w 2019 r.)

Wynagrodzenia	5168 zł – miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego w sektorze przedsiębiorstw (wzrost o 7,3% r/r)
Wyniki finansowe	
Przychody, produkcja i wartość dodana	5,26 bln zł – przychody ogółem przedsiębiorstw (spadek o 0,1% r/r) 3,82 bln zł – produkcja przedsiębiorstw (spadek o 5,0% r/r) 1,32 bln zł – wartość dodana (wzrost o 2,6% r/r) Dla przeciętnej firmy: Przychody – 2,33 mln zł (spadek o 0,02% r/r) Produkcja – 1,69 mln zł (spadek o 0,07 r/r) Wartość dodana – 0,58 mln zł (bez zmian r/r)
Inwestycje	
Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe	224,7 mld zł – nakłady na rzeczowe aktywa trwałe ogółem sektora przedsiębiorstw (spadek o 6,6% r/r), w tym: nakłady inwestycyjne (203,5 mld zł), zakup używanych środków trwałych (21,2 mld zł). 99,6 mld zł – nakłady na rzeczowe aktywa trwałe w MSP (spadek o 5,3%) Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe ogółem na przedsiębiorstwo: 99,3 tys. zł – ogółem (spadek o 9% r/r) 44,11 tys. zł – MSP (spadek o 7%) 19,5 tys. zł – mikroprzedsiębiorstwo (spadek o 3%) 355,5 ty s. zł – małe przedsiębiorstwo (spadek o 9%) 2,7 mln zł – średnie przedsiębiorstwo (spadek o 6%) 34,1 mln zł – duże przedsiębiorstwo (spadek o 5%)
Źródła finansowania przedsiębiorstw (bez mikrofirm)* (dane za 2019 r.)	68,0% – środki własne 9,7% – środki bezpośrednio z zagranicy 9,0% – kredyty i pożyczki 4,5% – leasing finansowy 3,2% – środki budżetowe 3,2% – inne źródła 2,5% – nakłady niesfinansowane
Eksport/Import*	
Eksport	1,31 bln zł – eksport wyrobów i usług (wzrost o 2,2% r/r) 1055,6 mld zł – eksport wyrobów (wzrost o 3,8% r/r) 257,6 mld zł – eksport usług (spadek o 3,98% r/r) 97,8 tys. – liczba eksporterów wyrobów 20,4 tys. – liczba eksporterów usług 4,3% – odsetek eksporterów wyrobów 0,9% – odsetek eksporterów usług
Import	1,14 bln zł – import wyrobów i usług (spadek o 1,5% r/r) 981,6 mld zł – import wyrobów (spadek o 0,6% r/r) 156,3 mld zł – import usług (spadek o 6,2% r/r) 187,3 tys. – liczba importerów wyrobów 31,1 tys. – liczba importerów usług 8,3% – odsetek importerów wyrobów 1,4% – odsetek importerów usług
Innowacyjność	
Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie (w latach 2018–2020)	36,7% – przedsiębiorstw przemysłowych (21,7% w okresie 2017–2019) 33,0% – przedsiębiorstw usługowych (13,7% w okresie 2017–2019)

Przedsiębiorstwa przemysłowe , które wprowadziły nowe lub istotnie ulepszone produkty/procesy biznesowe (% przedsiębiorstw przemysłowych; w latach 2018–2020)	31,4% – nowe lub istotnie ulepszone produkty lub procesy biznesowe 25,3% – małe przedsiębiorstwa 43,4% – średnie przedsiębiorstwa 66,7% – duże przedsiębiorstwa
Przedsiębiorstwa usługowe , które wprowadziły nowe lub istotnie ulepszone produkty/procesy biznesowe (% przedsiębiorstw usługowych; w latach 2018–2020)	30,8% – nowe lub istotnie ulepszone produkty lub procesy biznesowe 28,1% – małe przedsiębiorstwa 40,0% – średnie przedsiębiorstwa 60,5% – duże przedsiębiorstwa
Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw	20,4 mld zł – firmy przemysłowe (23,2 mld zł w okresie 2017–2019) 18,4 mld zł – przedsiębiorstwa usługowe (15,4 mld zł w okresie 2017–2019)
Udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach (wg skali innowacyjności)	W przedsiębiorstwach przemysłowych: 4,8% – nowych dla rynku 5,2% – nowych dla firmy W przedsiębiorstwach usługowych: 2,2% – nowych dla rynku 2,4% – nowych dla firm
ICT	
Przedsiębiorstwa posiadające szerokopasmowy dostęp do internetu według klas wielkości (w %) (dane za 2021 r.)	98,5% – ogółem (spadek o 0,1 p.p. r/r) 98,2% – małe przedsiębiorstwa (spadek o 0,1 p.p. r/r) 99,7% – średnie przedsiębiorstwa (wzrost o 0,1 p.p. r/r) 99,9% – duże przedsiębiorstwa (bez zmian r/r)
Przedsiębiorstwa wyposażające swoich pracowników w urządzenia przenośne umożliwiające mobilny dostęp do internetu (dane za 2021 r.)	78,3% – ogółem (spadek o 0,3 p.p. r/r) 75,7% – małe przedsiębiorstwa (spadek o 0,2 p.p. r/r) 88,2% – średnie przedsiębiorstwa (spadek o 0,9 p.p. r/r) 98,1% – duże przedsiębiorstwa (spadek o 0,8 p.p. r/r)
Przedsiębiorstwa posiadające własną stronę internetową (w %) (dane za 2021 r.)	71,4% – ogółem (wzrost o 0,1 p.p. r/r) 67,2% – małe przedsiębiorstwa (spadek o 0,1 p.p. r/r) 89,3% – średnie przedsiębiorstwa (wzrost o 0,7 p.p. r/r) 93,7% – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 1,2 p.p. r/r)
Przedsiębiorstwa korzystające z płatnych usług w chmurze obliczeniowej (w %) (dane za 2021 r.)	28,7% – ogółem (wzrost o 4,3 p.p. r/r) 24,4% – małe przedsiębiorstwa (wzrost o 3,8 p.p. r/r) 43,3% – średnie przedsiębiorstwa (wzrost o 5,6 p.p. r/r) 69,7% – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 10,2 p.p. r/r)
Przedsiębiorstwa wykorzystujące urządzenia lub systemy internetu rzeczy (dane za 2021 r.)	18,7% – ogółem (wzrost o 2,1 p.p. r/r) 14,9% – małe przedsiębiorstwa (wzrost o 1,3 p.p. r/r) 31,8% – średnie przedsiębiorstwa (wzrost o 4,3 p.p. r/r) 51,2% – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 11,5 p.p. r/r)
Przedsiębiorstwa wykorzystujące technologie sztucznej inteligencji (dane za 2021 r.)	2,9% – ogółem 1,9% – małe przedsiębiorstwa 5,0% – średnie przedsiębiorstwa 17,5% – duże przedsiębiorstwa

Przedsiębiorstwa wykorzystujące media społecznościowe (dane za 2021 r.)	45,6% – ogółem 42,0% – małe przedsiębiorstwa 57,9% – średnie przedsiębiorstwa 77,7% – duże przedsiębiorstwa
Przedsiębiorstwa wykorzystujące oprogramowanie ERP (dane za 2021 r.)	31,9% – ogółem 24,4% – małe przedsiębiorstwa 59,8% – średnie przedsiębiorstwa 90,6% – duże przedsiębiorstwa
Przedsiębiorstwa wykorzystujące oprogramowanie CRM (dane za 2021 r.)	31,7% – ogółem 25,5% – małe przedsiębiorstwa 54,3% – średnie przedsiębiorstwa 82,9% – duże przedsiębiorstwa
Przedsiębiorstwa stosujące środki bezpieczeństwa ICT polegające na wykonywaniu zapasowych kopii danych i przekazywanie ich do innych lokalizacji (dane za 2021 r.)	61,4% – ogółem (wzrost o 0,1 p.p. r/r) 56,9% – małe przedsiębiorstwa (spadek o 0,2 p.p. r/r) 78,6% – średnie przedsiębiorstwa (spadek o 0,8 p.p. r/r) 94,0% – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 3,1 p.p. r/r)
Przedsiębiorstwa przeprowadzające audyty bezpieczeństwa systemu informacyjnego (dane za 2021 r.)	27,9% – ogółem (spadek o 0,5 p.p. r/r) 22,8% – małe przedsiębiorstwa (spadek o 0,9 p.p. r/r) 45,2% – średnie przedsiębiorstwa (wzrost o 0,3 p.p. r/r) 73,7% – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 2,9 p.p. r/r)
Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe	17,9% – ogółem (wzrost o 1,4 p.p. r/r) 16,1% – małe przedsiębiorstwa (wzrost o 1,6 p.p. r/r) 22,4% – średnie przedsiębiorstwa (wzrost o 0,8 p.p. r/r) 43,6% – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 1,6 p.p. r/r)
Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez strony internetowe lub aplikacje mobilne ⁵	16,1% – ogółem (wzrost o 1,4 p.p. r/r) 15,4% – małe przedsiębiorstwa (wzrost o 1,6 p.p. r/r) 17,5% – średnie przedsiębiorstwa (spadek o 0,2 p.p. r/r) 26,4% – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 2,4 p.p. r/r)
Przedsiębiorstwa wykorzystujące otwarte dane publiczne	17,3% – ogółem (spadek o 0,2 p.p. r/r) 14,5% – małe przedsiębiorstwa (spadek o 0,4 p.p. r/r) 25,7% – średnie przedsiębiorstwa (wzrost o 0,2 p.p. r/r) 48,1% – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 4,4 p.p. r/r)

Powyższe dane, o ile nie zaznaczono inaczej, dotyczą 2020 r. i zostały przygotowane na podstawie publikacji GUS:

- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r. (GUS, 2021) i wydań poprzednich;
- Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r. (GUS, 2022) i wydań poprzednich;
- Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020 (GUS, 2021) i wydań poprzednich.

Dane oznaczone gwiazdką (*) zostały opracowane przez GUS na zlecenie PARP, na potrzeby niniejszego Raportu. W przypadku ICT część wskaźników nie była wcześniej publikowana, stąd brak wskazania zmiany rok do roku.

⁵ Dotyczy zamówień otrzymywanych przez własną stronę internetową lub powiązaną z nią aplikację mobilną oraz zamówień otrzymywanych przez internetowe platformy handlowe, serwisy aukcyjne lub powiązane z nimi aplikacje mobilne. Nie ograniczają się tylko do prezentacji produktów wraz z opcją składania zamówień, lecz stanowią bardziej rozbudowane serwisy, które umożliwiają klientom wykonanie płatności online lub uzyskanie natychmiastowej pomocy w trakcie dokonywania zakupów za pośrednictwem komunikatora.

Polska – Unia Europejska (UE-27)

	POLSKA	UE-27
Liczba i struktura przedsiębiorstw		
Liczba przedsiębiorstw	2 022 248	23 168 929 ⁶
mikro	1 918 147 (94,9%)	21 553 171 (93%)
małe	85 850 (4,2%)	1 361 258 (5,9%)
średnie	14 961 (0,7%)	211 000 (0,9%)
duże	3 290 (0,2%)	43 500 (0,2%) ⁷
(dane za 2019 r.)		
Pracujący w przedsiębiorstwach		
Liczba pracujących	9 800 591	89 397 942
mikro	35,2%	29,6%
małe	16,7%	19,7%
średnie	15,8%	15,8%
duże	32,3%	34,8%
(dane za 2020 r. *)		
Wartość dodana, produkcja, rozwój		
Wartość dodana ⁸ na firmę ogółem, mln EUR	270 482,7	6 852 031,6 ⁹
na 1 firmę, tys. EUR (dane za 2019 r.)	133,8	295,7
Produkcja na firmę, tys. EUR (dane za 2019 r.)	384,3	791,4
BERD – nakłady przedsiębiorstw na działalność R&D ogółem, mln EUR	4 582,3	204 830,5
% PKB	0,88	1,53 ¹⁰
na mieszkańca, EUR (dane za 2020 r.)	120,7	457,9 ¹¹
Przedsiębiorstwa wysokiego wzrostu – High growth ¹² (% przedsiębiorstw 10+) (dane za 2019 r.)	11,71	11,46 ¹³

⁶ Polska jest piątym krajem w UE z najwyższą liczbą przedsiębiorstw po: Włoszech (3,61 mln), Francji (2,97 mln), Hiszpanii (2,69 mln), Niemczech (2,59 mln).

⁷ Państwo UE z najwyższą liczbą dużych przedsiębiorstw: Niemcy 12 tys.

⁸ Według kosztów czynników produkcji (value added at factor cost).

⁹ Najwyższą wartość produkcji dodanej wśród krajów UE mają Niemcy (1,9 mld EUR).

¹⁰ Kraje UE z najwyższym udziałem BERD w PKB – Szwecja 2,55%, Belgia 2,53%, Austria 2,22%, Niemcy 2,11%.

¹¹ Kraje UE z najwyższym wskaźnikiem BERD/per capita w UE – Szwecja 1.174,8 EUR i Belgia 1.003,9 EUR.

¹² HGC – high growth company – przedsiębiorstwo, które cechuje przeciętny roczny wzrost liczby pracujących o 10% lub więcej przez 3 kolejne lata oraz min. 10 pracujących na początku okresu pomiarowego, źródło: Eurostat.

¹³ Kraje z najwyższym wskaźnikiem w UE – Francja i Finlandia (po 15,6%).

	POLSKA	UE-27
ICT		
Intensywność cyfrowa DII (% przedsiębiorstw niefinansowych 10+) najniższy poziom najwyższy poziom (dane za 2021 r.)	58% 2%	44% ¹⁴ 3 ¹⁵
Analizy wewnętrzne w oparciu o BIG Data ¹⁶ (% przedsiębiorstw niefinansowych 10+) (dane za 2020 r.)	8	13 ¹⁷
E-commerce przedsiębiorstwa ze sprzedażą on-line przedsiębiorstwa ze sprzedażą on-line za granicę (% przedsiębiorstw niefinansowych 10+) (dane za 2021 r.)	18 5	22 ¹⁸ 8 ¹⁹
Internet Rzeczy – wykorzystanie (% przedsiębiorstw niefinansowych 10+) (dane za 2021 r.)	19	29 ²⁰
AI – przedsiębiorstwa wykorzystujące min. 1 technologię AI (% przedsiębiorstw niefinansowych 10+) (dane za 2021 r.)	3	8 ²¹

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; *szacunkowe dane na podstawie danych Eurostatu dostępne w: SME Performance Review 2021, DIW Econ, 2021.

¹⁴ Kraj z najniższym wskaźnikiem w UE – Szwecja 14%.

¹⁵ Kraje z najwyższym wskaźnikiem w UE – Dania, Finlandia, Malta (po 10%).

¹⁶ Z dowolnych źródeł.

¹⁷ Kraj z najwyższym wskaźnikiem w UE – Malta 29%.

¹⁸ Kraj z najwyższym wskaźnikiem w UE – Irlandia 40%.

¹⁹ Kraj z najwyższym wskaźnikiem w UE – Austria 15%.

²⁰ Kraje z najwyższym wskaźnikiem w UE – Austria 51%, Słowenia 49%.

²¹ Kraj z najwyższym wskaźnikiem w UE – Dania 24%.

Rozdział 1. Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce

1.1. Przedsiębiorstwa w Polsce

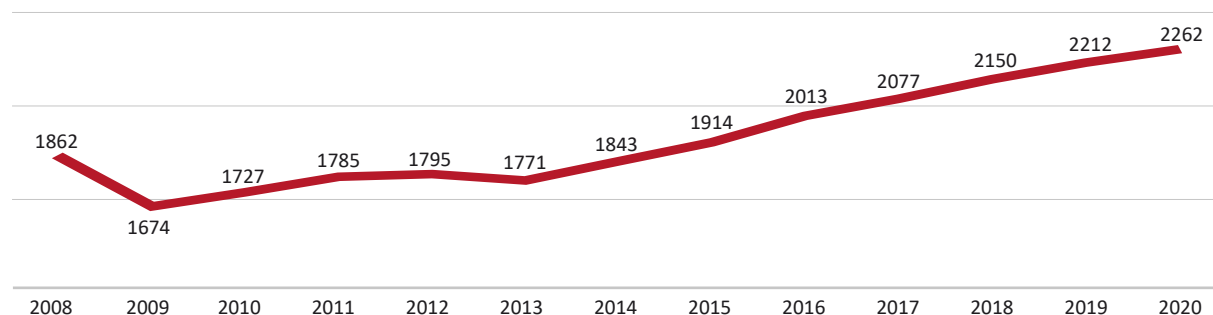
Liczba przedsiębiorstw i ich struktura

Analiza danych pokazuje, że w ostatnich latach **liczba przedsiębiorstw systematycznie rośnie. W 2020 r. w Polsce działało blisko 2,3 mln przedsiębiorstw niefinansowych**, określanych jako aktywne²².

W porównaniu z poprzednim rokiem (2019) ich liczba wzrosła o 2,3%, a w całym analizowanym okresie (od 2008 r.) – o 21,4%.

Liczba przedsiębiorstw w Polsce w ostatnich latach rośnie – w 2020 r. przekroczyła 2,3 mln. Zdecydowana większość z nich to mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa

Wykres 1.1. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w latach 2008–2020 (w tys.)

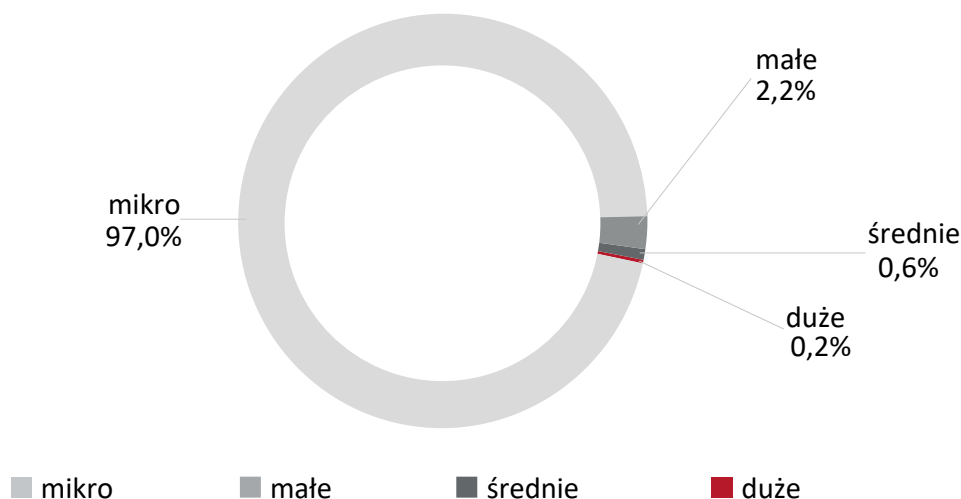

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009–2021.

²² Dane za 2020 r. za publikacją *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, 2021. Dane dotyczą sekcji B-J, L-N, P-S PKD 2007. Określenie „aktywne przedsiębiorstwa” pochodzi z niniejszego opracowania.

Sektor MSP (mikro, małych i średnich przedsiębiorstw) stanowi przeważającą większość przedsiębiorstw w Polsce – 99,8%. Wśród nich najliczniejszą grupą (97,0%; 2,2 mln) są mikroprzedsiębiorstwa. Udział firm małych w strukturze polskich przedsiębiorstw wynosi 2,2% (49,5 tys.), średnich – 0,6% (14,4 tys.), zaś dużych – tylko 0,2% (3,7 tys.)²³.

Wykres 1.2. Struktura przedsiębiorstw aktywnych w Polsce ze względu na wielkość firmy

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, 2021.

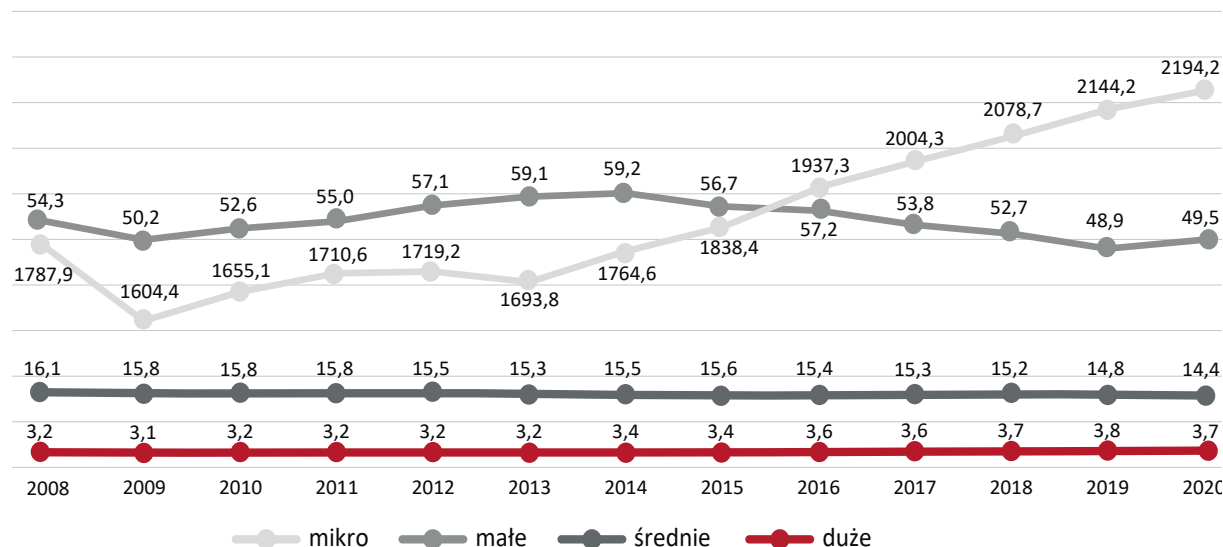
Obserwując dane dotyczące liczby przedsiębiorstw ze względu na klasę wielkości, można zauważyć, że **w okresie 2008–2020 udział poszczególnych grup ulegał niewielkim wahaniom i utrzymywał się na zbliżonym poziomie²⁴**. Mimo to, porównując strukturę firm w 2020 r. do tej z 2008 r., widać wzrost udziału mikroprzedsiębiorstw (o 1 p.p.) oraz spadek udziału firm małych i średnich (odpowiednio o 0,7 p.p. i 0,2 p.p.). W 2020 r., względem 2019 r., wzrosła liczba aktywnych przedsiębiorstw w grupie firm mikro (o 2,3% r/r) oraz małych (o 1,2% r/r). Spadła natomiast liczba przedsiębiorstw średnich i dużych (o 2,3% r/r w każdej z tych grup) (Wykres 1.3)²⁵.

²³ Obliczenia własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 roku*, GUS, 2021.

²⁴ Obliczenia własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009–2021.

²⁵ *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 roku*, GUS, 2021.

Wykres 1.3. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w poszczególnych grupach według wielkości w latach 2008–2020 (w tys.)

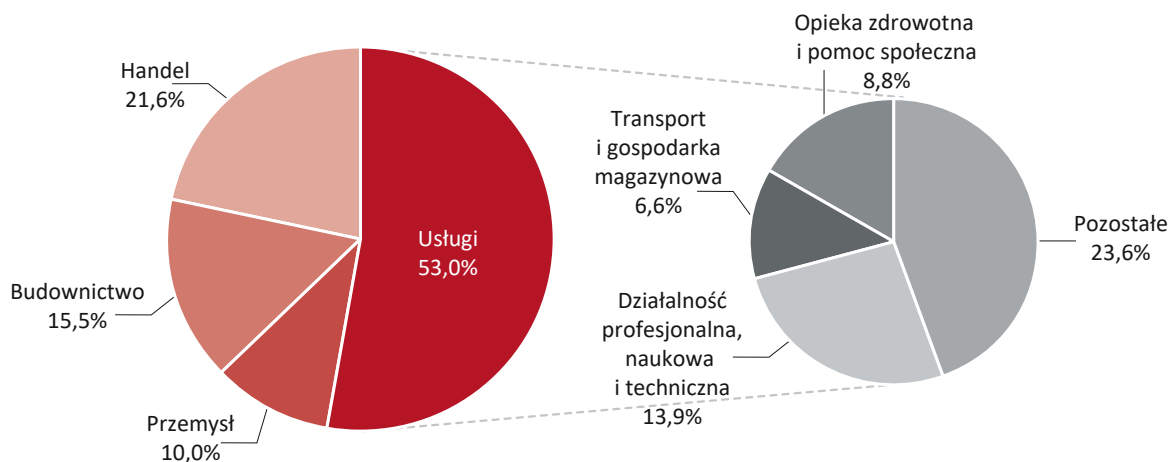
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009–2021.

Polskie MSP działają przede wszystkim w Usługach i Handlu (74,6%), rzadziej zaś w Budownictwie i Przemysle

Analiza struktury branżowej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw pokazuje, że najliczniejszą grupę stanowią firmy z sektora Usług (53,0%). Blisko co piąta firma działa w Handlu (21,6%), a prawie co siódma – w Budownictwie (15,5%). Co dziesiąte przedsiębiorstwo z sektora MSP (10,0%) działa w Przemysle (Wykres 1.4).

Struktura branżowa dużych firm działających w Polsce różni się istotnie od tej dla sektora MSP. Ponad połowa (51,6%) dużych podmiotów prowadzi działalność przemysłową. Rzadziej natomiast niż MSP duże firmy działają w Usługach (31,1%), Handlu (13,7%) i w Budownictwie (3,6%)²⁶.

²⁶ *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 roku*, GUS, 2021.

Wykres 1.4. Struktura MSP w Polsce według podstawowego obszaru działalności

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, 2021 (sekcje B-J, L-N, P-S PKD 2007).

Większość (87,2%) wszystkich przedsiębiorców z sektora MSP to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej stanowią 12,8% małych i średnich przedsiębiorstw²⁷.

Powstawanie i likwidowanie przedsiębiorstw

Według danych z rejestru REGON²⁸ w 2021 r. zarejestrowano **368 tys. nowych przedsiębiorstw, wykreślono natomiast 190 tys. firm.** W porównaniu z rokiem poprzednim liczba nowo powstałych przedsiębiorstw wzrosła o 11,9%, natomiast zlikwidowanych – o 11,8%.

Na przestrzeni ostatnich lat liczba przedsiębiorstw nowo powstałych była wyższa niż zlikwidowanych

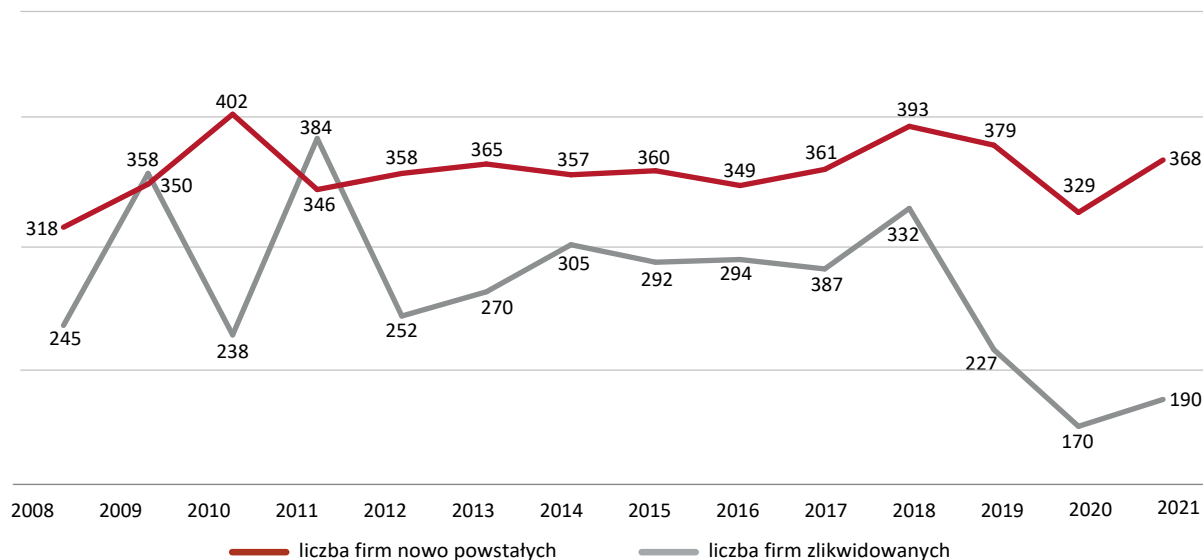
W latach 2008–2021 liczba przedsiębiorstw nowo powstałych była (poza latami 2009 i 2011) wyższa niż zlikwidowanych. Tę kategorię charakteryzuje tendencja wzrostowa (choć w 2020 r. odnotowano spadek liczby rejestracji nowych firm, co najprawdopodobniej było związane

²⁷ *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 roku*, GUS, 2021.

²⁸ Dane te pokazują liczbę nowo zarejestrowanych firm, nie mówią natomiast o liczbie firm, które faktycznie rozpoczęły działalność gospodarczą.

z pandemią COVID-19). Liczba przedsiębiorstw wyrejestrowanych wykazuje większe wahania w poszczególnych latach²⁹.

Wykres 1.5. Liczba przedsiębiorstw nowo powstałych i zlikwidowanych w Polsce w latach 2008–2021 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON* (lata 2009–2022).

W 2021 r., podobnie jak w latach poprzednich, **najwięcej firm powstało w następujących działach gospodarki: Budownictwo** (72,9 tys.; 19,8% ogółu nowo powstałych firm), **Handel i naprawa pojazdów samochodowych** (59,6 tys.; 16,2%), a następnie w **Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna** (41,2 tys.; 11,2%), **Informacja i komunikacja** (30,4 tys.; 8,3%) oraz **Przetwórstwo przemysłowe** (25,4 tys., 6,9%). Te same działy charakteryzują się także największą liczbą wykreślonych z rejestru podmiotów (Handel i naprawa pojazdów samochodowych 45,1 tys. – 23,7%; Budownictwo 33,8 tys. – 17,8%; Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 16,6 tys. – 8,7%; Przetwórstwo przemysłowe 16,4 tys. – 8,6%)³⁰.

Zdecydowana większość nowo powstałych firm to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (79,7%)³¹.

²⁹ Opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON* z lat 2009–2022.

³⁰ Ibidem.

³¹ Na podstawie publikacji *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2021 r.*, GUS, 2022.

Przeżywalność przedsiębiorstw³²

Pierwszy rok działalności przeżywają w Polsce dwie na trzy firmy W 2020 r. powstało i rozpoczęło działalność 240 170 przedsiębiorstw. Do 2021 r. na rynku aktywnych było 160 048 z nich. Dane te pokazują, że pierwszy rok działalności przeżyły w Polsce nieco ponad dwie na trzy firmy (spośród firm założonych w 2020 roku do 2021 przetrwało 67,1%)³³.

Gdy pod uwagę weźmiemy formę prawną przedsiębiorstwa, nieco wyższa przeżywalność pierwszego roku charakteryzowała osoby prawne niż fizyczne (odpowiednio – 67,7% vs 63,7%)³⁴. Przedsiębiorstwa zatrudniające pracowników najemnych wykazały się nieco większą zdolnością przetrwania pierwszego roku niż podmioty bez pracowników najemnych (odpowiednio 70,9% i 65,1%).

Spośród przedsiębiorstw utworzonych w 2020 r. **najwyższe wskaźniki przeżycia pierwszego roku odnotowano w sekcjach: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (79,6%), Informacja i komunikacja (74,0%) oraz Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (74,0%)**. Najniższe natomiast w sekcjach – Zakwaterowanie i gastronomia (58,5%) oraz Budownictwo (58,7%).

W układzie wojewódzkim najwyższą przeżywalność nowo powstałych firm odnotowano w województwach świętokrzyskim (74,4%) i mazowieckim (73,8%), najniższą zaś w warmińsko-mazurskim (45,1%) i lubelskim (47,7%).

Przeciętna liczba pracujących przypadająca na jedno przedsiębiorstwo powstałe w 2020 r., w rok po jego utworzeniu, wynosiła 1,6 osoby. Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego to 4,1 tys. zł.

³² Dane dotyczące przeżywalności przedsiębiorstw opracowano na podstawie publikacji GUS *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2014–2018*, GUS, 2019.

³³ Wskaźnik przeżycia to odsetek jednostek aktywnych w momencie przeprowadzenia badania w porównaniu ze zbiorowością jednostek aktywnych w roku referencyjnym (dotyczącym prowadzonego badania), które rozpoczynały działalność w kolejnych latach analizowanego okresu. Stan aktywności jednostek uczestniczących w badaniu ustalono opierając się na rejestrze statystycznym. Definicja pochodzi z publikacji *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2016–2020*, GUS, 2022.

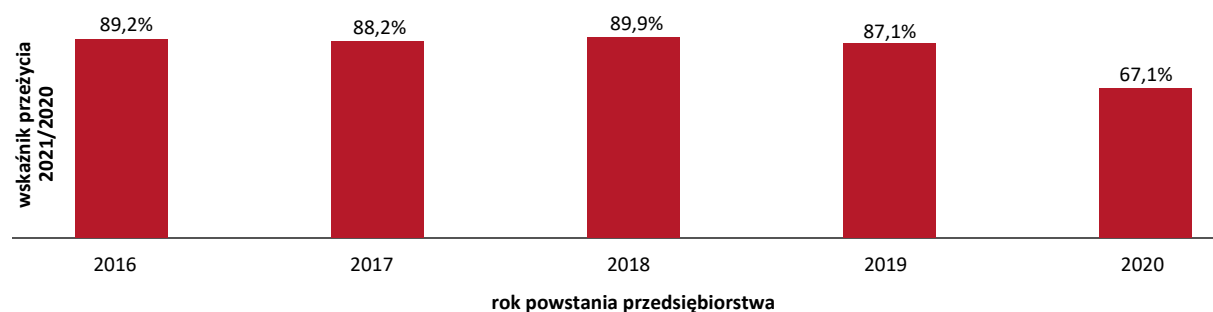
³⁴ Spośród przedsiębiorstw, które powstały i rozpoczęły działalność w 2020 r., 16,7% miało osobowość prawną, a 83,3% stanowiły przedsiębiorstwa osób fizycznych.

Spośród przedsiębiorstw utworzonych w 2020 r., w pierwszym roku działalności nakłady na rzeczowe aktywa trwałe³⁵ poniosło 23,7% podmiotów. Źródłem finansowania inwestycji były przede wszystkim środki własne (79,0%), a w dalszej kolejności kredyty i pożyczki krajowe (5,3%), środki bezpośrednio z zagranicy (2,6%) i inne środki (13,2%). Blisko trzy czwarte przedsiębiorstw powstałych w 2020 r. osiągnęło zysk (72,0%).

Wskaźnik przeżycia jest wyższy w kolejnych latach prowadzenia działalności. W przypadku przedsiębiorstw powstałych w roku 2016 w roku 2021 nadal aktywnych było 118,6 tys. z nich, a wskaźnik przeżycia piątego roku (2021/2020) wyniósł 89,2%. Najwięcej przedsiębiorstw upada w pierwszym roku działalności.

Najwięcej firm upada w pierwszym roku działalności – w kolejnych latach wskaźnik przeżycia jest wyższy

Wykres 1.6. Przedsiębiorstwa powstałe w latach 2016–2020 i nadal aktywne w roku 2021 – wskaźnik przeżycia 2021/2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2016–2020*, GUS, 2022.

Analiza rodzajów działalności pokazuje, że najwyższą przeżywalnością wśród firm powstałych w 2016 r. i działających nadal w roku 2021 charakteryzują się sekcje: Obsługa rynku nieruchomości (96,3%), Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (94,2%) oraz Przemysł (93,2%). Natomiast najniższą – Edukacja (62,2%) oraz Kultura i rekreacja (78,2%).

40,4% przedsiębiorstw, które przetrwały pięć lat, działa na rynku lokalnym, blisko jedna trzecia – na rynku krajowym (30,9%), co szóste na rynku regionalnym (16,1%), a co ósme – na międzynarodowym (12,6%).

³⁵ Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe to nakłady inwestycyjne oraz wydatki na zakup używanych środków trwałych.

Przeciętna liczba pracujących przypadająca na jedno przedsiębiorstwo powstałe w 2016 r., w pięć lat po jego utworzeniu, wynosi 4,2 osoby. Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego to 4,8 tys. zł.

84,9% przedsiębiorstw powstałych w 2016 r. i aktywnych w 2021 r. osiągnęło zysk.

Blisko dwie trzecie firm powstałych w 2016 r. i nadal działających w 2021 r. nie napotkało żadnych trudności w prowadzeniu działalności (65,7%). Jedna czwarta (25,7%) wskazała na trudności popytowe i podażowe, a blisko co 19. firma – trudności podażowe (5,8%). 2,8% przedsiębiorstw zgłaszało trudności popytowe. Wśród trudności popytowych najczęściej wskazywano na niewystarczające środki klientów i zbyt dużą konkurencję na rynku, natomiast wśród podażowych – wysokie pozapłaćcowe koszty pracy, wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa oraz niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne.

Liczba przedsiębiorstw, które powstały w latach 2016–2020 i były nadal aktywne w 2021 r. wynosiła 671,3 tys.

1.2. Udział MSP w wytwarzaniu PKB³⁶

Sektor przedsiębiorstw wytwarza blisko trzy czwarte wartości PKB (72,3%), przy czym małe i średnie przedsiębiorstwa generują blisko co drugą złotówkę PKB (49,6%). Największy udział w tworzeniu PKB mają mikroprzedsiębiorstwa – około 30,6% (dane za 2019 r.).

Przedsiębiorstwa działające w Polsce generują blisko trzy czwarte polskiego PKB. Największy wkład w PKB przedsiębiorstw mają MSP

Udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB od 2008 r. do 2019 zwiększył się o 1,2 p.p. (z 71,1% do 72,3%), głównie za sprawą małych i średnich firm – ich udział w PKB w tym okresie wzrósł z 47,2% do 49,6%. Poprawa nastąpiła we wszystkich grupach wielkości sektora MSP (mikro – z 29,9% do 30,6%, małe – z 7,4% do 8,8%, średnie – z 9,9% do 10,2%). Natomiast udział dużych podmiotów w tworzeniu PKB w analizowanym okresie nieznacznie spadł (23,9% – w 2008 r., 22,7% – w 2019 r.). W tym okresie (2008 vs 2019) liczba aktywnych firm zwiększyła się o 21,4%,

³⁶ Jeśli nie zaznaczono inaczej, dane GUS obejmują przedsiębiorstwa należące do sekcji B-J, L-N, P-S PKD 2007, dane Eurostat B-N i S95 NACE Rev.2 (sekcja K jest objęta jedynie częściowo i dotyczy usług ubezpieczeniowych, instytucji kredytowych i funduszy emerytalnych), a dane Komisji Europejskiej (Arkusze Informacyjne SBA): B-J, L-N NACE Rev.2.

przy czym wzrosła liczba przedsiębiorstw mikro (o 22,7%) i dużych (o 14,7%), spadła natomiast liczba podmiotów średnich (o 10,2%) i małych (o 8,8%).

Wykres 1.7. Udział w tworzeniu PKB grup przedsiębiorstw według liczby pracujących w Polsce w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Tabela 1.1. Udział wartości dodanej brutto wytworzonej przez przedsiębiorstwa w PKB – lata 2008–2019

Rok	PKB (mln zł)	Firmy ogółem	MSP razem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	Inne podmioty	Cła i podatki ³⁷ w relacji do PKB
2008	1275432	71,1%	47,2%	29,9%	7,4%	9,9%	23,9%	16,5%	12,5%
2009	1343366	72,3%	48,4%	30,4%	7,9%	10,1%	23,9%	16,5%	11,1%
2010	1416447	71,6%	47,6%	29,6%	7,7%	10,4%	24,0%	16,5%	11,9%
2011	1528127	71,8%	47,3%	29,4%	7,8%	10,1%	24,5%	16,1%	12,2%
2012	1596378	73,0%	48,5%	29,7%	7,8%	11,0%	24,5%	15,6%	11,4%
2013	1662678	73,5%	50,1%	30,8%	8,8%	10,6%	23,4%	15,3%	11,2%
2014	1719146	73,4%	50,0%	30,2%	8,9%	11,0%	23,4%	15,2%	11,2%
2015	1799321	74,0%	49,9%	30,5%	8,1%	11,3%	24,1%	14,7%	11,3%
2016	1858468	73,6%	49,8%	30,2%	8,5%	11,1%	23,8%	14,9%	11,6%
2017	1989314	72,3%	49,1%	30,3%	8,2%	10,7%	23,2%	15,0%	12,7%
2018	2120480	72,7%	49,1%	29,0%	9,1%	11,1%	23,6%	14,3%	13,0%
2019	2293199	72,3%	49,6%	30,6%	8,8%	10,2%	22,7%	15,0%	12,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

³⁷ Pozycja ta obejmuje podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym), VAT – podatek od towarów i usług (od produktów krajowych i zagranicznych), podatek akcyzowy od produktów krajowych, podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier losowych i zakładów wzajemnych), wpłaty (składki) dokonywane przez budżet państwa do budżetu Unii Europejskiej z tytułu tzw. tradycyjnych środków własnych, tj. opłaty celne, rolne, cukrowe oraz wpłaty (składki) obliczane na podstawie podatku VAT, dotacje do produktów.

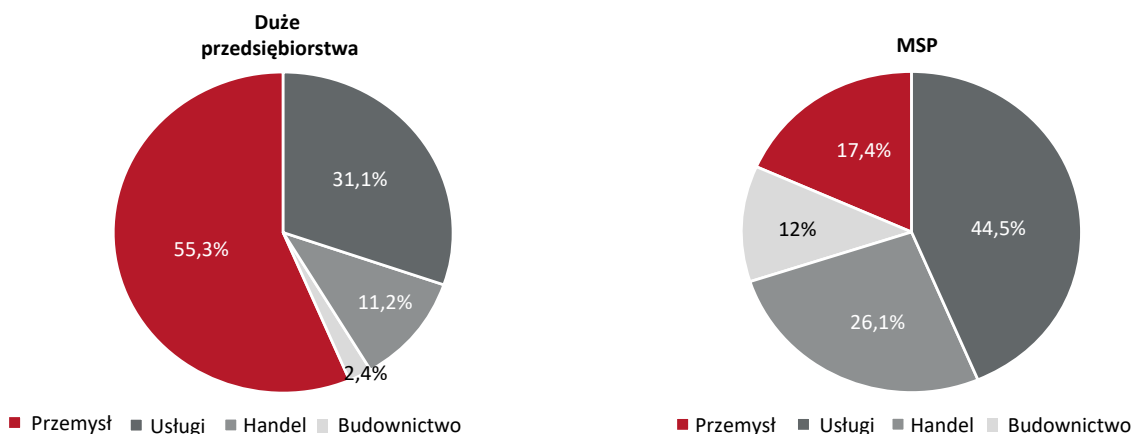
W 2019 r. w porównaniu z poprzednim odnotowano niewielki spadek udziałów przedsiębiorstw w generowaniu PKB (o 0,4 p.p. r/r). Spadek dotyczył wszystkich grup wielkości poza mikroprzedsiębiorstwami, których udział w tworzeniu PKB rok do roku wzrósł o 1,6 p.p.).

W przypadku MSP największy wkład w tworzenie PKB ma sektor Usług, w dużych przedsiębiorstwach – Przemysł

Analiza udziału przedsiębiorstw w tworzeniu PKB ze względu na sektor gospodarki pokazuje istotne różnice pomiędzy dużymi przedsiębiorstwami a MSP (Wykres 1.8). W przypadku MSP największe znaczenie ma sektor Usług, którego udział w tworzeniu PKB

wynosi 44,5%, podczas gdy w dużych firmach – 31,1%³⁸. Drugi w kolejności jest Handel (26,1% – MSP; 11,2% – duże firmy). Z kolei **w dużych przedsiębiorstwach widocznie większy wkład w tworzenie PKB w porównaniu z sektorem MSP ma Przemysł (55,3% – duże firmy; 17,4% – MSP)**, najmniej zaś Budownictwo (2,4% – duże firmy; 12,0% – MSP).

Wykres 1.8. Udział w tworzeniu PKB przedsiębiorstw dużych i sektora MSP według podstawowego obszaru działalności w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

³⁸ Na podstawie danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

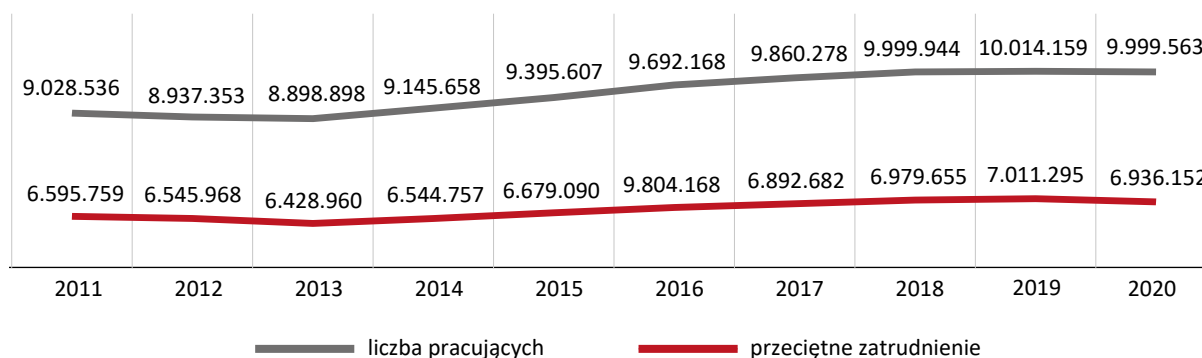
1.3. Tworzenie miejsc pracy

Liczba pracujących i przeciętne zatrudnienie a wielkość przedsiębiorstw w Polsce³⁹

Liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw w 2020 r. w porównaniu z rokiem poprzednim spadła, lecz tylko o 0,1%

Według stanu na 31 grudnia 2020 r. w sektorze przedsiębiorstw pracowało prawie 10 mln osób, co oznacza minimalny spadek (0,1%) w porównaniu z rokiem poprzednim. Od 2013 r. liczba pracujących w tym sektorze nieprzerwanie rosła, choć z różną dynamiką. Wynik z 2020 r. należy traktować z ostrożnością – może być jednorazowym odstępstwem i nie musi oznaczać odwrócenia wzrostowego trendu.

Wykres 1.9. Liczba pracujących i przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w latach 2011–2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 20011–2020.

W przedsiębiorstwach sektora MSP pracowało niemal 6,8 mln osób, tj. 67,8% ogólnej liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw. Tak jak w poprzednich latach najwięcej osób pracowało w mikroprzedsiębiorstwach (blisko 4,2 mln osób – 41,8% ogólnej liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw), znacznie mniej w średnich firmach (ponad 1,5 mln osób), a najmniej w małych (nieco ponad 1,0 mln). **W dużych przedsiębiorstwach** – pomimo ich niewielkiej liczebności – ponownie

W sektorze MSP pracuje 6,8 mln osób, z czego blisko 4,2 mln w mikrofirmach

³⁹ Na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2011–2020.

liczba pracujących była większa niż sumarycznie w małych i średnich firmach i wynosiła ponad 3,2 mln osób (32,2% ogólnej liczby pracujących). W porównaniu z rokiem 2019 widoczny jest nieznaczny wzrost liczby pracujących w przedsiębiorstwach mikro (1,4%) i małych (0,8%) i jednocześnie jej spadek w średnich (2,3%) i dużych firmach (1,4%).

Przeciętne zatrudnienie w całym sektorze przedsiębiorstw w 2020 r. wynosiło ponad 6,9 mln osób i było niższe od notowanego rok wcześniej o 75,1 tys. osób. Tak jak w przypadku liczby pracujących w 2020 r., po kilku latach systematycznego wzrostu, odnotowano spadek przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw (Wykres 1.9).

Udział sektora MSP w strukturze przeciętnego zatrudnienia wyniósł 56,3%

Podobnie jak w poprzednich latach największy udział w strukturze przeciętnego zatrudnienia miały przedsiębiorstwa duże (43,7%), najmniejszy zaś – małe (13,7%). W sektorze MSP przeciętne zatrudnienie w 2020 r. wyniosło ponad 3,9 mln osób (56,3% – wzrost o 0,3 p.p. r/r).

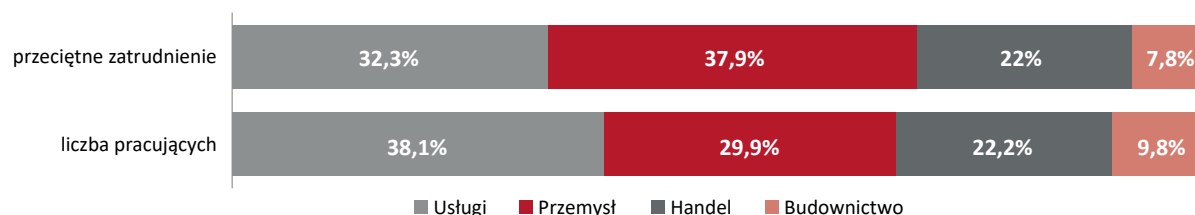
Przeciętna wielkość przedsiębiorstwa w Polsce, zarówno pod względem liczby pracujących jak i przeciętnego zatrudnienia, uległa nieznacznemu zmniejszeniu w porównaniu z poprzednim rokiem i w 2020 r. osiągnęła odpowiednio 4,4 pracujących i 3,1 zatrudnionych.

Struktura liczby pracujących i przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach według branż

Biorąc pod uwagę branże można stwierdzić, że najwięcej pracujących notuje się w sektorze Usług (38,1% – wzrost o 0,5 p.p. r/r), natomiast jeśli chodzi o przeciętne zatrudnienie – w Przemysle (37,9% – spadek o 0,4 p.p. r/r). Najmniej pracujących, ale też i zatrudnionych jest w Budownictwie (odpowiednio 9,8% oraz 7,8%) (Wykres 1.10).

Najwięcej pracujących jest w Usługach, zaś zatrudnionych – w Przemysle

Wykres 1.10. Struktura branżowa liczby pracujących i przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach w Polsce w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, 2021.

Wynagrodzenia w przedsiębiorstwach

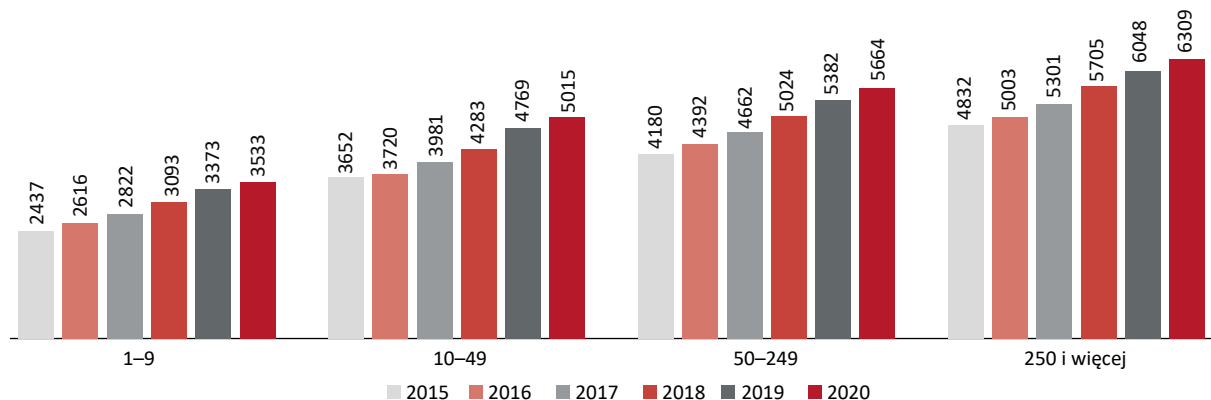
W 2020 r., kolejny rok z rzędu, we wszystkich klasach wielkości przedsiębiorstw nastąpił widoczny wzrost miesięcznego wynagrodzenia brutto na jednego zatrudnionego⁴⁰. Ogółem miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 5394 zł i było wyższe o 226 zł niż w roku poprzednim.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwujemy systematyczny wzrost przeciętnego wynagrodzenia brutto na jednego zatrudnionego – w 2020 r. było ono wyższe o 4,4% r/r

Poziom wynagrodzenia brutto w przeliczeniu na jednego zatrudnionego jest silnie skorelowany wielkością przedsiębiorstwa – najniższy występuje w mikroprzedsiębiorstwach – 3533 zł, najwyższy zaś w przedsiębiorstwach dużych – 6309 zł (Wykres 1.11). W sektorze MSP ukształtowało się ono na poziomie 4684 zł.

⁴⁰ Zgodnie z metodologią GUS miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego obejmuje wynagrodzenia brutto przypadające miesięcznie na jeden pełny etat (przeciętne zatrudnienie).

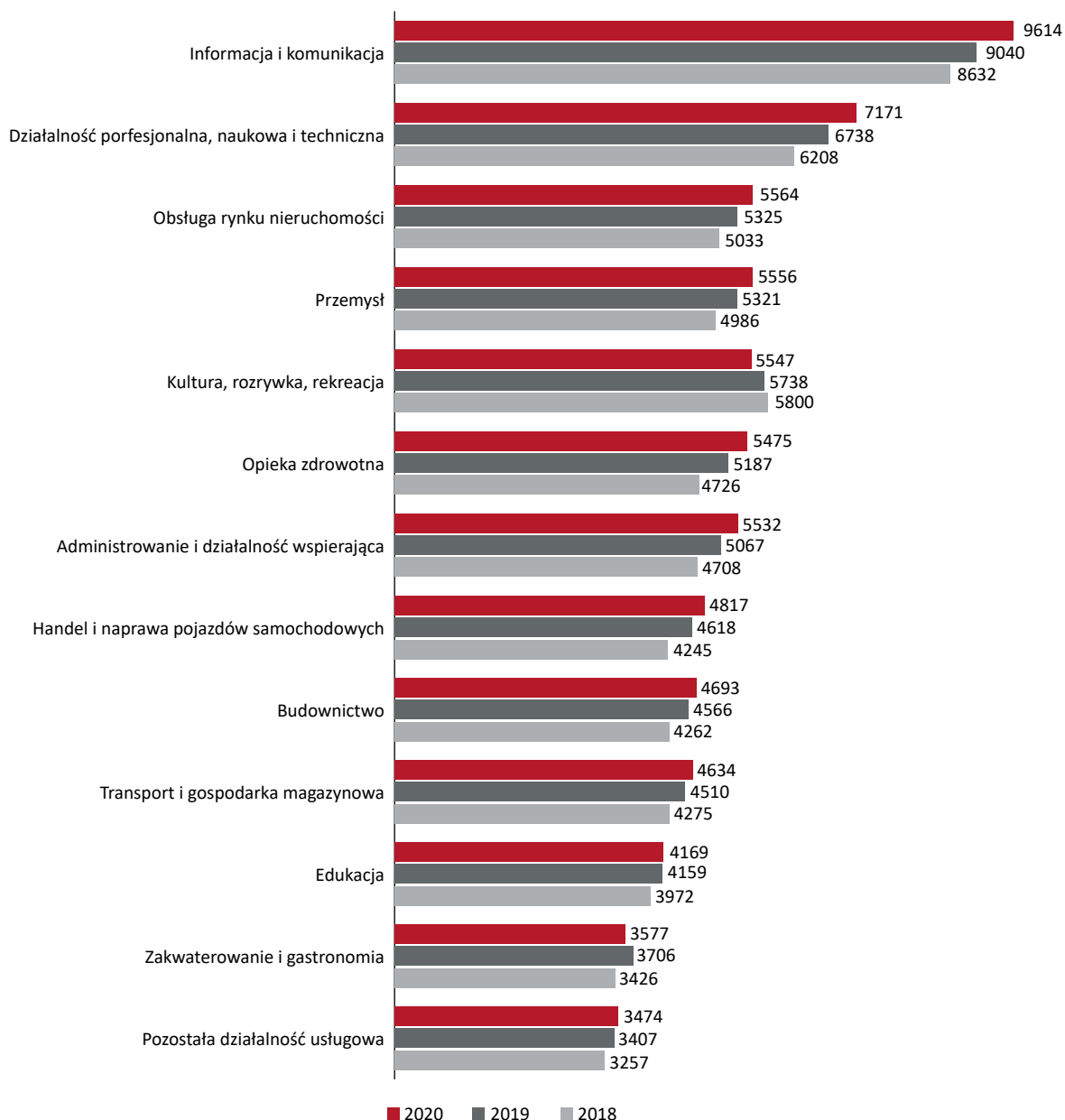
Wykres 1.11. Wynagrodzenie miesięczne na jednego zatrudnionego w przedsiębiorstwach poszczególnych klas wielkości w latach 2015–2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2015–2020.

Wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego jest także silnie zróżnicowane w zależności od branży. Tradycyjnie najwyższe jest w sekcji J – Informacja i komunikacja (9614 zł), najniższe zaś w sekcji S – Pozostała działalność usługowa (3474 zł). W 2020 r. – tak jak rok wcześniej – we wszystkich sekcjach, poza Kulturą i rekreacją, przeciętne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego było rok do roku wyższe (Wykres 1.12).

Wykres 1.12. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł) na jednego zatrudnionego wg sekcji PKD w latach 2018–2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2018–2020.

1.4. Inwestycje przedsiębiorstw

W 2020 r. nakłady inwestycyjne ogółem we wszystkich podmiotach gospodarki w Polsce wyniosły 309 458 mln zł (i były o 4% niższe niż w 2019 r.). Z kolei nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw osiągnęły 224,7 mld zł, a ich spadek wyniósł około 6,6% r/r. Na nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw składają się nakłady inwestycyjne (203,5 mld zł) i zakup używanych środków trwałych (21,2 mld zł).

Tabela 1.2. Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe w 2020 r. (w mln zł)

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe	224 694	42 836	17 600	39 167	125 090	99 603
Nakłady inwestycyjne ogółem	203 457	33 950	14 282	35 376	119 849	83 608
Wydatki na zakup używanych środków trwałych	21 236	8 887	3 318	3 791	5 241	15 996

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, 2021.

W 2020 roku, w porównaniu z rokiem 2019, widać zdecydowany spadek nakładów na rzeczowe aktywa trwałe we wszystkich grupach przedsiębiorstw jedynie w przypadku składowej jaką są wydatki na zakup używanych środków trwałych w dużych firmach odnotowujemy blisko 20% wzrost wydatków.

W 2020 r. nakłady na rzeczowe aktywa trwałe spadły we wszystkich kategoriach wielkości przedsiębiorstw

Tabela 1.3. Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw w 2020 r. (rok 2019 = 100%)

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe	93,4%	99,5%	91,6%	91,4%	92,4%	94,7%
Nakłady inwestycyjne ogółem	92,5%	99,7%	90,2%	90,8%	91,4%	94,1%
Wydatki na zakup używanych środków trwałych	102,9%	98,9%	98,2%	97,1%	119,8%	98,3%

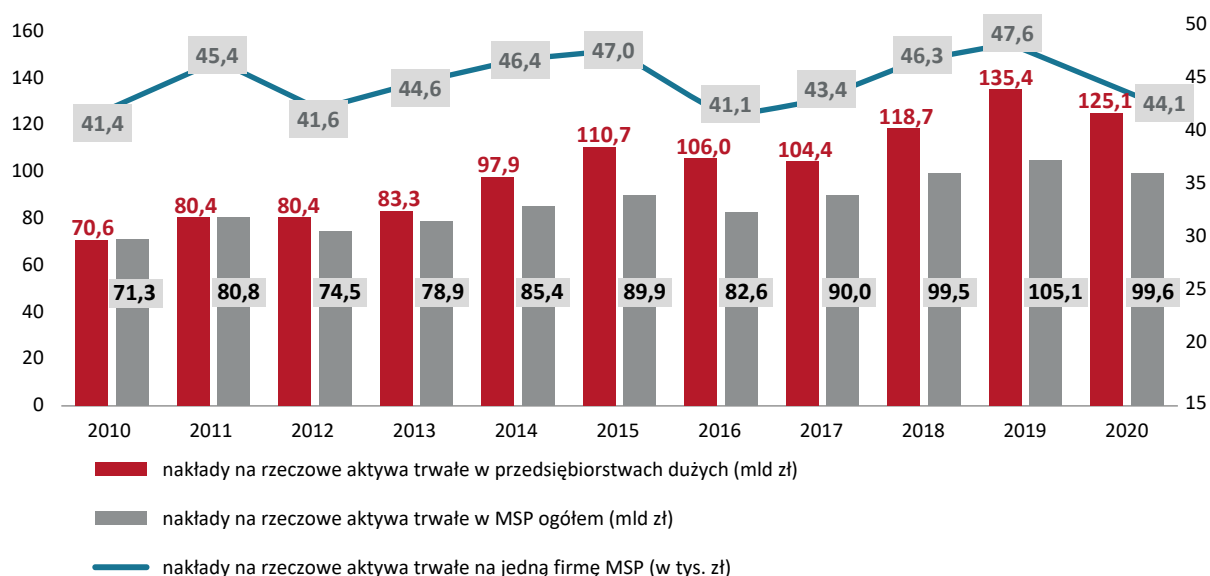
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, 2021.

Największy udział w nakładach na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw ogółem mają duże podmioty (55,7%), co oznacza, że wartość nakładów ponoszonych przez te podmioty

44,3% nakładów na rzeczowe aktywa trwałe jest ponoszona przez MSP, a 55,7% – przez firmy duże

jest większa niż całego sektora małych i średnich przedsiębiorstw (125,1 mld zł wobec 99,6 mld zł). W dalszej kolejności są firmy mikro i średnie z odpowiednio 19,1- i 17,4-procentowym udziałem w nakładach inwestycyjnych firm. Najmniejszy udział w wartości nakładów ogółem mają firmy małe (7,8%).

Wykres 1.13. Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010–2020 (niebieska linia – nakłady na jedną firmę MSP)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, 2021.

W 2020 r. odnotowano 9-proc. spadek nakładów na rzeczowe aktywa trwałe na jedno przedsiębiorstwo

Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw w Polsce w przeliczeniu na jedną firmę, w 2020 r. były wyraźnie niższe niż rok wcześniej (o 9%), co wynika ze znacznego spadku nakładów w grupie dużych firm (średni spadek na dużą firmę o 5%). W pozostałych

kategoriach firm nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przypadające na jeden podmiot spadły przeciętnie o 3–9% r/r. W grupie mikro, małych, średnich przedsiębiorstw nakłady przeciętnej firmy spadły rok do roku odpowiednio o 3%, 9% i 6%, osiągając poziom 19,5 tys. zł, 355,5 tys. zł i 2,7 mln zł.

Tabela 1.4. Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe na jedno przedsiębiorstwo w latach 2015–2020 (w tys. zł)

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
2015	104,81	16,17	349,06	2 582,37	32 263,99	47,04
2016	93,67	15,63	293,33	2 315,16	29 733,52	41,09
2017	93,61	17,13	319,49	2 512,55	28 672,62	43,43
2018	101,48	18,64	363,3	2 734,19	32 317,64	46,34
2019	108,80	20,07	392,70	2 900,47	36 108,77	47,61
2020	99,34	19,52	355,46	2 713,71	34 130,97	44,11

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, 2021.

Źródła finansowania inwestycji⁴¹

Podobnie jak w poprzednich latach, w 2019 r. w większości nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw (bez mikrofirm) były finansowanych środkami własnymi (68%), blisko jedną dziesiątą stanowiły środki ze źródeł zagranicznych (9,7%), a niewiele mniej – kredyty i pożyczki krajowe (9%). Pozostałe źródła finansowania inwestycji miały mniejsze znaczenie.

Tabela 1.5. Struktura źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (bez mikroprzedsiębiorstw) w 2019 r. (w %)

	Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki krajowe	Leasing finansowy	Środki bezpośrednio z zagranicy – razem	Środki bezpośrednio z zagranicy – kredyty bankowe	Inne źródła razem	Nakłady niesfinansowane
Firmy ogółem	68,00	3,16	8,98	4,52	9,69	2,56	3,16	2,50
MSP	67,64	2,75	11,38	8,10	6,54	1,88	2,30	1,27
Małe	68,42	3,95	12,45	5,16	5,46	0,26	3,65	0,90
Średnie	67,87	3,10	11,69	7,25	6,23	1,41	2,69	1,16
Duże	68,06	3,18	7,80	3,33	11,19	3,06	3,36	3,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

⁴¹ Opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu. Dane za 2017 r. nie obejmują mikroprzedsiębiorstw. Dane dostępne na czas przygotowywania Raportu, tj. styczeń 2020 r.

1.5. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw

Według szacunku GUS PKB w 2021 r. wzrósł mocno – o 5,9% r/r, po tym jak w 2020 r. odnotował spadek o 2,2% r/r. Recesja pierwszego roku zmagania się z pandemią w Polsce, choć zdecydowanie niższa niż w UE (-5,9%), odzwierciedla trudną sytuację przedsiębiorstw, które w zależności od typu prowadzonej działalności musiały mierzyć się z większymi lub mniejszymi ograniczeniami z jednej strony, z drugiej – koniecznością adaptacji do nowych warunków.

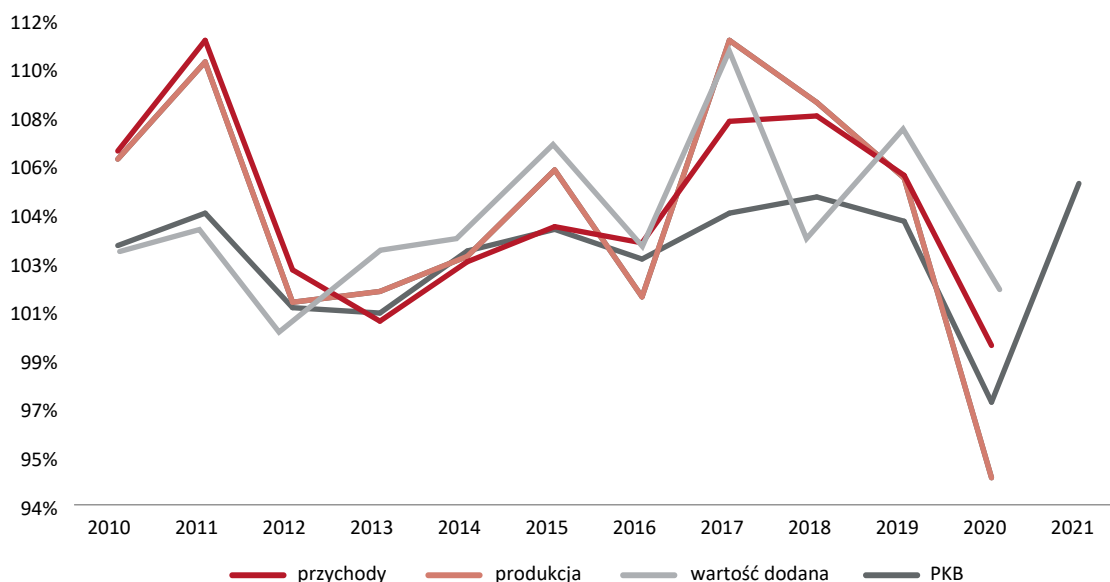
Jak można oczekiwać, przełożyło się to na pogorszenie sytuacji finansowej przedsiębiorstw – spowolnienie dynamiki wzrostu produkcji, wartości dodanej oraz przychodów przy względnie stabilnej sytuacji, jeśli chodzi o poziom kosztów. Wartość produkcji wyniosła w 2020 r. 3820,1 mld zł, co oznacza spadek o 5% r/r (po wzroście o 6,1% r/r w 2019 r.), wartość dodana wzrosła do 1322,3 mld zł, ale 3 razy mniej niż rok wcześniej (o 2,6% r/r wobec 8,4%). Przychody ogółem wyniosły 5259,2 mld zł (bez zmian względem poprzedniego roku – 0,01% r/r; wzrost o 6,2% r/r w 2019 r.). Z uwagi na branżowy charakter kryzysu największy spadek przychodów odnotowano w przypadku przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii (o 20,8% r/r). Z kolei największe wzrosty przychodów dotyczyły obsługi rynku nieruchomości (o 13,5%) oraz opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (o 9,5%). Nie zmienił się natomiast znacząco w porównaniu do poprzedniego roku wskaźnik poziomu kosztów⁴² – w 2020 r. wyniósł 93,2%. Tu także widoczne są różnice ze względu na rodzaj działalności – jak można oczekiwać był on najwyższy w przypadku przedsiębiorstw zajmujących się zakwaterowaniem i gastronomią (99,5%), kulturą, rozrywką i rekreacją oraz obsługą rynku nieruchomości (po 98,9%).

Trzeba zaznaczyć, że skala kryzysu gospodarczego wywołanego pandemią to sytuacja nienotowana w Polsce od 1995 r. (początek szeregu danych⁴³) i nieporównywalna ze spowolnieniem lat 2011–2012, będącym skutkiem problemów gospodarczych krajów UE, zmagających się z konsekwencjami kryzysu zadłużeniowego strefy euro. Również spadki produkcji, wartości dodanej i przychodów przedsiębiorstw, które odnotowano w tamtym czasie nie były tak silne jak w 2020 r.

⁴² Wskaźnik poziomu kosztów to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem. Źródło: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, Warszawa 2021.

⁴³ Według Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 2010), obowiązującego państwa członkowskie UE.

Wykres 1.14. Dynamika nominalna przychodów ogółem (poprzedni rok = 100%), produkcji i wartości dodanej w sektorze przedsiębiorstw na tle dynamiki realnej PKB w Polsce w latach 2010–2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2010–2020 i Rachunków Narodowych.

W 2020 r. odnotowano obniżenie się tempa wzrostu przychodów dla wszystkich grup przedsiębiorstw. Najszybciej przychody zmniejszyły się w przedsiębiorstwach dużych (spadek o 1,5% r/r wobec wzrostu o 5,6% r/r w 2019 r.) oraz średnich (spadek o 2,0% wobec wzrostu o 3,9% r/r w 2019 r.). Małe firmy odnotowały spadek w tej kategorii o 0,1% (podobnie jak rok wcześniej), zaś firmy mikro – wzrost o 4% (13,1% r/r w 2019 r.).

Wartość produkcji wytworzonej przez wszystkie grupy przedsiębiorstw według wielkości była także niższa niż w 2019 r., największy spadek odnotowano dla mikrofirm (o 11% r/r wobec wzrostu o 8% w 2019 r.), dla pozostałych grup – o ok. 2% r/r (podczas gdy w 2019 r. roczna dynamika wyniosła: 1,4% dla małych firm, 3,7% dla średnich i 6,8% dla dużych podmiotów).

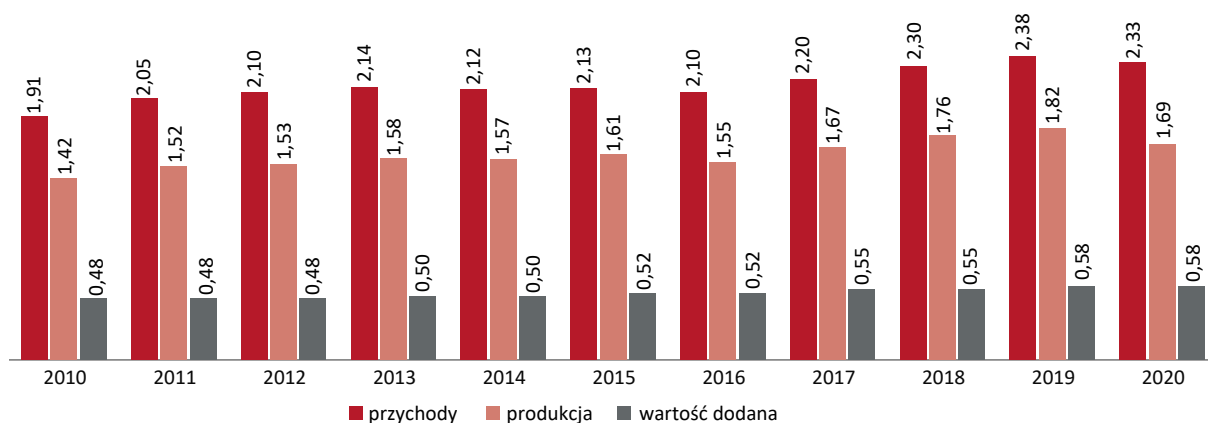
Dynamika wartości dodanej wyglądała następująco: małe, średnie i duże firmy odnotowały wzrost w tej kategorii odpowiednio o 1,5% r/r, 2,3% r/r i 5,5%, natomiast mikrofirmy – spadek (o 1,3% r/r).

Sytuacja finansowa całego sektora MSP w porównaniu z dużymi przedsiębiorstwami była mniej korzystna. Co prawda przychody sektora nieznacznie wzrosły (o 1% r/r) – podczas gdy duże firmy odnotowały spadek w tej kategorii (o 1,5% r/r) – jednak wzrost wartości dodanej MSP był sporo niższy niż dużych firm (odpowiednio o 0,3% i 5,5% r/r) i bardziej zmniejszyła się produkcja (o 7% r/r wobec 2,2% r/r w przypadku dużych firm).

Koszty ogółem sektora MSP wzrosły nieznacznie (o 1,1% r/r) do 2 667 355 mln zł, podczas gdy koszty ogółem dużych przedsiębiorstw spadły (o 1,2% r/r) do 1 232 878 mln zł. Wśród pozostałych grup tylko mikroprzedsiębiorstwa odnotowały wzrost kosztów (o 5% r/r, choć wciąż było to mniej niż rok wcześniej, tj. 15% r/r). Spadki dla małych i średnich firm wyniosły 0,7% r/r i 2,7% r/r.

Pod względem finansowym przeciętna polska firma była w 2020 r. wciąż stosunkowo mała. Jej przychody wyniosły 2,3 mln zł, produkcja – 1,7 mln zł, a wartość dodana 0,6 mln zł.

Wykres 1.15. Produktywność przedsiębiorstw: przychody ogółem, produkcja i wartość dodana przypadająca na przeciętną firmę w latach 2010–2020 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2010–2020.

Analizując dane za ostatnie 11 lat, widać dość stabilny wzrost wartości produkcji, przychodów i wartości dodanej przeciętnej firmy (choć w tej kategorii tempo wzrostu jest niższe) do 2019 r. Kolejny – pandemiczny 2020 – przyniósł negatywne zmiany. Przychody przeciętnej firmy spadły

Spadek produktywności przedsiębiorstw w 2020 r. w ujęciu produkcji, przychodów przypadających na jedną firmę

o 2,1% r/r (vs wzrost o 3,2% r/r w 2019 r.), produkcja o 7,1% (vs wzrost o 3,3%). Wartość dodana nie zmieniła się, choć w 2019 r. jej roczny przyrost wyniósł prawie 5%.

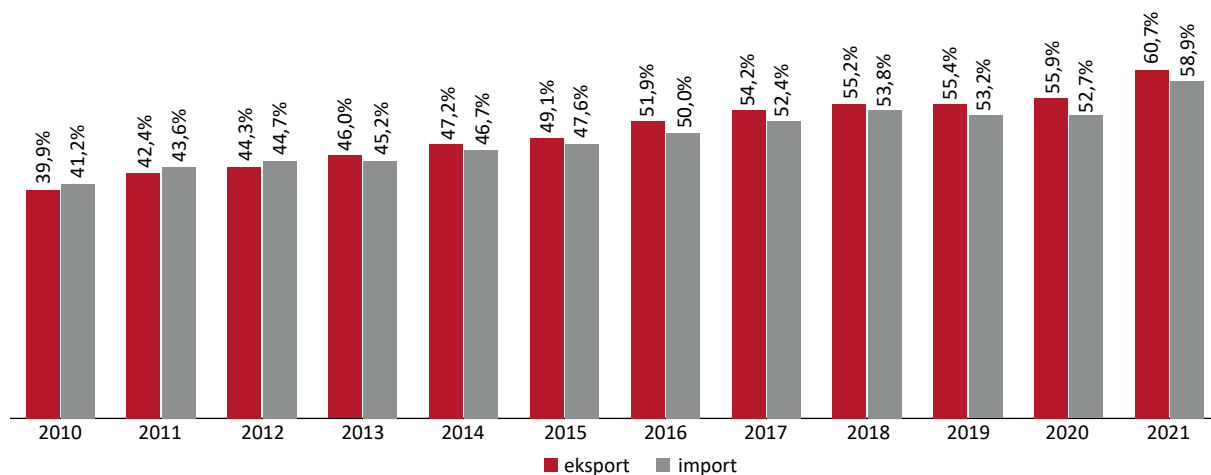
1.6. Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw

Tendencje w handlu zagranicznym

Proces umiędzynarodowienia polskiej gospodarki od wielu lata utrzymuje się w trendzie wzrostowym, co m.in. wyraża rosnąca relacja eksportu wyrobów i usług do PKB. W latach 2010–2021 r. zwiększyła się z 39,9% do 60,7%. Od 2016 r. polska gospodarka jest bardziej zależna od popytu zewnętrznego niż krajowego, a polskie przedsiębiorstwa zajmują się w coraz większym stopniu zaspokajaniem popytu konsumentów zagranicznych niż polskich. Podobnie rzecz się ma z importem. W 2016 r. import zaspokajał już połowę popytu wewnętrznego. W 2021 r. jego udział wyniósł 58,9%, podczas gdy w 2010 r. stanowił jedynie 41,2%. Obie te tendencje wskazują, jak szybko postępuje proces włączania się gospodarki polskiej do gospodarki światowej, głównie unijnej, i wchodzenia w stan głębokich wzajemnych współzależności gospodarki krajowej i innych krajów.

Szybkie tempo umiędzynarodowienia polskiej gospodarki w ostatnich latach

Wykres 1.16. Poziom umiędzynarodowienia polskiej gospodarki – relacja eksportu do PKB i relacja importu do popytu krajowego w latach 2010–2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z publikacji *Roczne wskaźniki makroekonomiczne*, Aktualizacja 27 kwietnia 2022 r. oraz danych opracowanych przez GUS na potrzeby niniejszego Raportu.

Postęp w zakresie internacjonalizacji polskich przedsiębiorstw, zarówno pod względem liczby firm współpracujących z zagranicą, jak i rozmiarów handlu zagranicznego, jest w dużej mierze zależny od sytuacji gospodarczej w UE. W 2018 i 2019 r. eksport polskich firm był wspierany przez stabilny wzrost gospodarki UE (w 2018 r. tempo wzrostu PKB dla UE-28 wyniosło 2,1% r/r, a w 2019 r. 1,8% r/r)⁴⁴. W 2020 r. gospodarka UE osłabiona z powodu pandemii COVID-19 doświadczyła spadku PKB o 5,9% r/r.⁴⁵ W 2019 r. polski eksport wyhamował, w 2020 r. trend się utrzymał (w 2018 r. wzrost eksportu wyniósł 6,9% r/r, w 2019 r. – 5,2% r/r, w 2020 r. zatrzymał się na poziomie z 2019 r.). Odbicie nastąpiło w 2021 r., w którym tempo wzrostu PKB dla UE-27⁴⁶ wyniosło 5,3% r/r, a polski eksport wzrósł o niemal 12% r/r.

Wyhamowanie wzrostu PKB w UE miało niekorzystny wpływ na tempo wzrostu polskiego eksportu

W 2020 r. import spadł o 1% w stosunku do 2019 r. przy dalej postępującym spadku popytu krajowego (ten w 2020 r. spadł o 3% r/r). Natomiast już w 2021 r. nastąpiło wyraźne odbicie i import wzrósł o 16% r/r, a popyt krajowy o 7,6% r/r⁴⁷. W latach 2010–2020 polski import zwiększył się o 63%, w wyraźnie mniejszym stopniu niż eksport (84%). Natomiast ujmując już dane za 2021 r., to na przestrzeni ostatnich 11 lat polski import zwiększył się aż o 89%, a eksport się podwoił (wzrost o 106 %)⁴⁸.

Warto dodać, że w 2020 r., pomimo globalnych trudności wywołanych pandemią, udział Polski w światowej wymianie nieznacznie wzrósł w porównaniu z 2019 r.⁴⁹

Skłonność polskich przedsiębiorstw do eksportu i importu wyrobów

Jedną z podstawowych miar internacjonalizacji gospodarki jest liczba przedsiębiorstw zajmujących się eksportem lub importem, która utrzymuje się w Polsce na niskim poziomie. Z szacunków własnych, opartych na danych GUS za 2020 r., wynika,

Utrzymuje się niski odsetek eksporterów wśród polskich firm

⁴⁴ Bez Wielkiej Brytanii tempo wzrostu PKB dla UE wyniosło 1,9% r/r w 2018 r. i 1,8% r/r w 2019 r.

⁴⁵ Eurostat, dane dotyczą UE-27, dostęp 10.05.2022.

⁴⁶ Od 1 lutego 2020 r. Wielka Brytania nie jest członkiem Unii Europejskiej.

⁴⁷ GUS, *Roczne wskaźniki makroekonomiczne. Aktualizacja z dnia 27/04/2022* (Rachunki narodowe wg ESA 2010).

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ *Polska w międzynarodowym handlu towarowym*, Biuro Analiz PFR S.A., lipiec 2021 r., <https://pfr.pl/ekspertyzy-ekonomiczne/polska-w-miedzynarodowym-handlu-towarowym-2021-r.html>.

że **4,3% firm w Polsce (tj. 97,8 tys.) sprzedaje wyroby za granicę. Za eksport usług odpowiada 0,9% firm (20,4 tys.).** Te niskie odsetki w dużej mierze wynikają z bardzo słabych wyników mikroprzedsiębiorstw.

Analogiczne szacunki w zakresie importu wskazują na nieco większe rozmiary umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw, jednak również w tym przypadku trudno mówić o rozwiniętej współpracy z zagranicą. W 2020 r. **odsetek firm sprowadzających wyroby z zagranicy wyniósł 8,3% (187,3 tys.), a usługi – 1,4% (31,1 tys.).** Tak jak w eksporcie najmniejszy odsetek importerów występował wśród mikrofirm. Wyraźnie częściej importem zajmują się natomiast większe podmioty.

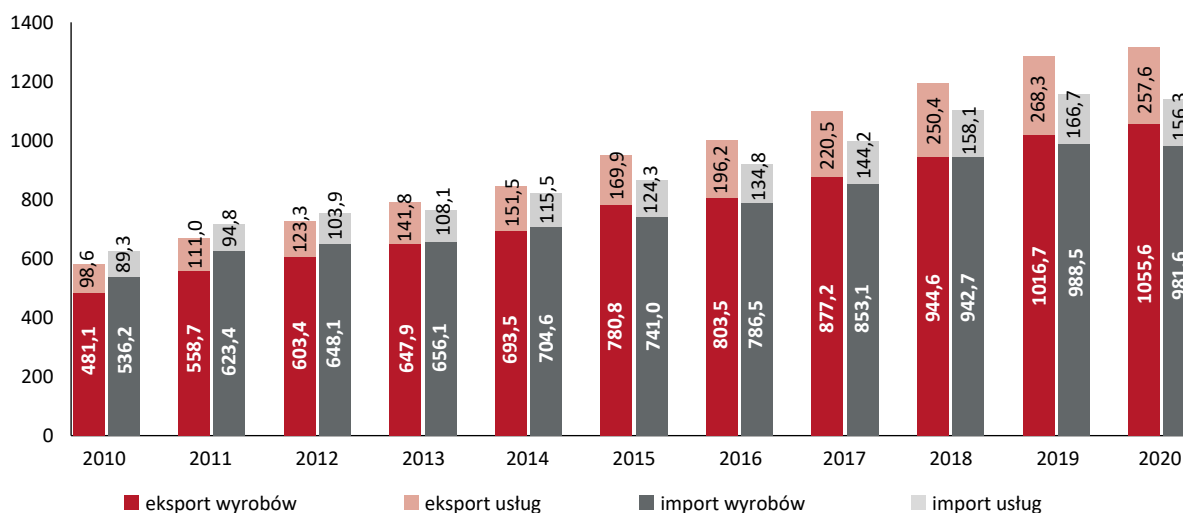
Wyższy odsetek importerów niż eksporterów

Rozmiary handlu zagranicznego polskich przedsiębiorstw

Eksport osiągnął 1,31 bln zł a import – 1,14 bln zł

Według danych GUS za 2020 r. eksport przedsiębiorstw działających w Polsce, łącznie w zakresie wyrobów i usług, wyniósł 1,31 bln zł, a import 1,14 bln zł. Eksport wyrobów ukształtował się na poziomie 1055,6 mld zł, a usług – 257,6 mld zł. Z kolei import wyrobów wyniósł 981,6 mld zł, a usług – 156,3 mld zł. W 2020 r. nastąpiła dalsza poprawa relacji wartości eksportu do importu. W 2019 r. wyniosła ona 111%, w 2020 r. – 115%.

Wykres 1.17. Wartość eksportu wyrobów i usług oraz importu wyrobów i usług w latach 2010–2020 (w mld zł)

Źródło: opracowanie własne według danych opracowanych przez GUS na potrzeby niniejszego Raportu.

Szacunki oparte na danych GUS wskazują, że sprzedaż za granicę przeciętnego polskiego eksportera jest niewielka. Przeciętny

eksporter wyrobów w Polsce sprzedał za granicę w 2020 r. towary o wartości 10,8 mln zł, a eksporter usług – o wartości 12,6 mln.

Mikroprzedsiębiorstwa zdecydowanie odstawały od pozostałych grup na tym tle. Wartość eksportu, która przypadała na przeciętnego mikroeksportera wyniosła 0,7 mln zł w przypadku wyrobów i 3,1 mln zł w usługach. Większe podmioty wypadły dużo lepiej – przeciętny mały eksporter sprzedał za granicę wyroby o wartości 3,3 mln zł i usługi wycenione na 5,6 mln zł, wartość sprzedaży średniego eksportera wyniosła odpowiednio: 19,1 mln zł i 12,3 mln zł, a dużego odpowiednio: 203 mln zł i 49,6 mln zł.

Eksport przeciętnego eksportera wyrobów osiągnął 10,8 mln zł, a usług 12,6 mln zł

Jedna czwarta przychodów polskich przedsiębiorstw pochodzi z eksportu.

Udział ten powoli rośnie

Polskie firmy generują relatywnie duży odsetek swoich przychodów z eksportu. Według szacunków bazujących na danych GUS w 2020 r. 25% przychodów przedsiębiorstw pochodziło z eksportu wyrobów i usług. Najlepsze wyniki pod tym względem osiągają mikrofirmy (5,1%), wyraźnie lepsze małe (16%), średnie (21,4%) i duże podmioty (26,6%). W latach 2010–2020 widać wyraźny wzrost umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw, mierzonego odsetkiem eksportu wyrobów i usług w przychodach ogółem przedsiębiorstw. W latach 2010–2020 udział eksportu w przychodach polskich przedsiębiorstwa rósł systematycznie z 17,6% w 2010 r. do 25% w 2020 r.

Tabela 1.6. Udział eksportu wyrobów i usług w przychodach ogółem w grupach przedsiębiorstw według liczby pracujących w latach 2010-2020

	Ogółem*	0–9	10–49	50–249	> 249
2010	17,6%	4,5%	11,1%	13,7%	21,3%
2011	18,3%	4,4%	10,7%	14,7%	22,5%
2012	19,3%	5,3%	11,5%	16,2%	22,6%
2013	20,8%	5,6%	12,7%	16,3%	22,5%
2014	21,6%	5,7%	13,0%	18,4%	24,5%
2015	22,6%	5,8%	13,2%	18,6%	25,6%
2016	23,6%	5,9%	13,9%	19,7%	26,2%
2017	24,0%	5,2%	13,9%	19,6%	26,2%
2018	24,1%	4,9%	14,5%	19,2%	26,5%
2019	24,4%	4,7%	15,3%	20,0%	26,7%
2020	25,0%	5,1%	16,0%	21,4%	26,6%

Źródło: Opracowanie własne według danych opracowanych przez GUS na potrzeby niniejszego Raportu oraz publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS 2021 i wydań poprzednich.

* Pozycja ogółem zawiera wszystkie pozostałe grupowania firm przedstawione w tabeli oraz grupę podmiotów, których liczba pracujących jest nieokreślona.

Polska jest 22. największym eksporterem na świecie. Wartościowo polski eksport jest zdominowany przez maszyny i urządzenia mechaniczne, pojazdy, metale nieszlachetne, produkty przemysłu chemicznego oraz tworzywa sztuczne. W 2020 r. te sekcje towarowe składały się na ponad 61% wartości polskiego eksportu⁵⁰.

Wspomniane słabe wyniki mniejszych przedsiębiorstw w obrocie międzynarodowym są pokłosiem rozdrobnienia polskiego sektora MSP. Im mniejsza firma, tym słabsze są jej zdolności produkcyjne, organizacyjne i marketingowe – wszystkie trzy ogromnie istotne w kontekście wymiany zagranicznej. Dlatego m.in. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości konsekwentnie wspiera ten sektor w zagranicznej promocji polskich marek produktowych.

⁵⁰ *Polska w międzynarodowym handlu towarowym*, Biuro Analiz PFR S.A., lipiec 2022 r.; https://pfr.pl/dam/jcr:96135101-2394-442c-9e20-c0f0b64a27f1/PFR_Polska%20w%20C5%9Bwiatowym%20handlu_202107.pdf.

Rozdział 2. Ranking małej i średniej przedsiębiorczości⁵¹ w układzie wojewódzkim. Wskaźnik syntetyczny

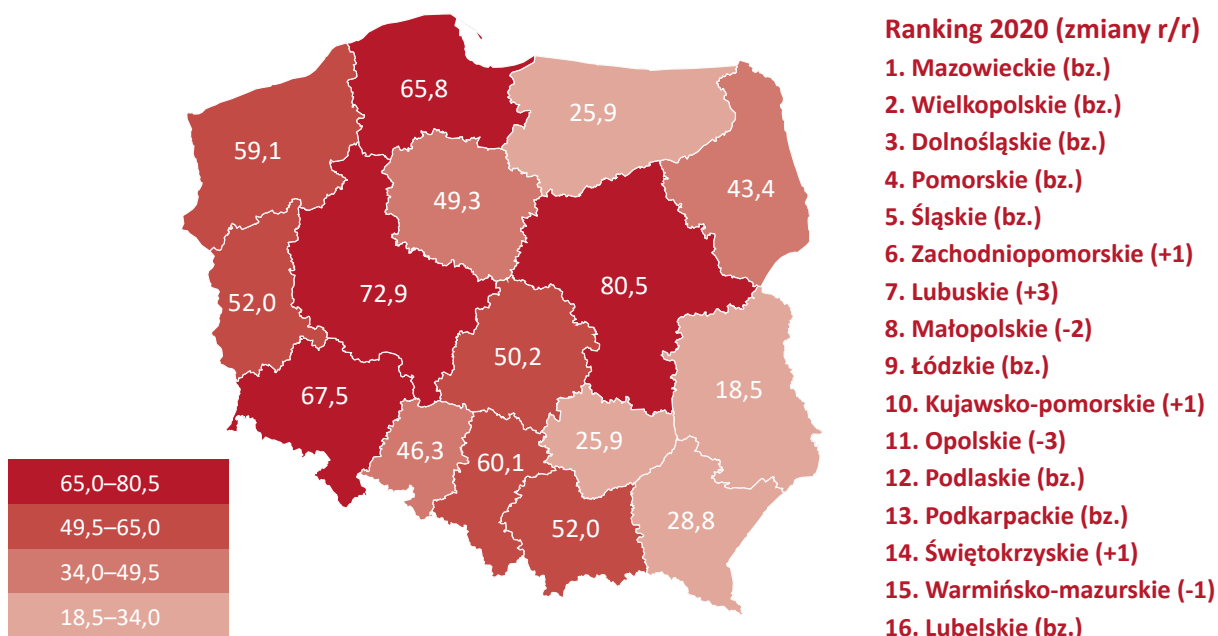
W latach 2008–2020 Mazowsze było niekwestionowanym liderem rankingu przedsiębiorczości. W 2020 r. zajęło pierwsze miejsce w 15 z 27 analizowanych kategorii. Wartość syntetycznego wskaźnika przedsiębiorczości dla woj. mazowieckiego wyniosła 80,54 i była niższa niż rok (82,5) czy dwa lata wcześniej (85,7). Drugie miejsce w rankingu zajęło województwo wielkopolskie (72,9), trzecie – dolnośląskie (67,5). Najgorzej ponownie wypadły województwa: lubelskie (18,5), warmińsko-mazurskie i świętokrzyskie (po 25,9), choć ich wyniki były nieco lepsze niż w 2019 r. (odpowiednio: 18,0; 25,1; 24,3).

⁵¹ Rankingi sporządzono na podstawie następujących wskaźników:

- liczba przedsiębiorstw aktywnych na 1000 mieszkańców (dla przedsiębiorstw mikro, małych i średnich);
- liczba pracujących na aktywny podmiot w firmach mikro, małych i średnich;
- pracujący w przedsiębiorstwach aktywnych (mikro, małych i średnich) na 1000 mieszkańców;
- przychody na aktywne przedsiębiorstwo mikro, małe i średnie;
- przychody na pracującego w aktywnej firmie mikro, małej, średniej;
- udział kosztów w przychodach w aktywnych przedsiębiorstwach mikro, małych i średnich;
- przeciętne wynagrodzenie w przedsiębiorstwach aktywnych, małych i średnich;
- nakłady inwestycyjne na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo aktywne;
- nakłady inwestycyjne na pracującego w aktywnym przedsiębiorstwie mikro, małym i średnim.

Wskaźnik syntetyczny (WS) został sporządzony według wzoru: $WS = [(p*n)-x]*100/\max [(p*n)-x]$,

gdzie: n – liczba zmiennych, x – liczba punktów za zmienne stanowiące sumę miejsc zajętych przez region w rankingu w poszczególnych podrankingach, p – liczba miejsc w rankingu, max (p*n-x) – maksymalna liczba punktów, jakie można uzyskać w przypadku zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach. Wartość wskaźnika to poziom zrealizowania przez region maksymalnego wyniku, czyli zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach.

Mapa 2.1. Poziom przedsiębiorczości w regionach – wskaźnik syntetyczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, 2021.

Dziewięć województw, mimo zmian w poziomie wskaźników, utrzymało swoją pozycję w rankingu. Przesunięcia pozostałych województw były niewielkie, rzędu +/- 1–3 pozycje.

Zwycięzcy rankingu

I miejsce: Mazowieckie

Firmy mikro

Nr 1 pod względem:

- liczby firm aktywnych na 1000 mieszkańców [74,8],
- liczby pracujących w mikrofirmach na 1000 mieszkańców [136,6],
- wielkości przychodów przypadających na jedną mikrofirmę [988 tys. zł],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w mikrofirmie [543 tys. zł],
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w mikrofirmie [4862 zł],

– nakładów inwestycyjnych na mikro firmę [38,1 tys.],

– nakładów inwestycyjnych na pracującego w mikrofirmie [21 tys. zł].

Firmy małe

Nr 1 pod względem:

- wielkości przychodów przypadających na jedną małą firmę [20,3 mln zł],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w małej firmie [948 tys. zł],
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w małej firmie [6715 zł].

Firmy średnie

Nr 1 pod względem:

- liczby firm aktywnych na 1000 mieszkańców [0,49],
- liczby pracujących w średnich firmach na 1000 mieszkańców [52,2],
- wielkości przychodów przypadających na jedną średnią firmę [104,1 mln zł],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w średniej firmie [971 tys. zł],
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w średniej firmie [7588 zł].

II miejsce: Wielkopolskie

Województwo wielkopolskie zajęło pierwsze miejsce w dwóch kategoriach:

- liczba firm małych aktywnych na 1000 mieszkańców [1,5]
- liczba pracujących w małych firmach na 1000 mieszkańców [32,8].

Drugie miejsce województwo to zajęło pod względem pięciu wskaźników, tj.:

- liczba firm średnich na 1000 mieszkańców [0,45],
- liczba pracujących w średnich firmach na 1000 mieszkańców [48,2],
- wielkości przychodów przypadających na jedną mikro firmę [642 tys. zł],
- nakładów inwestycyjnych na mikro firmę [23,4 tys. zł],
- nakładów inwestycyjnych na pracującego w mikro firmie [11,8 tys. zł].

III miejsce: Dolnośląskie

Województwo dolnośląskie zajęło pierwsze miejsce w jednej kategorii – pracujący na jeden średni podmiot aktywny [109,8].

Natomiast drugie miejsce wśród województw zajęło w kategoriach:

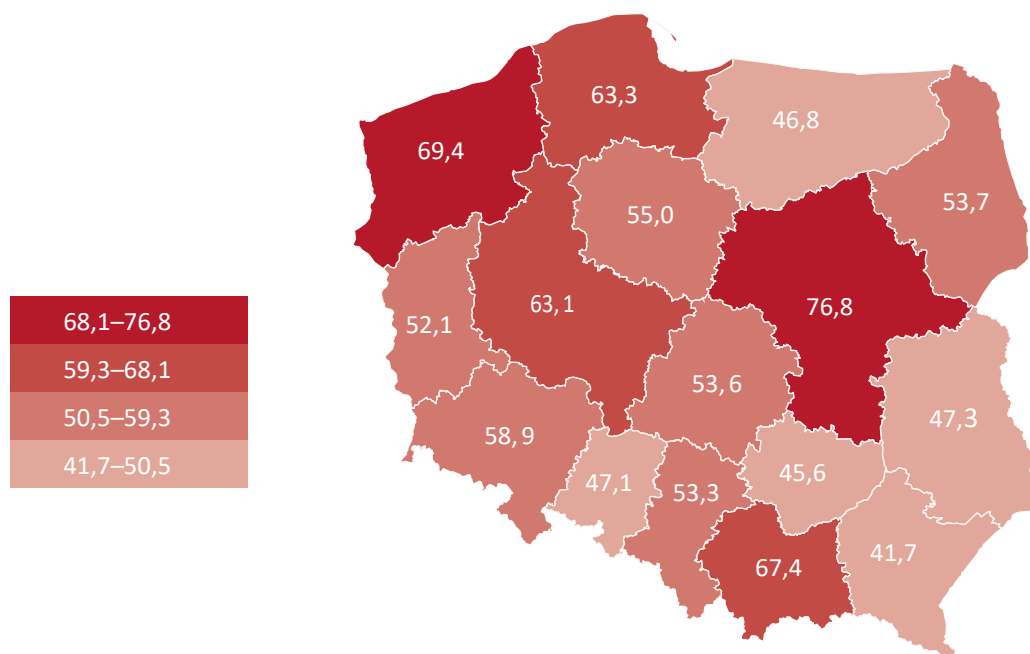
- wielkość przychodów przypadających na pracującego w mikro firmie [326,3],
- przeciętne wynagrodzenie brutto w przedsiębiorstwach mikro [3513 zł], małych [5470 zł] i średnich [5929 zł],

- nakłady na rzeczowe aktywa trwałe na małą firmę [445,2 tys. zł],
- nakłady inwestycyjne na pracującego w małej firmie [21 tys. zł].

Porównanie województw względem najważniejszych wskaźników przedsiębiorczości

Dla oceny poziomu przedsiębiorczości w układzie regionalnym porównano wartości wskaźnika – liczba MSP aktywnych na 1000 mieszkańców.

Pod względem liczby przedsiębiorstw aktywnych z sektora MSP na 1000 mieszkańców (Mapa 2.2) najlepiej wypada województwo mazowieckie (76,8), a za nim zachodniopomorskie (69,4) i małopolskie (67,4). Wysoko plasują się również województwa: pomorskie (63,3), wielkopolskie (63,1) i dolnośląskie (58,9). Najniższe wartości osiągnęły województwa: podkarpackie (41,7), świętokrzyskie (45,6) oraz warmińsko-mazurskie (46,8).

Mapa 2.2. Liczba MSP aktywnych na 1000 mieszkańców w Polsce w 2020 r. – ujęcie regionalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, 2021.

Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane na 1000 mieszkańców

Podstawowe wskaźniki dotyczące przedsiębiorstw powstałych w 2019 r. i 2020 r. oraz przeżywalność tych podmiotów w pierwszym roku działalności **wskazują z jednej strony na spadek przedsiębiorczości w poszczególnych regionach, a z drugiej – na wyraźne wahania na przestrzeni lat.**

W Polsce, w 2020 r. powstało zdecydowanie mniej przedsiębiorstw niefinansowych niż rok wcześniej (240 170 wobec 278 583). To przełożyło się na niższą wartość wskaźnika nowo powstałych firm na 1000 mieszkańców (6,3 w 2020 r. wobec 7,3 – w 2019 r.). Historycznie jest to jeden z niższych wskaźników. Najwięcej przedsiębiorstw niefinansowych na 1000 mieszkańców powstało w województwie mazowieckim (8,5), pomorskim (7,1), wielkopolskim (7,1) i małopolskim (6,9).

Sytuacja wygląda również mniej korzystnie niż przed rokiem, gdy analizie poddamy przeżywalność podmiotów w pierwszym roku działalności. Odsetek firm, które powstały

w 2019 r. i przetrwały rok, wyniósł około 69,3%. Przeżywalność pierwszego roku firm, które powstały w 2020 r. była niższa o około 2,2 p.p. (67,1%). Najprawdopodobniej na wartość tego wskaźnika wpływ miała sytuacja związana z pandemią – nowo powstałym firmom trudno było przetrwać kolejne lockdowny. Najwyższą przeżywalnością 2021/2020 cechowały się przedsiębiorstwa z województw: świętokrzyskiego (74,4%), mazowieckiego (73,8%) i opolskiego (73,1%). Przeżywalność pierwszego roku poniżej 60% odnotowano w warmińsko-mazurskim (45,4%), lubelskim (47,7) i kujawsko-pomorskim (49,4%).

Tabela 2.1. Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w 2019 i 2020 r. na 1000 mieszkańców oraz ich przeżywalność – ujęcie regionalne

Liczba przedsiębiorstw powstałych w 2020 r. na 1000 mieszkańców	Liczba przedsiębiorstw powstałych w 2019 r. na 1000 mieszkańców	Region	Wskaźnik przeżycia pierwszego roku (%) 2020/2019	Wskaźnik przeżycia pierwszego roku (%) 2021/2020
6,3	7,3	Polska	69,3	67,1
7,1	7,9	Dolnośląskie	64,8	72,2
5,5	6,2	Kujawsko-pomorskie	74,4	49,4
5,8	5,7	Lubelskie	62,4	47,7
5,8	7,3	Lubuskie	67,5	66,1
5,7	6,5	Łódzkie	74,6	71,4
6,9	8,2	Małopolskie	81,8	62,7
8,5	9,9	Mazowieckie	73,0	73,8
4,2	5,4	Opolskie	70,3	73,1
4,8	5,3	Podkarpackie	77,4	65,0
5,2	6,1	Podlaskie	78,9	69,2
7,1	8,3	Pomorskie	64,9	67,1
5,0	6,1	Śląskie	74,5	72,6
4,8	5,4	Świętokrzyskie	51,0	74,4
4,7	5,9	Warmińsko-mazurskie	43,9	45,4
7,1	7,8	Wielkopolskie	52,9	67,9
6,1	7,7	Zachodniopomorskie	74,9	67,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z publikacji *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2016–2020*, GUS, 2021.

Przychody i nakłady na aktywne MSP

W 2020 r. przeciętne przychody na jedno aktywne przedsiębiorstwo z sektora MSP wyniosły 1,30 mln zł i rok do roku były niższe średnio o 20 tys. zł. W ujęciu regionalnym najwyższe średnie przychody aktywnych MSP zanotowano w województwie mazowieckim – 2,02 mln zł (wzrost r/r o około 40 tys. zł) i wielkopolskim – 1,37 mln zł (wzrost rok do roku o około 30 tys. zł), a najniższe w warmińsko-mazurskim – 0,9 mln zł (spadek o około 40 tys. r/r) i lubelskim – 0,92 mln zł (spadek r/r o około 30 tys. zł). W 2020 r. spadki przychodów zanotowano w większości województw (9/16) (Tabela 2.2), co spowodowało, że w 2020 r. trend wzrostowy przeciętnych przychodów przypadających na aktywne MSP został wstrzymany. Najprawdopodobniej główną przyczyną odwrócenia trendu była pandemia COVID-19, która dotknęła większość przedsiębiorstw.

Tabela 2.2. Przychody (w mln zł) i nakłady (w tys. zł) w MSP w 2019 i 2020 r.

	Przychody na aktywne MSP w 2019 r.	Nakłady na aktywne MSP w 2019 r.	Przychody na aktywne MSP w 2020 r.	Nakłady na aktywne MSP w 2020 r.	Różnica w przychodach r/r na jedno aktywne MSP	Różnica w nakładach r/r na jedno aktywne MSP
Polska	1,32	47,61	1,30	44,11	-0,02	-3,50
Dolnośląskie	1,17	44,29	1,20	43,79	0,03	-0,50
Kujawsko-pomorskie	1,11	35,45	1,04	33,65	-0,07	-1,80
Lubelskie	0,95	30,01	0,92	24,37	-0,03	-5,64
Lubuskie	1,11	35,07	1,12	36,72	0,01	1,65
Łódzkie	1,07	37,14	1,15	34,31	0,08	-2,83
Małopolskie	1,03	39,70	0,99	35,90	-0,04	-3,80
Mazowieckie	1,98	73,03	2,02	68,81	0,04	-4,22
Opolskie	1,20	50,86	1,24	36,26	0,04	-14,60
Podkarpackie	1,00	50,52	1,04	35,74	0,04	-14,78
Podlaskie	1,11	39,24	1,05	33,00	-0,06	-6,24
Pomorskie	1,28	39,76	1,23	39,41	-0,05	-0,35
Śląskie	1,36	44,90	1,33	41,02	-0,03	-3,88
Świętokrzyskie	1,00	31,80	0,95	29,78	-0,05	-2,02
Warmińsko-mazurskie	0,94	39,89	0,90	32,38	-0,04	-7,51
Wielkopolskie	1,34	46,54	1,37	47,16	0,03	0,62
Zachodniopomorskie	1,06	43,00	0,98	49,18	-0,08	6,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ogólnemu spadkowi przychodów na przedsiębiorstwo towarzyszył zdecydowany spadek nakładów w większości województw. **Średnie nakłady inwestycyjne przypadające na aktywne MSP w 2020 r. wyniosły 44,1 tys. zł i spadły przeciętnie o 3,5 tys. zł w porównaniu z 2019 r.** Najwyższe średnie nakłady inwestycyjne poniosły MSP w województwie mazowieckim – 68,81 tys. zł, o 4,2 tys. zł niższe niż rok wcześniej. Spadek nakładów zanotowano w większości województw, z wyjątkiem zachodniopomorskiego, lubuskiego i wielkopolskiego, gdzie nakłady na aktywne MSP wzrosły odpowiednio o 6,8 tys., 1,65 tys. i 0,6 tys. zł.

Przeciętne wynagrodzenia w aktywnych MSP

Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach aktywnych w 2020 r. wyniosła odpowiednio: 3533, 5015 i 5664 zł.

Tabela 2.3. Przeciętne wynagrodzenia brutto w mikro, małych i średnich firmach w 2020 r. (w zł) i różnice w poszczególnych kategoriach w porównaniu z 2019 r.

	Mikro	Małe	Średnie	Różnica w wynagrodzeniu r/r w mikro	Różnica w wynagrodzeniu r/r w małych	Różnica w wynagrodzeniu r/r w średnich
Polska	3 533	5 015	5 664	160	246	282
Dolnośląskie	3 513	5 470	5 929	71	209	243
Kujawsko-pomorskie	2 954	4 374	4 833	-284	214	219
Lubelskie	2 883	3 970	4 550	161	285	191
Lubuskie	3 128	4 316	4 956	148	311	241
Łódzkie	3 143	4 581	4 993	242	-118	306
Małopolskie	3 279	5 013	5 561	63	512	165
Mazowieckie	4 862	6 715	7 588	545	244	466
Opolskie	3 021	4 562	5 375	141	364	215
Podkarpackie	2 901	3 825	4 363	211	214	235
Podlaskie	2 960	4 063	4 540	25	320	212
Pomorskie	3 435	5 197	5 657	-80	273	181
Śląskie	3 450	4 910	5 409	157	247	279
Świętokrzyskie	2 900	3 886	4 820	201	198	219
Warmińsko-mazurskie	2 909	4 033	4 401	93	199	172
Wielkopolskie	3 490	4 602	5 246	149	217	249
Zachodniopomorskie	3 298	4 714	5 707	73	162	304

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

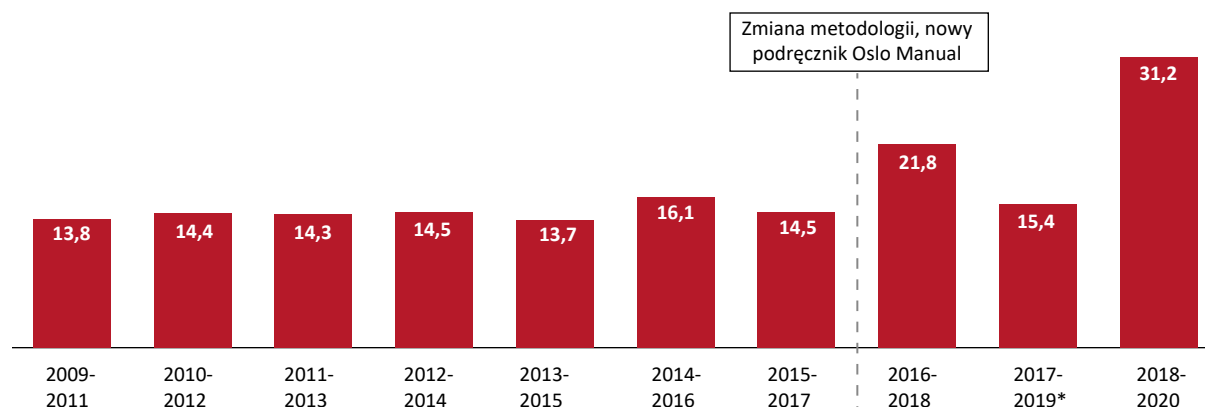
Najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie w mikro, małych i średnich firmach odnotowano w województwach: mazowieckim i dolnośląskim. Najniżej opłacano pracujących w województwach: świętokrzyskim i podkarpackim. Na poziomie województw, różnica pomiędzy najwyższym przeciętnym wynagrodzeniem a najniższym w mikrofirmie wynosi – 1979 zł, w małym przedsiębiorstwie – 2890 zł i średnim – 3225 zł. Warto zwrócić uwagę, że minimalne wynagrodzenie brutto za pracę w 2020 r. wynosiło 2600 zł, tj. o 350 zł więcej niż w 2019 r. Jak wynika z tabeli 2.3 jedynie w województwie mazowieckim pracownicy firm (mikro, małych i średnich) i w województwie opolskim (w małych firmach) mogli średnio liczyć na podwyżkę wynagrodzeń ponad ustawowy wzrost płacy minimalnej. W 2020 r. w obszarze wynagrodzeń można było zauważyć nienotowane dotąd zjawisko spadku wynagrodzenia rok do roku – taka sytuacja miała miejsce w mikrofirmach w województwach: kujawsko-pomorskim (zmniejszenie średnio wynagrodzenia o 284 zł) i pomorskim (o 80 zł) oraz w małych przedsiębiorstwach – w łódzkim (o 118 zł).

Rozdział 3.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Według najnowszych badań GUS, dotyczących działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, w latach 2018–2020 innowacyjność przedsiębiorstw ogółem była na poziomie 31,2%, tj. taki odsetek badanych firm wdrażało innowacje. Choć to rekordowy wynik jak dotychczas, to jednak nie powinno się go odnosić wprost do wyników z okresu 2015–2017 i wcześniejszych, ze względu na zmianę metodologii, w szczególności definicji innowacyjności⁵². Badanie innowacyjności prowadzone przez GUS obejmuje przedsiębiorstwa z liczbą pracujących powyżej 9 pracowników, co oznacza, że nie dostarcza wiedzy na temat działalności innowacyjnej mikroprzedsiębiorstw – dominującej grupy firm na rynku w Polsce.

Wykres 3.1. Średni udział innowacyjnych przedsiębiorstw w ogólnej liczbie przedsiębiorstw sektora usług i sektora przemysłu w latach 2009–2020 (w %)

* aktualizacja danych

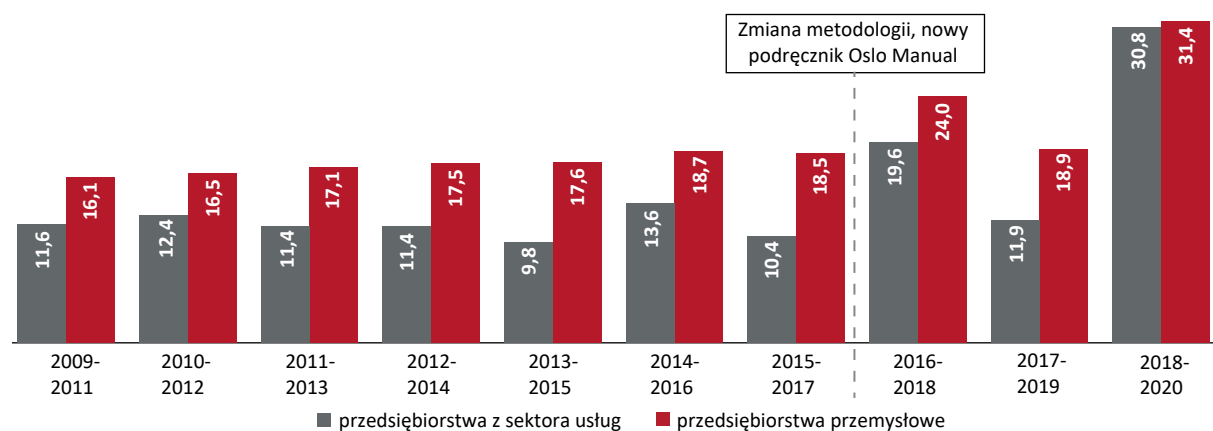
Źródło: Strateg, GUS, 11.02.2022 r.

⁵² W porównaniu do lat 2015–2017 i wcześniejszych w kolejnych badaniach z części pytań zrezygnowano, w zamian pojawiły się nowe, a część pytań przeredagowano lub pogrupowano w inny sposób, np. pytania o metody organizacyjne i marketingowe zostały włączone do innowacji procesów biznesowych. Innowacja, zgodnie z szeroką definicją przyjętą w badaniu, jest to wdrożenie nowego lub ulepszanego produktu (wyrobu lub usługi) lub procesu biznesowego, znacznie różniącego się od poprzednio oferowanych w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub w stosunkach z otoczeniem. Źródło: GUS.

W latach 2018–2020 udział firm innowacyjnych w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych wyniósł odpowiednio 31,4% i 30,8%.

Udział innowacyjnych firm jest nieco większy w Przemśle niż w Usługach

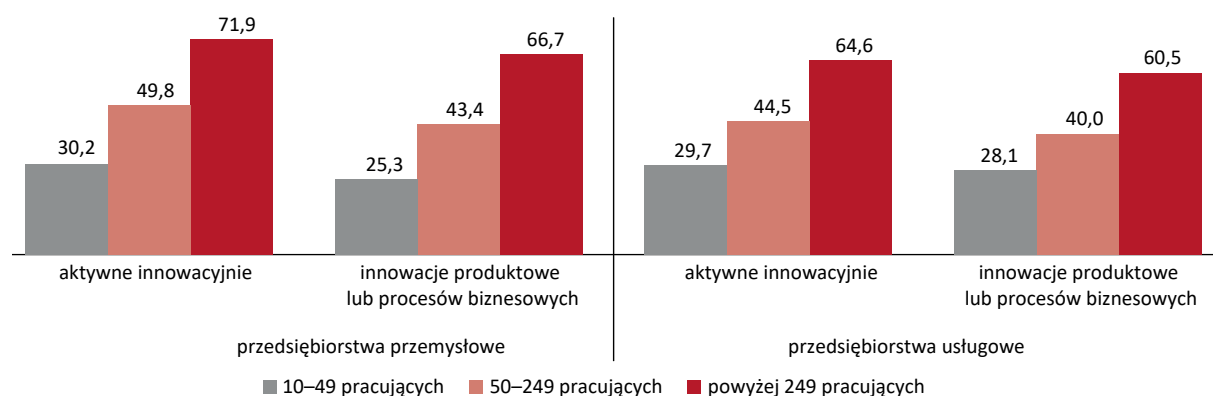
Wykres 3.2. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w sektorze przemysłowym i usługowym (w %)

Źródło: Strateg, 11.02.2022 r.

Podobnie jak w latach poprzednich innowacje produktowe lub procesy biznesowe najczęściej wprowadzały podmioty o liczbie pracujących 250 osób i więcej (66,7% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 60,5% usługowych wobec odpowiednio 60,6% i 43,1% w poprzednim okresie).

Wykres 3.3. Innowacyjne przedsiębiorstwa w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych w latach 2018–2020 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020*, 2021.

W latach 2018–2020 wśród przedsiębiorstw przemysłowych najwyższy odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych odnotowano w działach:

- Wydobycie węgla kamiennego i węgla brunatnego (lignitu) – 70,6%,
- Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej – 62,5%,
- Produkcja wyrobów farmaceutycznych – 53,9%,
- Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych – 52,5%,

natomiast najmniej innowacyjna branża to:

- Produkcja odzieży – 21,6%.

Największym odsetkiem przedsiębiorstw innowacyjnych cechowały się następujące branże sektora usług:

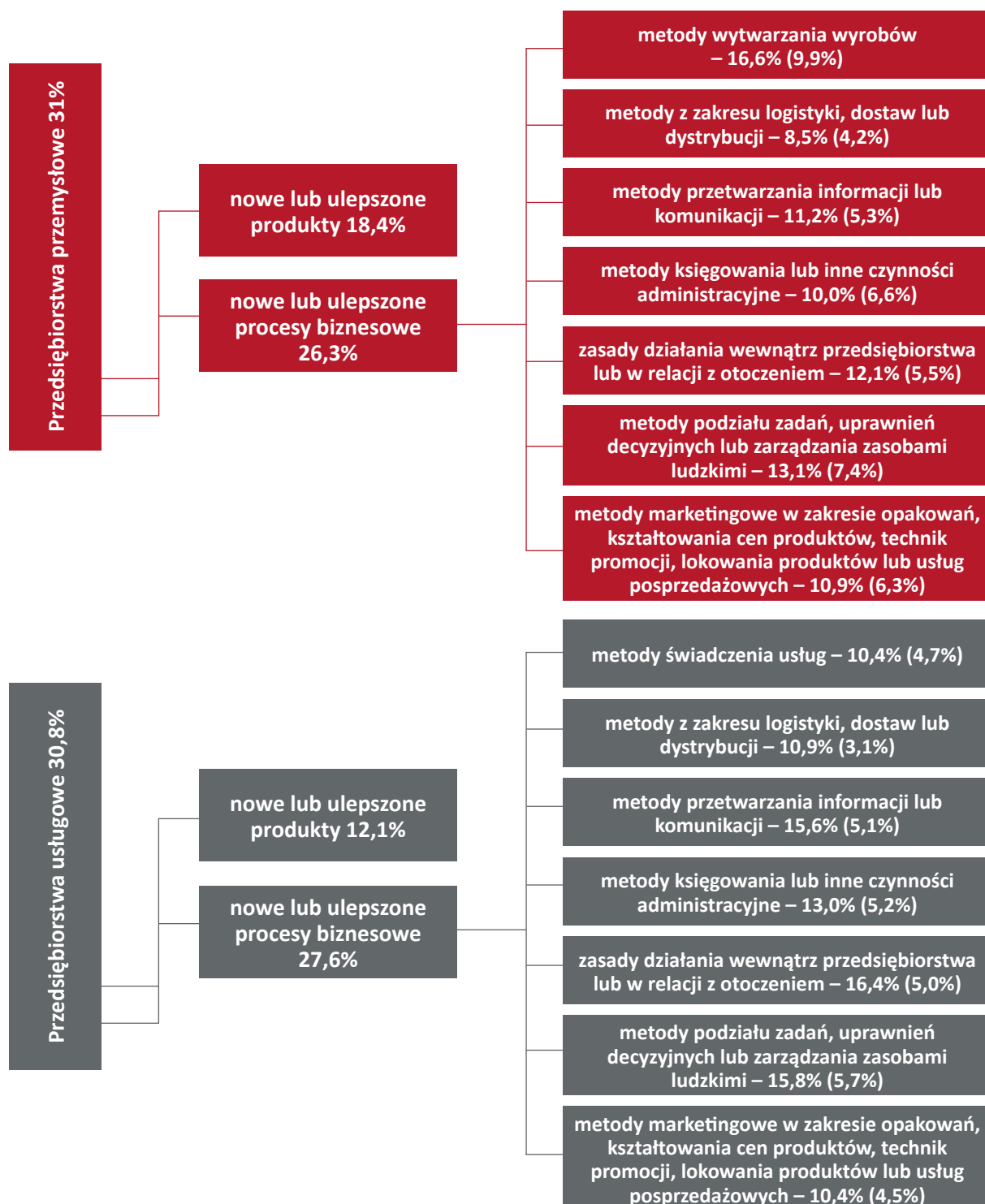
- Ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne – 85,1%,
- Badania naukowe i prace rozwojowe – 69,1%,
- Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki – 55,1%,
- Działalność usługowa w zakresie informacji – 46,4%,

natomiast najmniej innowacyjna branża to:

- Transport lądowy i rurociągowy (20,2%).

W przedsiębiorstwach przemysłowych wprowadzane innowacje procesów biznesowych najczęściej dotyczyły nowych lub ulepszonych metod wytwarzania wyrobów lub świadczenia usług – 16,6%, a wprowadzone przez przedsiębiorstwa usługowe – nowych lub ulepszonych procesów biznesowych w zakresie zasad działania wewnątrz przedsiębiorstwa lub w relacji z otoczeniem – 16,4% (Rysunek 3.1). Dla zobrazowania zmian, jakie miały miejsce w latach 2018–2020, w nawiasach podano odsetki z poprzedniej edycji badania.

Rysunek 3.1. Wprowadzane rodzaje innowacji w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych w latach 2018–2020, w nawiasach podano wartości dla badania 2017–2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020*, 2021.

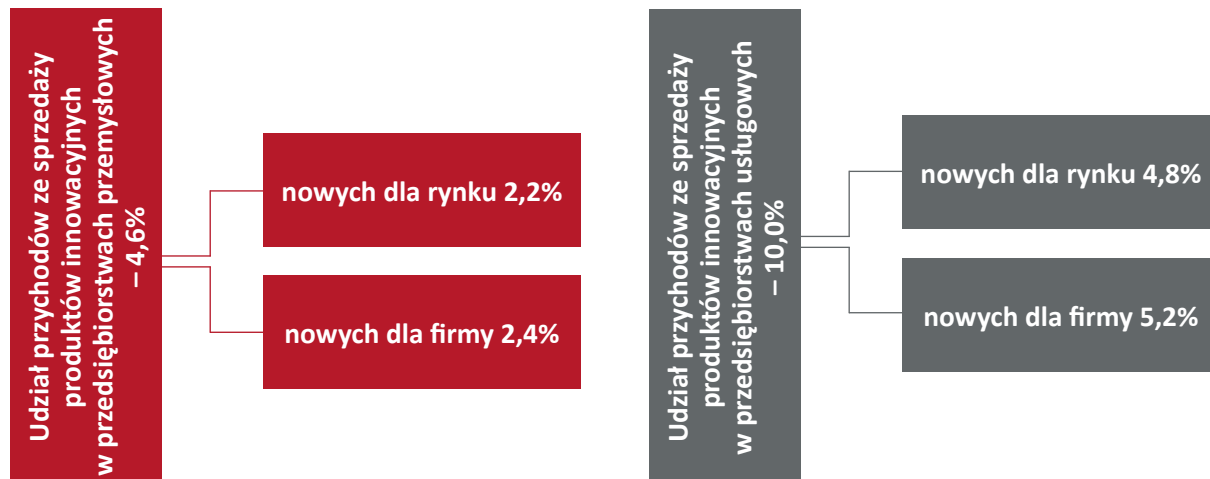
Przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych

Jako wskaźnik oceny efektów działalności innowacyjnej przedsiębiorstwa stosuje się wskaźnik udziału w badanym roku przychodów ze sprzedaży nowych lub ulepszonych produktów wprowadzonych na rynek w ciągu ostatnich trzech lat w wartości przychodów ze sprzedaży ogółem. Wskazuje on na zmiany w zakresie unowocześnienia asortymentu produktów oraz ich konkurencyjności.

W badaniach przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych uwzględnia się:

- produkty nowe lub ulepszone dla rynku, na którym działa przedsiębiorstwo oraz
- produkty nowe lub ulepszone tylko dla przedsiębiorstwa, wprowadzone na rynek w ciągu ostatnich trzech lat.

Rysunek 3.2. Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem w 2020 r. ze względu na skalę nowości

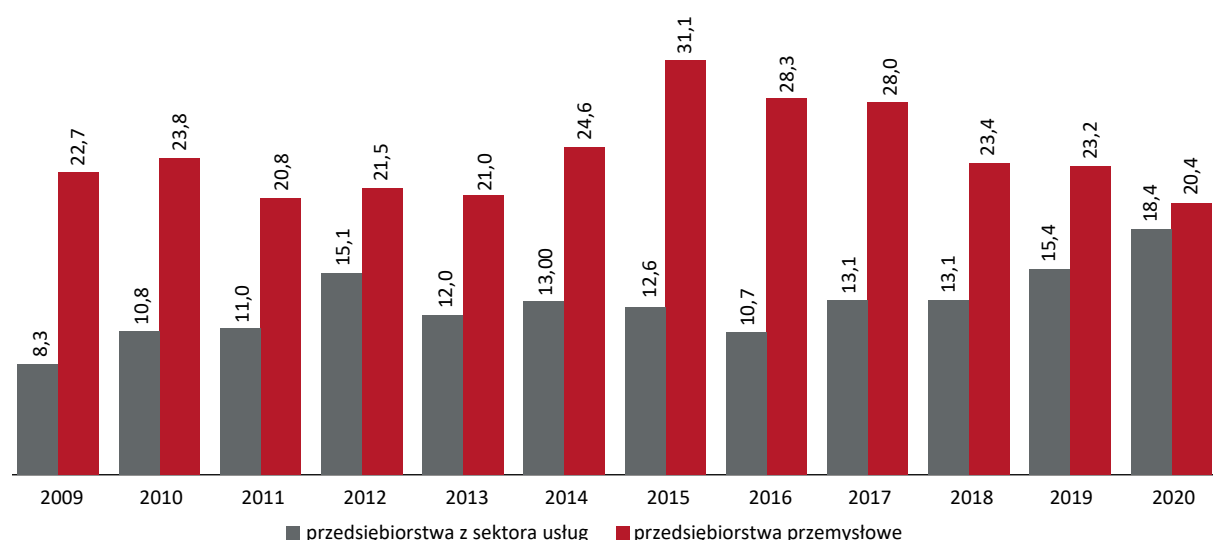
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020*, 2021.

Nakłady na działalność innowacyjną

Nakłady przedsiębiorstw na działalność innowacyjną w 2020 r. wyniosły 38,8 mld zł. Przedsiębiorstwa przemysłowe przeznaczyły na ten cel 20,4 mld i było to o 2,8 mld zł mniej niż w 2019 r. W przypadku przedsiębiorstw usługowych, wartość nakładów wyniosła 18,4 mld zł i była o 3 mld zł wyższa niż rok wcześniej.

38,8 mld zł – nakłady firm na działalność innowacyjną w 2020 r.

Wykres 3.4. Nakłady na działalność innowacyjną (mld zł)

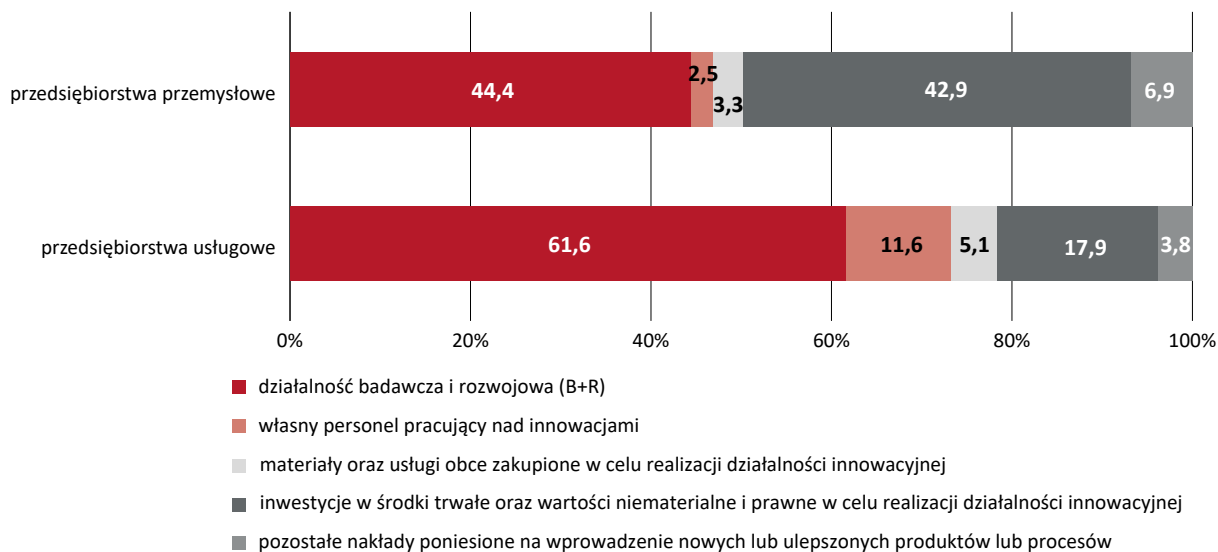

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020, 2021* i wydań poprzednich.

W strukturze nakładów firm innowacyjnych dominują nakłady na B+R

Struktura nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych znacznie się różni od struktury nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw usługowych. W przypadku przedsiębiorstw usługowych kluczową rolę odgrywają nakłady na działalność B+R (61,6%), na drugim miejscu są nakłady inwestycyjne na środki trwałe (17,9%). W przedsiębiorstwach przemysłowych zarówno nakłady na działalność na B+R, jak i nakłady inwestycyjne stanowią podobny odsetek nakładów na działalność innowacyjną ogółem (odpowiednio 44,4% i 42,9%). Udział nakładów na własny personel pracujący nad innowacjami w strukturze nakładów jest znacznie wyższy w przedsiębiorstwach usługowych (11,6%) niż przemysłowych (2,5%).

Wykres 3.5. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach według rodzajów działalności innowacyjnej

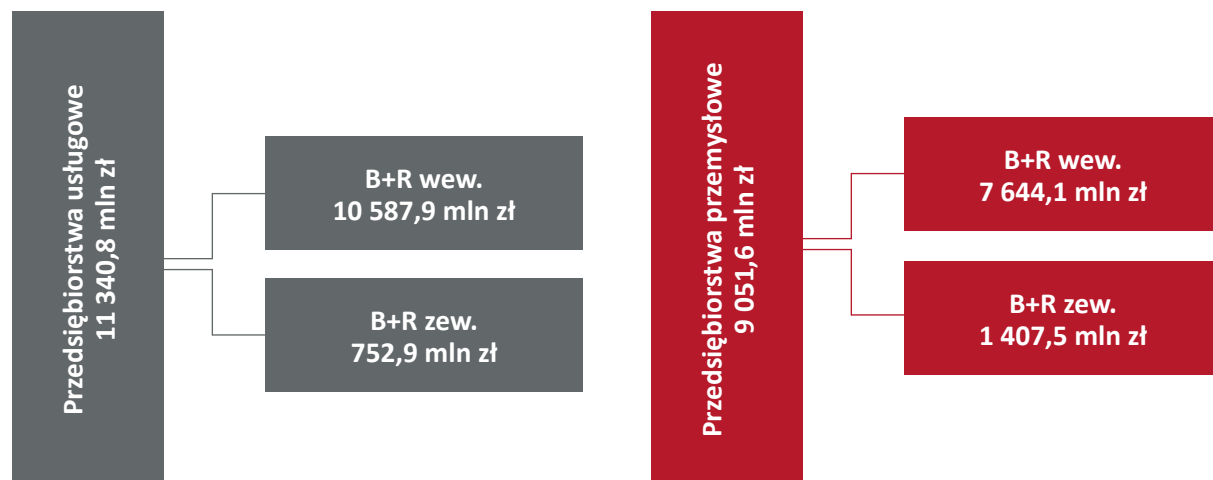

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018-2020, 2021*.

Działalność badawczo-rozwojowa

Prace badawcze i rozwojowe (B+R) związane z opracowywaniem nowych lub istotnie ulepszonych produktów (innowacji produktowych) i procesów (innowacji procesowych), wykonane przez własne zaplecze rozwojowe lub nabyte od innych jednostek zasługują na szczególną uwagę. Są one bardzo ważne, gdyż prowadzą do powstawania nowej wiedzy, a następnie do nowych produktów, które mają szansę na komercjalizację.

Rysunek 3.3. Nakłady na działalność B+R przedsiębiorstw usługowych i przemysłowych w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020*, 2021.

Wśród przedsiębiorstw przemysłowych nakłady na działalność B+R ponosiło 9,7% podmiotów. Zdecydowanie częściej firmy prowadzą wewnętrzną działalność B+R, co oznacza, że działają opierając się na wiedzy swoich pracowników. Wartościowo nakłady na B+R przedsiębiorstw przemysłowych (9,1 mld zł) są na niższym poziomie wartości nakładów B+R ponoszonych przez przedsiębiorstwa sektora usługowego (11,3 mld zł). W przypadku przedsiębiorstw usługowych odsetek firm, które prowadzą działalność B+R, jest znacznie mniejszy – 5,0%.

Nakłady na B+R w relacji do PKB

Intensywność prac B+R określa się relacją nakładów B+R w stosunku do PKB. W Polsce wskaźnik ten od lat systematycznie rośnie jednak zakładany poziom (1,7% PKB w 2020 r.) przyjęty w Strategii⁵³ Europa 2020 nie został osiągnięty. W 2020 r. wyniósł 1,39% PKB i był wyższy o 0,7 p.p. niż w 2019 r. Wskaźnik ten obejmuje wszystkie nakłady wewnętrzne poniesione na działalność badawczą i rozwojową przez wszystkie jednostki (zgrupowane w cztery sektory: rządowy, przedsiębiorstw,

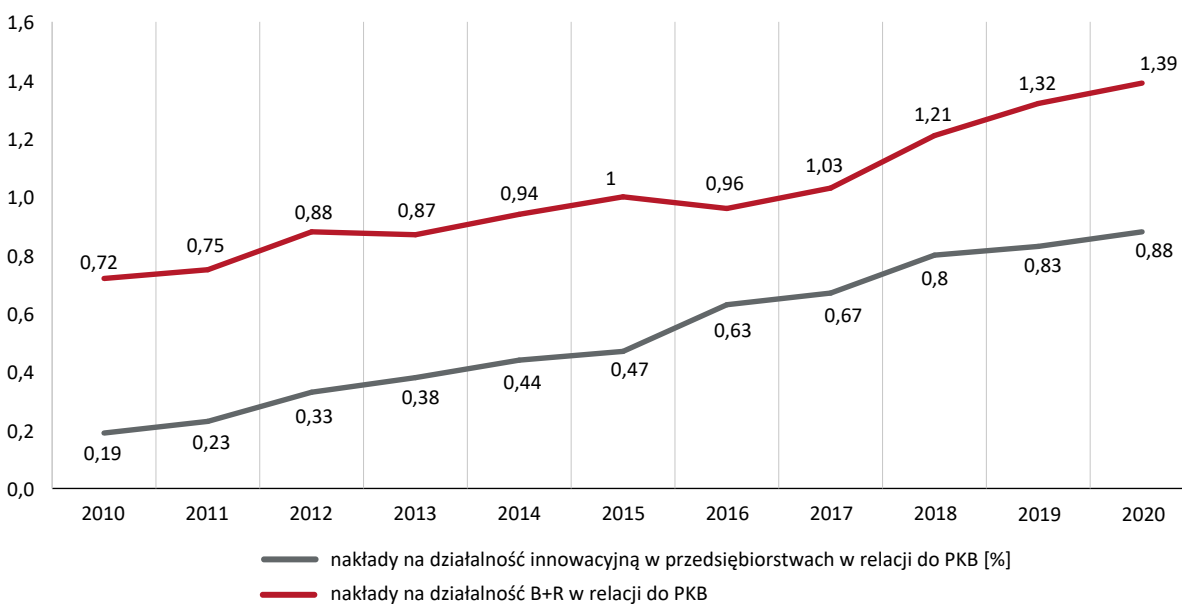
GERD od lat systematycznie rośnie – w 2020 r. wyniósł 1,39% PKB

⁵³ W Strategii Europa 2020 planowano w Polsce osiągnąć poziom nakładów na działalność B+R na poziomie 1,7% PKB (dla UE – 3%).

szkolnictwa wyższego i prywatnych instytucji niekomercyjnych) w kraju, prowadzące tę działalność, niezależnie od źródeł pochodzenia środków, w relacji do PKB.

W 2020 r. największe nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową poniosły podmioty z sektora przedsiębiorstw, co ma odzwierciedlenie we wskaźniku intensywności prac B+R dla sektora przedsiębiorstw – jest najwyższy i wynosi – 0,88 (BERD/PKB), w sektorze rządowym – 0,03% (GOVERD/PKB), w sektorze szkolnictwa wyższego – 0,49% (HERD/PKB), w sektorze prywatnych instytucji niekomercyjnych – 0,003% (PNPERD/PKB).

Wykres 3.6. Nakłady na B+R w relacji do PKB (w %)

Źródło: <https://strateg.gov.pl>

Źródła finansowania działalności innowacyjnej

Środki własne przedsiębiorstw są głównym źródłem finansowania nakładów na działalność innowacyjną. W 2020 r. stanowiły one ponad 3/4 wszystkich poniesionych na ten cel nakładów w przedsiębiorstwach przemysłowych (podobnie jak rok wcześniej) oraz 85% – w przedsiębiorstwach usługowych (o 2 p.p. więcej niż rok wcześniej).

Tabela 3.1. Źródła finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych w 2020 r.

Przedsiębiorstwa przemysłowe	Nakłady ogółem (w mln)	Środki własne	Krajowe (otrzymane od instytucji dysponujących środkami publicznymi)	Pozyskane z zagranicy – ogółem	Pozyskane z UE	Pozyskane z UE z PO IR	Kredyty, pożyczki i inne zobowiązania finansowe od instytucji finansowych
Ogółem	20 378,2	76%	3%	8%	6%	3%	6%
10–49	1 803,2	61%	5%	21%	20%	10%	12%
50–249	3 852,5	69%	5%	12%	11%	5%	11%
> 249	14 722,5	79%	3%	6%	3%	2%	4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020*, 2022.

W zależności od wielkości firmy udział środków własnych w finansowaniu działalności innowacyjnej jest zróżnicowany – ze środków własnych w największym stopniu korzystają przedsiębiorstwa duże (79% firm przemysłowych i 95% firm usługowych). Małe przedsiębiorstwa z sektora przemysłu czy usług posilają się w znacznym stopniu środkami z zagranicy – głównie z UE (odpowiednio 20% i 26%) czy korzystają z kredytów bankowych (12%, 7%). Dla średnich firm środki własne są kluczowe (odpowiednio 69% i 72%), ale znaczące są również kredyty (11% i 10%) oraz środki z zagranicy – 12% i 9%.

Firmy finansują działalność innowacyjną przede wszystkim ze środków własnych

Tabela 3.2. Źródła finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw usługowych w 2020 r.

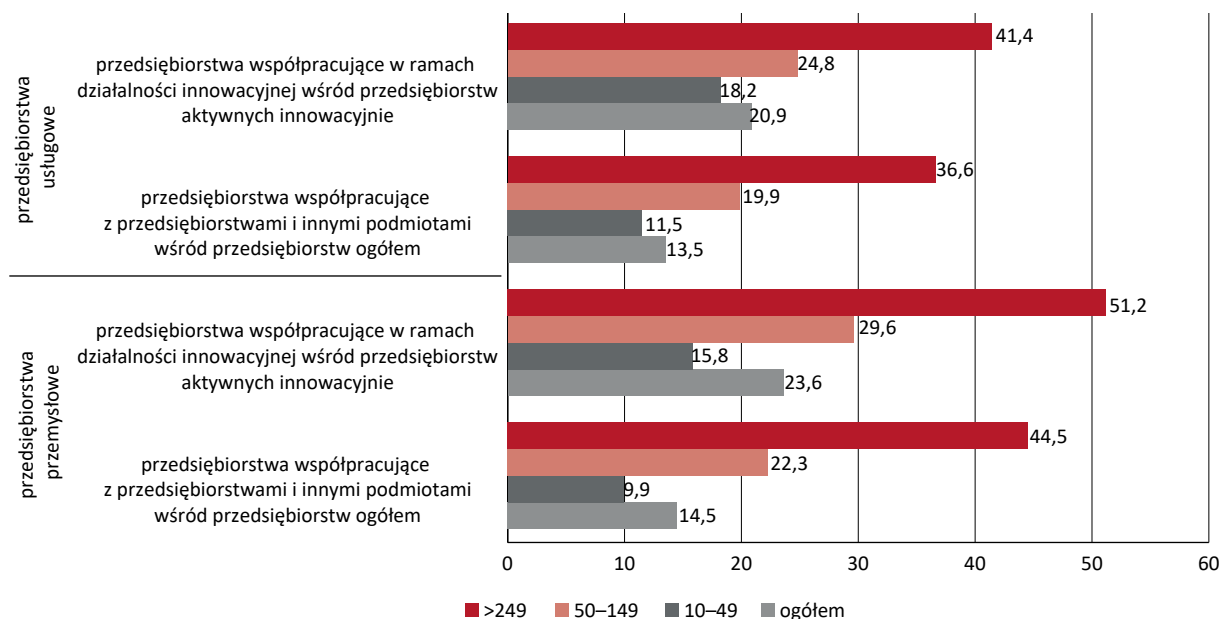
Przedsiębiorstwa przemysłowe	Nakłady ogółem (w mln)	Środki własne	Krajowe (otrzymane od instytucji dysponujących środkami publicznymi)	Pozyskane z zagranicy – ogółem	Pozyskane z UE	Pozyskane z UE z PO IR	Kredyty, pożyczki i inne zobowiązania finansowe od instytucji finansowych
Ogółem	18 399,2	85%	2%	7%	6%	2%	4%
10–49	2 501,4	53%	5%	28%	26%	8%	7%
50–249	2 926,8	72%	4%	9%	8%	5%	10%
> 249	12971,1	95%	1%	2%	2%	0%	2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020*, 2021.

Współpraca

Badanie innowacyjności przedsiębiorstw za lata 2018–2020 wskazuje, że przedsiębiorstwa przemysłowe wykazują nieznacznie większą aktywność w zakresie współpracy z innymi podmiotami – 14,5%, w porównaniu z przedsiębiorstwami z sektora usług – 13,5% wśród przedsiębiorstw ogółem. Wśród przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie można zaobserwować podobną zależność – 23,6% przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie wskazuje na kooperacje w zakresie innowacji z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami. Nieznacznie mniej na taką aktywność wskazuje – 20,9% firm usługowych.

Wykres 3.7. Odsetek przedsiębiorstw współpracujących w zakresie innowacji z przedsiębiorstwami lub innymi instytucjami (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020*, 2021.

Wielkość firmy determinuje współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej

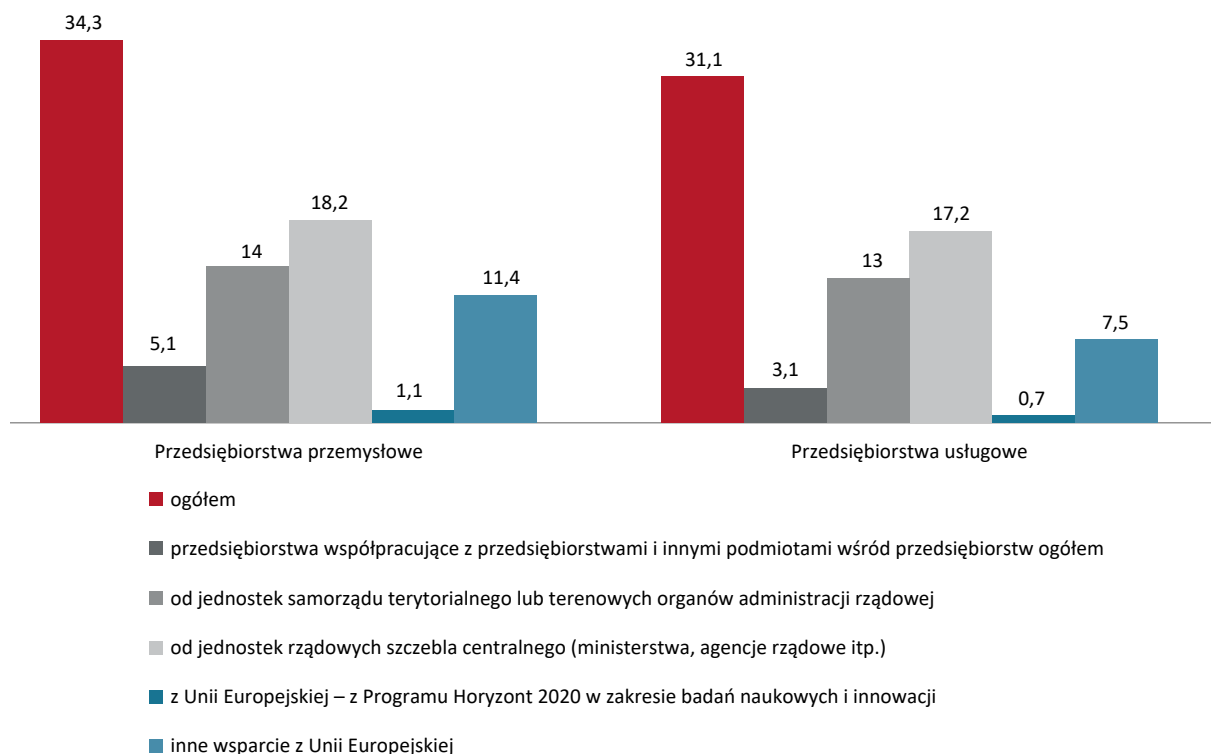
Odsetek firm podejmujących współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej wzrasta wraz z wielkością firmy: wśród przedsiębiorstw przemysłowych fakt współpracy potwierdziło 15,8% małych aktywnych innowacyjnie firm, średnich – 29,6% i dużych – 51,2%. Z kolei wśród przedsiębiorstw usługowych współpracuje – 18,2% małych, 24,8% średnich i 41,4% dużych firm.

Publiczne wsparcie

Pomoc publiczna obejmuje wiele narzędzi skierowanych do przedsiębiorstw.

Mniej więcej co trzecie przedsiębiorstwo korzysta z pomocy publicznej, w tym na działalność innowacyjną Wśród ogółu przedsiębiorstw przemysłowych z takiego wsparcia korzystało 34,3% i niemal 31,1% przedsiębiorstw usługowych. Szczególnym rodzajem pomocy publicznej są fundusze wykorzystane na prace B+R lub inne związane z działalnością innowacyjną – z tego typu środków skorzystało 5,1% przedsiębiorstw przemysłowych i 3,1% przedsiębiorstw usługowych.

Wykres 3.8. Udział przedsiębiorstw, które otrzymały publiczne wsparcie (w formie grantów, dotacji, subwencji, kredytów preferencyjnych i/lub gwarancji/poręczeń kredytowych itp.) w % przedsiębiorstw ogółem

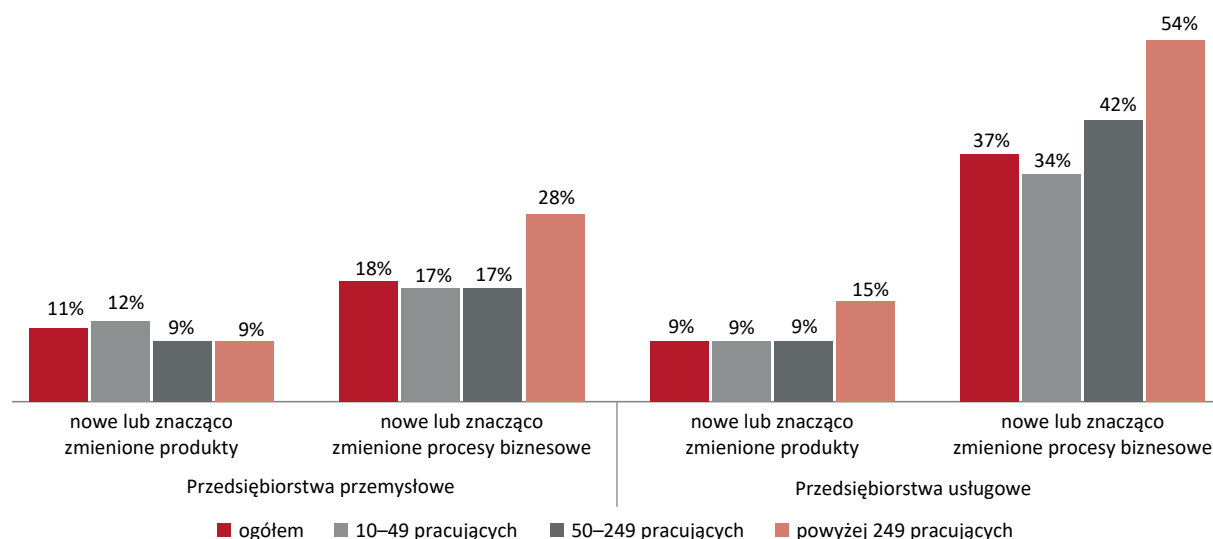

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020, 2021.*

Innowacje wymuszone przez COVID

W 2020 r. 11% przedsiębiorstw przemysłowych wśród przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie w związku z sytuacją związaną z COVID-19 wdrożyło nowe lub znacząco zmienione produkty, a 18% – nowe lub znacząco zmienione procesy biznesowe. Najczęściej, jeśli weźmiemy pod uwagę populację firm aktywnych innowacyjnie, innowacje produktowe wymuszone przez COVID-19 były wdrażane przez przedsiębiorstwa małe (12%). W przypadku innowacji procesów biznesowych największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych wystąpił wśród przedsiębiorstw dużych (28%).

Wykres 3.9. Udział przedsiębiorstw (wśród aktywnych innowacyjnie), które w wyniku zmian w funkcjonowaniu wymuszonych przez sytuację związaną z COVID-19, wdrożyły produkty lub procesy biznesowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020, 2021*.

Na wpływ pandemii COVID-19 i wymuszenie wdrożenia innowacji produktowych w 2020 r. wskazuje 9% przedsiębiorstw usługowych. Jeszcze większy odsetek przedsiębiorstw usługowych wskazuje na wymuszone przez COVID-19 nowe lub znacząco zmienione procesy biznesowe – 37,0%. Wdrożone zmiany najczęściej dotyczyły firm dużych (odpowiednio 15% i 54%).

Choć pandemia była ogromnym szokiem dla większości przedsiębiorstw, to mimo tego przyczyniła się do powstania wielu innowacji i wdrożeniu innowacyjnych procesów.

Ochrona własności intelektualnej w przedsiębiorstwach

Zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe, jak i usługowe najczęściej zgłaszają do ochrony znaki towarowe (4,3% i 3,6%). Znakiem towarowym może być każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny (w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia lub inny sygnał dźwiękowy), jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia w obrocie towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa⁵⁴. Potocznie na znak towarowy mówi się „znak handlowy”, „znak firmowy”, „firmowa nazwa” lub „logo”. Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego używania znaku towarowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na określonym obszarze. Uprawniony może wskazać, że jego znak został zarejestrowany, poprzez umieszczenie w sąsiedztwie znaku towarowego litery „R”.

Tabela 3.3. Udział przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, które dokonały zgłoszeń do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej (UPRP) w latach 2018–2020

Typ przedsiębiorstwa	Znaki towarowe	Wzory przemysłowe	Wzory użytkowe	Wynalazki
przemysłowe	4,3%	1,1%	1,4%	2,9%
usługowe	3,6%	0,3%	0,2%	0,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020*, 2021.

Tabela 3.4. Liczba zgłoszeń dokonanych do UPRP przez przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe w latach 2018–2020

Typ przedsiębiorstwa	Znaki towarowe	Wzory przemysłowe	Wzory użytkowe	Wynalazki
przemysłowe – ogółem	5737	1280	1007	2036
przemysłowe – małe	2148	459	327	664
przemysłowe – średnie	1368	426	367	758
przemysłowe – duże	2221	395	313	615
usługowe – ogółem	4631	157	140	511
usługowe – małe	1623	78	29	332
usługowe – średnie	1012	41	87	138
usługowe – duże	1997	37	24	41

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2018–2020*, 2021.

⁵⁴ <https://www.uprp.pl/co-to-jest-znak-towarowy/Lead05,160,1710,4,index,pl,text/>

Rozdział 4.

Statystyczny obraz polskich mikroprzedsiębiorstw

Znaczenie mikroprzedsiębiorstw w gospodarce

Polska gospodarka, podobnie jak większość gospodarek, jest zdominowana przez mikroprzedsiębiorstwa⁵⁵.

Ich udział w strukturze wszystkich przedsiębiorstw wynosi aż 97,0%.

Polskie mikroprzedsiębiorstwa charakteryzuje pozytywny trend rozwojowy: na przestrzeni ostatnich lat rośnie ich liczba, przychody, liczba pracujących i zatrudnionych

Mikroprzedsiębiorstwa mają największy, spośród wszystkich grup przedsiębiorstw, udział w tworzeniu PKB – 30,6% (dane za 2019 r.), a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% – 42,2%.

Podobnie wysoki udział charakteryzuje polskie mikrofirmy, gdy pod uwagę weźmiemy liczbę pracujących w poszczególnych klasach wielkości przedsiębiorstw. Podmioty mikro generują 41,9% miejsc pracy w całym sektorze (liczba pracujących w takich firmach wynosi blisko 4,2 mln osób). Większość mikroprzedsiębiorstw to firmy jednoosobowe, a przeciętna liczba zatrudnionych w tej grupie podmiotów to ok. 1,5 mln osób.

Liczba i struktura mikroprzedsiębiorstw w Polsce

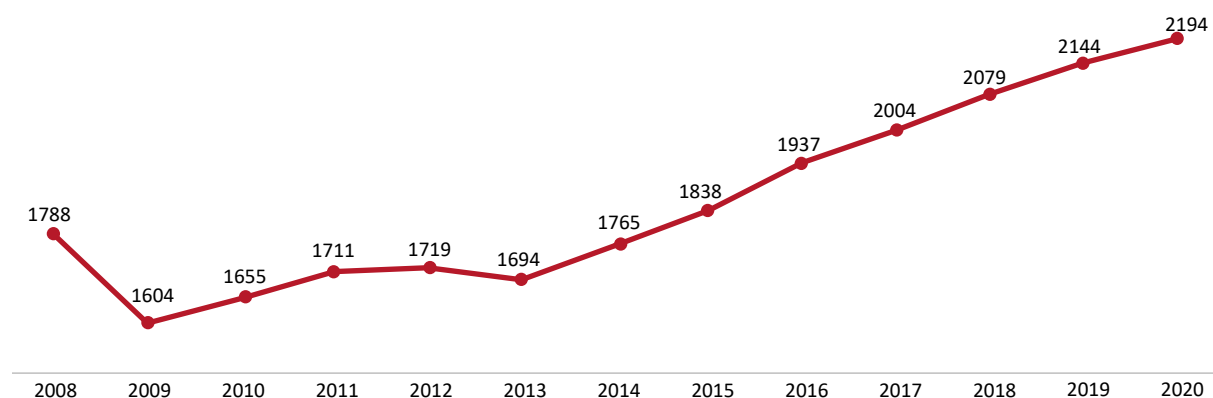
Rok 2020 był kolejnym, w którym odnotowano wzrost liczby aktywnych mikroprzedsiębiorstw (o 2,3% r/r)

Analiza danych dotyczących liczby polskich mikroprzedsiębiorstw w latach 2008–2020 pokazuje rosnący trend w tym obszarze. Po zauważalnym spadku r/r liczebności tej grupy firm w 2009 r., w kolejnych latach nastąpił wzrost ich liczby i w roku

⁵⁵ Podmioty zatrudniające od 0 do maksymalnie 9 osób (bez względu na ich formę prawną).

2020 była ona o blisko 23% wyższa w porównaniu z rokiem 2008. W 2020 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, liczba mikroprzedsiębiorstw wzrosła o 2,3% (Wykres 4.1, Tabela 4.1).

Wykres 4.1. Liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce w latach 2008–2020 (w tys.)

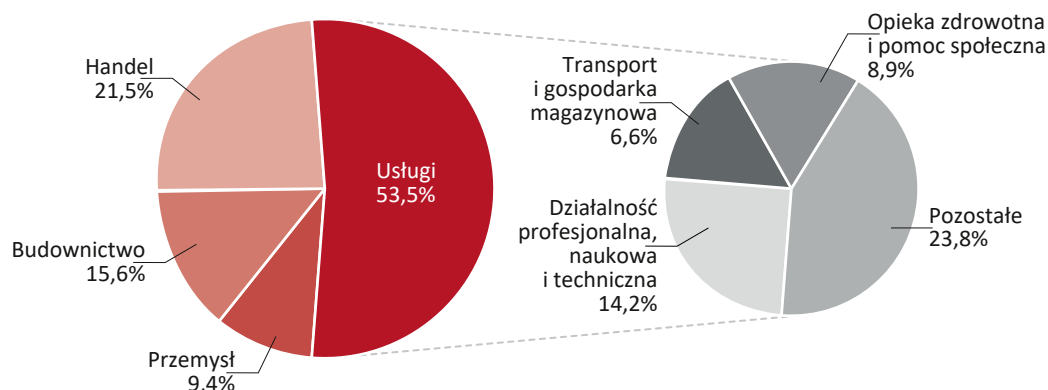
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009–2021.

Tabela 4.1. Liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce w latach 2008–2020 (w tys.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mikroprzedsiębiorstw	1788,9	1604,4	1655,1	1710,6	1719,2	1693,8	1764,6	1838,4	1937,3	2004,3	2078,7	2144,2	2194,2
w tym firmy osób fizycznych	1701,1	1514,3	1567,3	1612,9	1612,9	1585,1	1644,7	1691,1	1754,7	1791,1	1855,4	1901,6	1947,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009–2021.

Najwięcej mikroprzedsiębiorstw działa w Usługach (53,5%) i Handlu (21,5%). Co szósta firma prowadzi działalność w Budownictwie (15,6%), a blisko co jedenasta w Przemysle (9,4%) (Wykres 4.2). Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw nie zmieniła się istotnie na przestrzeni ostatnich lat.

Wykres 4.2. Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw w Polsce w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, GUS, 2021.

Najpopularniejszą formą ewidencji księgowej stosowaną przez mikroprzedsiębiorstwa jest prowadzenie podatkowej księgi przychodów i rozchodów (66,6% – blisko 1,5 mln firm). Co piąta mikrofirma prowadzi ewidencję przychodów (19,2% – 421 tys. firm), co dziewiąta – księgę rachunkową (11,2% – 245 tys. firm), a tylko 3,0% – kartę podatkową (67 tys. firm). W latach 2008-2020 widoczny jest trend wzrostowy w liczbie firm korzystających z podatkowej księgi przychodów i rozchodów oraz księgi rachunkowej, spadła natomiast liczba prowadzących ewidencję przychodów i kartę podatkową (Tabela 4.2).

Tabela 4.2. Struktura mikroprzedsiębiorstw według form ewidencji księgowej, w latach 2008–2020 (w %)

Mikroprzedsiębiorstwa prowadzące	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
– księgę rachunkową	6,0	6,8	6,1	6,6	7,1	7,4	7,7	9,0	9,4	10,4	12,9	11,4	11,2
– podatkową księgę przychodów i rozchodów	64,5	66,5	66,9	67,5	68,3	69,4	69,8	68,5	68,2	67,2	65,1	66,7	66,6
– ewidencję przychodów	23,5	21,3	21,2	20,9	19,6	18,7	18,5	18,1	18,1	18,5	18,0	18,4	19,2
– kartę podatkową	6,0	5,4	5,8	5,1	4,9	4,6	4,1	4,4	4,3	4,0	3,9	3,5	3,0
Ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych z lat 2009–2021*.

Sytuacja gospodarcza i finansowa mikroprzedsiębiorstw w 2020 r.

W latach 2008–2020 odnotowano wzrostowy trend wartości produkcji w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem (o 58%, 2020 do 2008 r.). Jednak w przypadku mikroprzedsiębiorstw w roku 2009 obserwujemy istotny spadek wartości produkcji tej grupy (o 30% w stosunku do 2008 r.), znacznie większy niż przedsiębiorstw ogółem (o 4,7%). W kolejnych latach wartość produkcji mikrofirm była niższa niż w 2008 r. i dopiero w 2017 r. odnotowano jej wzrost (o 5,7% w stosunku do 2008 r.). W latach 2018-2019 wartość produkcji nadal rosła, natomiast w 2020 r. odnotowano spadek w porównaniu do poprzedniego roku (o 10,8%), co było spowodowane pandemią COVID-19. Przy czym spadek ten był większy w przypadku mikroprzedsiębiorstw osób prawnych (o 16,8%⁵⁶). W przypadku mikrofirm osób fizycznych wartość produkcji spadła o 6,0% (Tabela 4.3).

Tabela 4.3. Wartość produkcji w mld zł w latach 2008–2020

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	2412,9	2298,8	2454,8	2709,0	2749,0	2801,7	2890,3	3075,3	3127,4	3478,3	3787,3	4020,2	3820,1
Mikro-przedsiębiorstwa ogółem, z czego:	987,1	691,2	703,1	754,0	749,2	774,5	797,7	886,6	940,2	1042,9	1180,4	1275,1	1137,5
Mikro-przedsiębiorstwa osób prawnych	397,9	226,5	242,8	238,8	234,2	270,4	271,0	311,1	368,8	436,2	519,9	566,7	471,5
Mikro-przedsiębiorstwa osób fizycznych	589,2	464,7	460,3	515,2	515,0	504,1	526,7	575,5	571,5	606,6	660,6	708,4	665,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009–2021.

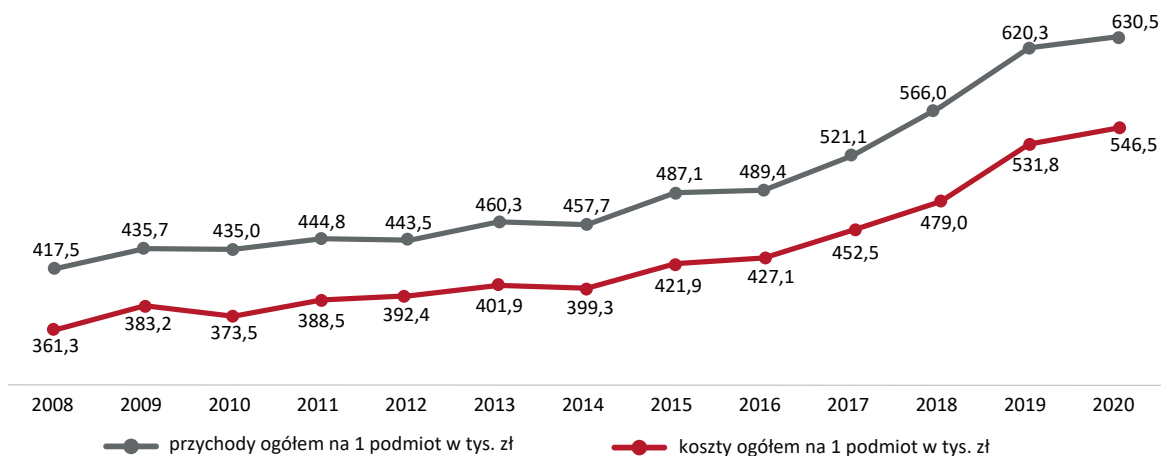
Dane za lata 2008–2020 pokazują także systematyczny wzrost przychodów i kosztów mikroprzedsiębiorstw. Zarówno przychody, jak i koszty przypadające na jedno przedsiębiorstwo, rosły w analizowanym okresie w podobnym tempie – w roku 2020 w porównaniu z rokiem 2008 przychody były wyższe o 51,0%, a koszty – o 51,3%.

W roku 2020, w porównaniu z poprzednim, wzrost kosztów na jedno przedsiębiorstwo był nieco wyższy niż przychodów (koszty – 2,8% r/r, przychody – 1,6% r/r). Wskaźnik poziomu

kosztów mikroprzedsiębiorstw osób prawnych w 2020 r. w porównaniu z poprzednim rokiem wzrósł o 1,8%.

kosztów, czyli procentowa relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem, w analizowanym okresie nie ulegał większym wahaniam (w roku 2008 i 2020 wynosił około 87%).

Wykres 4.3. Przychody i koszty ogółem przypadające na jedno mikroprzedsiębiorstwo w latach 2008–2020 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009–2021.

W latach 2008–2020 odnotowano spadek wartości dodanej wytworzonej przez mikroprzedsiębiorstwa (z 221,2 mld zł do 377,3 mld zł – o 70,6%). Przy czym w 2020 r. wystąpił nieznaczny spadek tej wartości w porównaniu z poprzednim rokiem (o 1,3% r/r). W latach 2008–2020 wystąpił natomiast spadek rentowności sektora przedsiębiorstw niefinansowych⁵⁷. Przy czym na tle całej populacji przedsiębiorstw najwyższą rentownością charakteryzują się mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych.

W analizowanym okresie wartość wskaźnika rentowności obrotu brutto tej grupy firm ulegała wahaniam, ale w roku 2020 była na najwyższym poziomie w analizowanym okresie (24,5%).

W przypadku całej populacji przedsiębiorstw w roku 2020 wskaźnik ten był niższy o 1,4 p.p. niż w roku 2008 i o 0,1 p.p. niż w 2019 r. W 2020 r. w porównaniu do roku poprzedniego spadek wartości wskaźnika rentowności obrotu brutto dotyczył także dużych firm (o 0,2 p.p. r/r) oraz mikroprzedsiębiorstw ogółem (o 1,0 p.p.). Przy czym w przypadku tej

⁵⁷ Mierzonej wskaźnikiem rentowności obrotu brutto – procentową relacją wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem.

ostatniej grupy był on spowodowany spadkiem jego wartości w mikrofirmach osób prawnych (o 1,9 p.p. – choć w tej grupie wartość wskaźnika ulegała istotnym wahaniom na przestrzeni ostatnich lat).

Tabela 4.4. Wskaźniki rentowności obrotu brutto w mikroprzedsiębiorstwach na tle wybranych przedsiębiorstw w latach 2008–2020 (w %)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	8,2	8,3	8,8	8,1	5,9	6,4	6,5	6,3	6,6	7,1	7,3	6,9	6,8
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem	15,6	15,1	16,8	15,0	11,5	12,7	12,8	13,4	12,7	13,2	15,4	14,3	13,3
Mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	8,2	11,6	14,5	9,7	2,6	6,7	4,1	4,3	3,1	4,2	7,4	4,1	2,2
Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	18,9	16,8	18,1	17,5	15,6	16,0	17,4	18,5	19,0	19,7	21,7	23,2	24,5
Duże przedsiębiorstwa	5,4	6,2	6,2	6,6	4,3	4,6	4,2	3,0	4,6	5,3	4,3	3,9	3,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009–2021.

Kolejna kwestia to nakłady inwestycyjne⁵⁸. W 2020 r. dla przedsiębiorstw ogółem spadły one o 6,6% w porównaniu z poprzednim rokiem (z 240,6 mld zł do 224,7 mld zł), choć były wyższe niż w 2018 r. Przy czym w 2020 r. spadek nakładów inwestycyjnych mikroprzedsiębiorstw był znacznie niższy i wyniósł 0,5% r/r. Przyczyną tego był blisko 8-proc. wzrost w porównaniu do 2019 r. nakładów inwestycyjnych mikroprzedsiębiorstw osób prawnych. Natomiast w przypadku mikrofirm osób fizycznych odnotowano spadek nakładów wynoszący 13,7% r/r.

Nakłady inwestycyjne na jedno mikroprzedsiębiorstwo stanowiły przeciętnie 11,4% wytworzonej wartości dodanej (udział ten był wyższy w przypadku mikrofirm osób prawnych – 16,9%, niższy zaś w przypadku tych prowadzonych przez osoby fizyczne – 6,9%).

Mikrofirmy osób fizycznych charakteryzował też wyższy niż ogółu przedsiębiorstw udział nakładów na zakup używanych środków trwałych w nakładach ogółem (w 2020 r. wynosił on 17,6% w porównaniu z 9,5% dla ogółu firm).

⁵⁸ Prezentowane wartości obejmują nakłady inwestycyjne oraz wydatki na zakup używanych środków trwałych.

Tabela 4.5. Nakłady inwestycyjne na jedno przedsiębiorstwo (w tys. zł) i udział nakładów w wartości dodanej (w %) w latach 2008–2020

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	86,2	85,9	82,2	90,4	86,3	91,6	99,5	104,8	93,7	93,6	101,5	108,8	99,3
<i>jako procent wartości dodanej</i>	19,5%	17,9%	17,1%	18,7%	18,0%	18,2%	19,7%	20,0%	18,2%	16,9%	18,4%	18,7%	17,0%
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem	11,4	13,6	15,0	16,5	14,2	15,6	17,0	16,2	15,6	17,1	18,6	20,1	19,5
<i>jako procent wartości dodanej</i>	9,2%	10,0%	11,6%	13,2%	11,5%	11,9%	12,6%	11,1%	10,4%	10,5%	11,4%	11,3%	11,4%
– mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	744,7	114,3	150,6	150,6	101,7	143,2	150,9	111,5	94,1	92,6	105,5	109,4	115,7
<i>jako procent wartości dodanej</i>	41,3%	12,8%	17,5%	20,8%	16,2%	20,0%	21,5%	16,9%	14,8%	14,7%	15,8%	15,6%	16,9%
– mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	6,8	7,6	7,4	8,4	8,4	6,9	7,2	7,9	7,5	8,1	8,2	8,7	7,3
<i>jako procent wartości dodanej</i>	131,3%	8,4%	8,4%	9,4%	9,4%	7,5%	7,7%	7,8%	7,5%	7,6%	8,0%	7,8%	6,9%
Udział nakładów na zakup używanych środków trwałych w % w nakładach ogółem (mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych)	10,7%	15,6%	17,6%	17,1%	16,0%	16,5%	15,8%	15,9%	19,1%	19,5%	17,7%	17,0%	17,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009–2021.

Mikroprzedsiębiorstwa a rynek pracy

W mikroprzedsiębiorstwach w roku 2020 pracowało blisko 4,2 mln osób, w tym 1,5 mln zatrudnionych. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba pracujących w tej grupie podmiotów wzrosła o 1,4% (o 58,7 tys. osób), a zatrudnionych o 2,0% (o 29,3 tys. osób). W porównaniu z 2008 r. liczba pracujących w roku 2020 była wyższa o 12,4%, a zatrudnionych – o 7,7%.

Tylko niewiele ponad jedna trzecia pracujących w mikrofirmach to pracownicy najemni (36,0% w 2020 r.). Udział osób pracujących w mikroprzedsiębiorstwach wśród wszystkich pracujących w sektorze przedsiębiorstw wynosił w 2020 r. 41,9%.

Tabela 4.6. Liczba pracujących i zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach (w tys. osób i w %) w latach 2008–2020

W ostatnich latach obserwujemy rosnący trend, jeżeli chodzi o liczbę pracujących i zatrudnionych w mikrofirmach. Nadal wysoka jest liczba osób samozatrudnionych, których w IV kw. 2021 r. było blisko 1,4 mln (2,0% wszystkich pracujących w polskiej gospodarce)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba pracujących	3727,2	3464,2	3399,1	3508,6	3459,5	3371,5	3495,1	3667,6	3862,0	3985,6	4075,3	4129,5	4188,2
Liczba zatrudnionych	1398,1	1361,0	1282,2	1303,0	1269,8	1203,7	1246,4	1325,3	1374,5	1414,9	1425,8	1476,4	1505,7
– odsetek pracujących (bez zatrudnionych)	62,5%	60,7%	62,3%	62,9%	63,3%	64,3%	64,3%	63,9%	64,6%	64,5%	65,0%	64,2%	64,0%
– odsetek zatrudnionych	37,5%	39,3%	37,7%	37,1%	36,7%	35,7%	35,7%	36,1%	35,6%	35,5%	35,0%	35,8%	36,0%

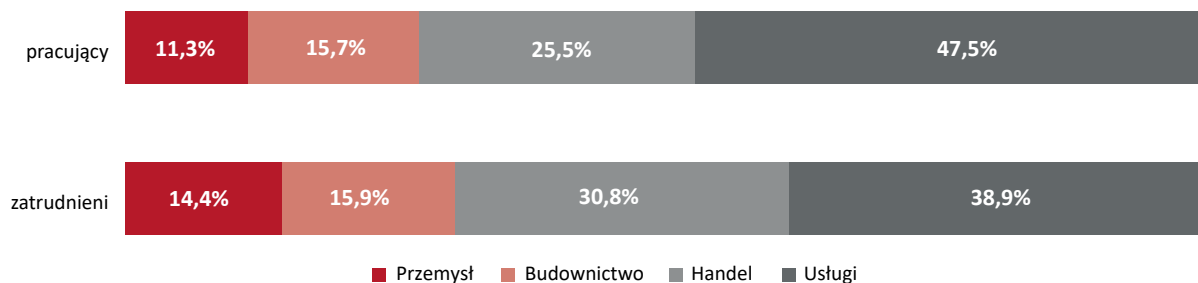
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009–2021.

Mikroprzedsiębiorstwa w 2020 r. były miejscem pracy dla przeciętnie blisko dwóch pracujących (1,9) oraz dla niespełna jednego zatrudnionego (0,7).

Gdy analizie poddamy branżę działalności mikroprzedsiębiorstw, to zarówno pod względem pracujących, jak i zatrudnionych dominują Usługi i Handel (Wykres 4.4). Na przestrzeni ostatnich lat struktura ta nie uległa większym zmianom. Branże o największym nasyceniu pod względem pracujących i zatrudnionych to: Zakwaterowanie i gastronomia (2,9 pracujących i 1,3 zatrudnionych na jeden podmiot) oraz Przemysł (2,3 pracujących i 1,1 zatrudnionych). Z kolei branże, gdzie udział zatrudnionych na przedsiębiorstwo jest znikomy to: Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, Edukacja, Informacja i komunikacja oraz Kultura, rozrywka i rekreacja.

Zdecydowana większość mikrofirm działa w Usługach i Handlu (75%), dlatego te sekcje są też najczęstszym miejscem pracy dla pracujących i zatrudnionych w tej grupie przedsiębiorstw

Wykres 4.4. Struktura pracujących i zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach w 2020 r. wg branż (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 roku*, GUS, 2021.

Samozatrudnieni

Zmieniające się warunki rynkowe sprawiają, że coraz większe znaczenie mają elastyczne formy pracy i działalności gospodarczej. Jedną z nich jest samozatrudnienie. Samo pojęcie samozatrudnienia nie jest jednoznaczne – w różnych krajach stosuje się odmienne definicje tego zjawiska. Na potrzeby niniejszego raportu przyjęliśmy, że samozatrudnienie jest formą pracy realizowaną jednoosobowo na własny rachunek, jako samodzielna, pozarolnicza działalność gospodarcza w ramach jednoosobowego przedsiębiorstwa (które nie zatrudnia pracowników)⁵⁹.

Według danych GUS⁶⁰ w IV kw. 2021 r. liczba pracujących ogółem (bez sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) wynosiła nieco ponad 15 mln osób. Liczba pracujących na własny rachunek osiągnęła 2 mln, przy czym 653 tys. z nich to pracodawcy, czyli osoby zatrudniające co najmniej jednego pracownika najemnego. **Liczba osób** pracujących na własny rachunek, które mogą zgodnie z przytoczoną wyżej definicją być uznane za **samozatrudnionych wynosi więc blisko 1,4 mln**.

Samozatrudnieni stanowią 9,0% pracujących ogółem. Większość z nich, bo ponad dwie trzecie, to mężczyźni (69,3%) i osoby pracujące w miastach (66,9%) (Tabela 4.7). W IV kw. 2021 r. w porównaniu z IV kw. 2020 r. odnotowano niewielki spadek liczby

⁵⁹ Na podstawie: B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska *Samozatrudnienie w Polsce – problemy definicyjne, dostępność danych i ich interpretacja* w *Wiadomości statystyczne* nr 7, lipiec 2016, GUS, 2016.

⁶⁰ Na podstawie publikacji *Aktywność ekonomiczna ludności Polski – IV kwartał 2021 r.*, GUS, 2022.

samozatrudnionych – o 6 tys. osób (0,4%). Była ona jednak zdecydowanie wyższa niż w IV kw. 2019 r. (o 8,2%).

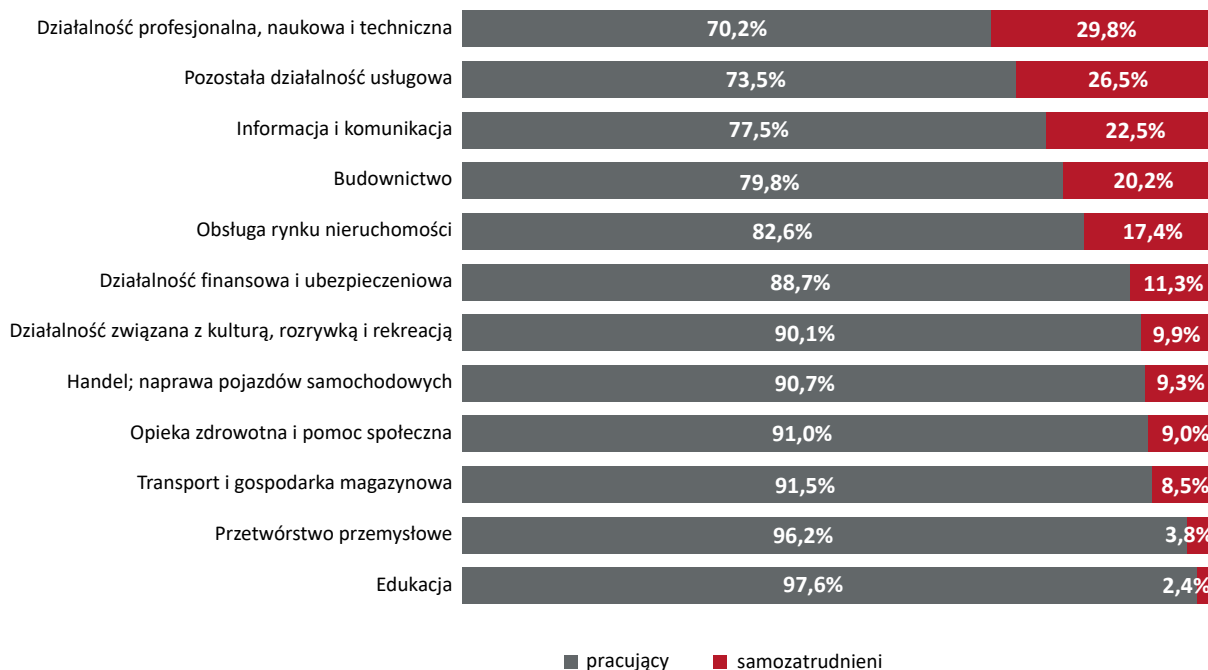
Tabela 4.7. Liczba samozatrudnionych w IV kw. 2021 r.

	Pracujący ogółem (tys.)	Samozatrudnieni (tys.)	Udział samozatrudnionych w pracujących ogółem
Ogółem	15 414	1388	9,0%
Kobiety	7071	426	6,0%
Mężczyźni	8344	962	11,5%
Miasta	9936	928	9,3%
Wieś	5479	453	8,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności Polski – IV kwartał 2021 r.*, GUS, 2022.

Firmy osób samozatrudnionych najczęściej działają w sekcjach: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (29,8%), Pozostała działalność usługowa (26,5%), Informacja i komunikacja (22,5%), Budownictwo (20,2%) oraz Obsługa rynku nieruchomości (17,4%) (Wykres 4.5).

Wykres 4.5. Udział samozatrudnionych w ogóle pracujących w wybranych sekcjach gospodarki w IV kw. 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji *Aktywność ekonomiczna ludności Polski – IV kwartał 2021 r.*, GUS, 2022.

Wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach

Przeciętne wynagrodzenie w mikroprzedsiębiorstwach wynosiło w 2020 r. 3533 zł, co stanowiło 65,5% przeciętnego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach ogółem. W 2020 r., w porównaniu do poprzedniego roku, wynagrodzenie w najmniejszych firmach wzrosło o 4,7% r/r. W latach 2008–2020 obserwujemy systematyczny wzrost wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach, przy czym dynamika zmian jest większa niż w przypadku ogółu przedsiębiorstw. W roku 2020 w porównaniu z 2008 r. przeciętne wynagrodzenie w mikrofirmach wzrosło o 104,7%, podczas gdy w przypadku ogółu przedsiębiorstw – o 79,8% (Tabela 4.8).

Wynagrodzenia w mikrofirmach w ostatnich latach rosły szybciej niż przeciętnie w sektorze przedsiębiorstw

W 2020 r. najwyższe zarobki odnotowano w mikroprzedsiębiorstwach z sekcji Informacja i komunikacja (6197 zł) oraz Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (4478 zł),

najniższe zaś w firmach działających w branży Pozostała działalność usługowa (2737 zł) Zakwaterowanie i gastronomia (2810 zł), oraz Budownictwo (3084 zł).

Tabela 4.8. Wysokość średnich miesięcznych wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	3000	3139	3300	3481	3628	3761	3899	4017	4182	4454	4816	5168	5394
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem (zł), z tego:	1726	1879	2006	2059	2172	2210	2315	2437	2616	2822	3093	3373	3533
– mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych (zł)	3050	3042	3402	3368	3344	3276	3425	3480	3696	3878	4856	5114	5205
– mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych (zł)	1422	1585	1642	1735	1831	1891	1965	2060	2179	2337	2366	2659	2740
Średnie wynagrodzenie w mikroprzedsiębiorstwie ogółem jako % średniego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach niefinansowych (%)	57,5	59,9	60,8	59,1	59,9	58,8	59,4	60,7	62,6	63,4	64,2	65,3	65,5
Średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej jako % średniego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach niefinansowych (%)	47,4	50,5	49,8	49,8	50,5	50,3	50,4	51,3	52,1	52,5	49,1	51,5	50,8
Średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej jako % wynagrodzenia minimalnego	126,3	124,2	124,7	125,2	122,1	118,2	117,0	117,7	117,8	116,9	112,7	118,2	105,4
Minimalne wynagrodzenie za pracę (zł)	1126	1276	1317	1386	1500	1600	1680	1750	1850	2000	2100	2250	2600

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009–2021 oraz danych ZUS (<https://www.zus.pl/baza-wiedzy/skladki-wskazniki-odsetki/wskazniki/minimalne-wynagrodzenie-za-prace-od-2003-r>).

Analiza danych dotyczących wynagrodzeń w mikrofirmach pokazuje ich duże zróżnicowanie między przedsiębiorstwami osób fizycznych i osób prawnych.

Wynagrodzenia pracowników zatrudnionych przez osoby fizyczne są znacznie niższe niż w firmach należących do osób prawnych i w roku 2020 stanowiły 52,6% przeciętnego wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach osób prawnych.

Gdy porównamy dynamikę zmian przeciętnego wynagrodzenia w mikrofirmach osób fizycznych do zmian minimalnego wynagrodzenia o pracę (lata 2008-2020), widać, że wynagrodzenia w takich podmiotach rosną wolniej niż minimalne wynagrodzenie. W roku 2008 średnie wynagrodzenie pracownika zatrudnionego w firmie osoby fizycznej stanowiło 126% minimalnego wynagrodzenia za pracę, a w roku 2020 – relacja ta spadła do 105% (Tabela 4.9).

Tabela 4.9. Zmiany minimalnego wynagrodzenia oraz średnich wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach osób fizycznych w latach 2008–2020

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Minimalne wynagrodzenie – w zł	1126	1276	1317	1386	1500	1600	1680	1750	1850	2000	2100	2250	2600
Minimalne wynagrodzenie – zmiana w zł	190	150	41	69	114	100	80	70	100	150	100	150	350
Minimalne wynagrodzenie – zmiana w %	20,3	13,3	3,2	5,2	8,2	6,7	5,0	4,2	5,7	8,1	5,0	7,1	15,6
Średnie wynagrodzenie pracowników – w zł	1422	1585	1642	1735	1831	1891	1965	2060	2179	2337	2366	2659	2740
Średnie wynagrodzenie pracowników – zmiana w zł	-73	163	57	93	96	60	74	95	119	158	29	293	81
Średnie wynagrodzenie pracowników – zmiana w %	-4,9	11,5	3,6	5,7%	5,5	3,3	3,9	4,8	5,8	7,3	1,2	12,4	3,0
Przeciętna liczba zatrudnionych – w tys. osób	1138	1087	1017	1045	983	926	948	973	979	969	1010	1047	1021
Przeciętna liczba zatrudnionych – zmiana w %	6,8	-4,5	-6,4	2,7	-5,9	-5,8	2,3	2,7	0,6	-1,0	4,1	3,7	-2,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS Działalność przedsiębiorstw niefinansowych (lata 2008–2021) oraz danych ZUS (<https://www.zus.pl/baza-wiedzy/skladki-wskazniki-odsetki/wskazniki/minimalne-wynagrodzenie-za-prace-od-2003-r>).

Rozdział 5.

Wykorzystanie ICT w polskich przedsiębiorstwach⁶¹

W pandemicznej rzeczywistości wykorzystanie technologii cyfrowych odgrywało szczególnie istotną rolę i ułatwiało funkcjonowanie społeczeństwa w wielu aspektach życia. Błyskawiczny przepływ informacji, osiągalny dzięki tym technologiom, wspierał zarówno władze, jak i przedsiębiorców w podejmowaniu kluczowych decyzji – odpowiednio w zakresie ochrony zdrowia, funkcjonowania gospodarki czy firmy – oraz natychmiastowe reagowanie w tej wyjątkowej sytuacji.

Zmiana poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych

Sytuacja pandemiczna i związane z nią rozporządzenia i zalecenia spowodowały, że w 2020 r. przedsiębiorcy i menadżerowie stanęli przed poważnym wyzwaniem odnośnie do organizacji pracy w firmach. Wielu pracodawców zdecydowało się wprowadzić u siebie pracę zdalną.

W 2020 r. ponad jedna trzecia przedsiębiorstw deklarowała wzrost poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w swojej działalności w porównaniu z rokiem poprzednim. Najczęściej były to podmioty duże, z których dziewięć na dziesięć odnotowało taki wzrost.

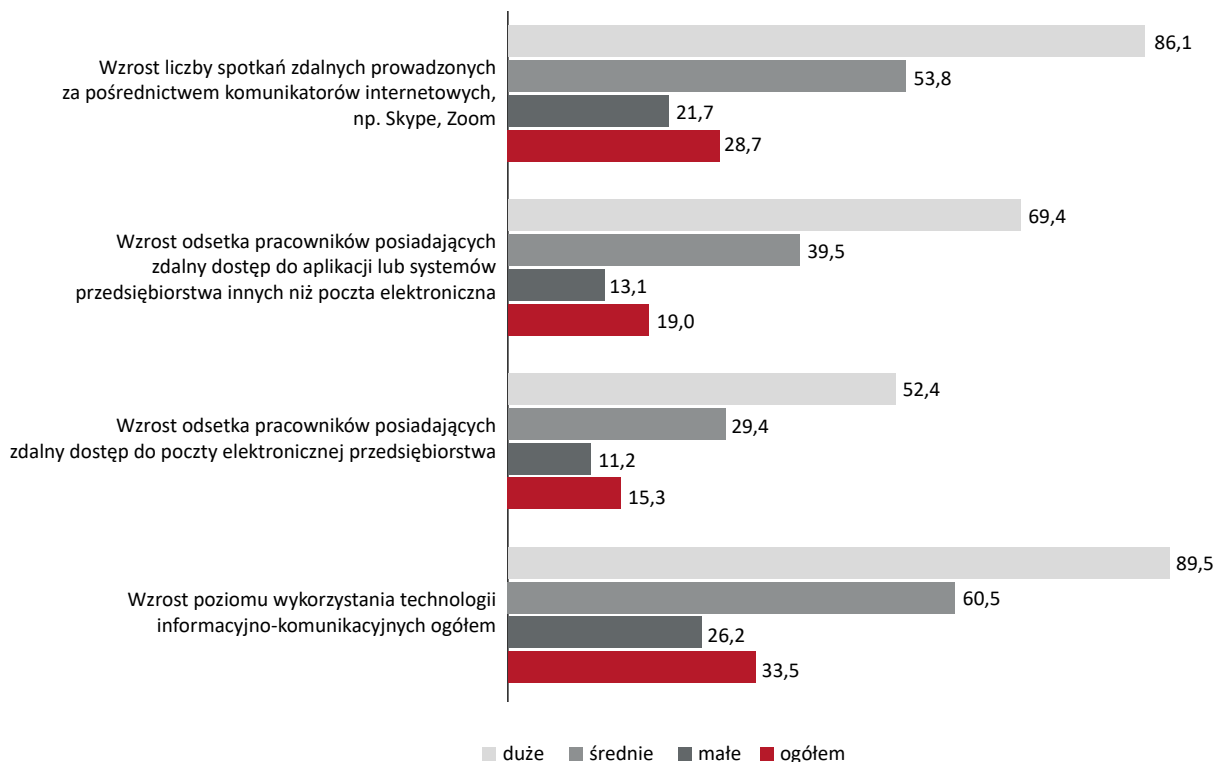
Przedsiębiorstwa deklarujące wzrost poziomu wykorzystania technologii ICT, najczęściej wskazywały na zwiększenie liczby spotkań online przy zastosowaniu komunikatorów internetowych (29,4%). Nieco ponad 18% podmiotów deklarowało wzrost odsetka pracowników posiadających zdalny dostęp do poczty elektronicznej firmy, a 20,5% – wzrost odsetka pracowników ze zdalnym dostępem do systemów i aplikacji przedsiębiorstwa innych niż poczta elektroniczna.

⁶¹ Dane w całym rozdziale dotyczą przedsiębiorstw o liczbie pracowników powyżej dziewięciu osób.

Znaczna część przedsiębiorstw, które odnotowały wzrost poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych deklarowała, że wzrost ten nastąpił w wyniku sytuacji epidemicznej (33,5% ogółu przedsiębiorstw). Pandemia szczególnie przyczyniła się do zwiększenia liczby służbowych spotkań za pośrednictwem internetu (28,7%) oraz do wzrostu odsetka pracowników posiadających zdalny dostęp do aplikacji lub systemów przedsiębiorstwa oraz poczty e-mail (odpowiednio 19% i 15,3%).

Sytuacja związana z pandemią utrudniała przedsiębiorstwom sprzedaż usług i produktów w formie stacjonarnej. Rozwiązaniem tego problemu stała się sprzedaż elektroniczna. Odsetek przedsiębiorstw, w których w 2020 r. rozpoczęto sprzedaż elektroniczną lub skala takiej sprzedaży zwiększyła się w porównaniu z poprzednim rokiem wyniósł 6,1%. Z e-handlu najczęściej korzystały podmioty duże (11,9%). Wśród przedsiębiorstw małych i średnich odsetek ten sięgnął odpowiednio 5,7% i 7,1%.

Wykres 5.1 Przedsiębiorstwa, w których poziom wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych zwiększył się w 2020 r. z powodu pandemii COVID-19 (w %)

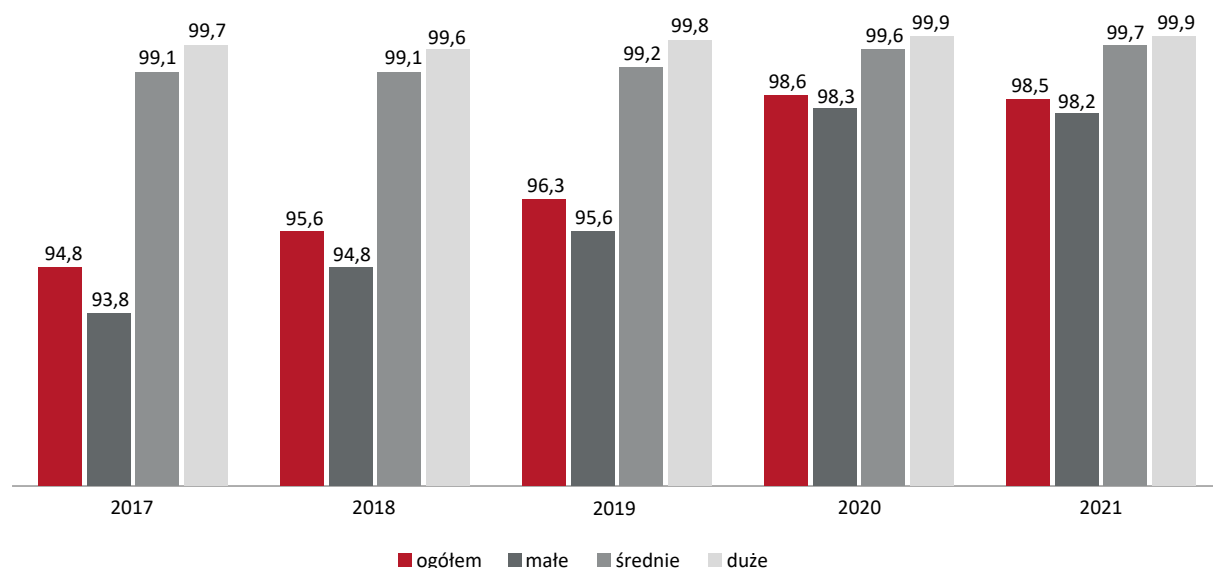

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.*, GUS, 2022.

Dostęp do internetu w przedsiębiorstwach

W 2021 r. dostęp do internetu poprzez łącze szerokopasmowe wykazało 98,5% przedsiębiorstw w Polsce. W porównaniu z 2020 r. odnotowano nieznaczny spadek tego wskaźnika (o 0,1 p.p.) – widoczna jest pewna jego stabilizacja po wcześniejszym, wyraźnym wzroście w 2020 r. (w porównaniu z rokiem 2019 zwiększył się o 2,3 p.p. wśród ogółu przedsiębiorstw oraz o 2,7 p.p. wśród małych przedsiębiorstw). Wśród przedsiębiorstw dużych wartość wskaźnika w ostatnich latach jest bliska 100%.

Wykres 5.2. Przedsiębiorstwa posiadające szerokopasmowy dostęp do internetu według klas wielkości (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.*, GUS, 2022.

Nieco inaczej przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o dostęp przedsiębiorstw do Internetu przez stałe łącze. W 2020 r. odsetek przedsiębiorstw w Polsce posiadających dostęp do szerokopasmowego internetu poprzez stałe łącze szerokopasmowe był o 8 p.p. niższy od średniej dla Unii Europejskiej wynoszącej 93%. W unijnym rankingu Polska zajęła 3. miejsce od końca przed Rumunią (81%) i Węgrami (83%). Poniżej średniej znalazły się również m.in. Hiszpania (91%) oraz Austria (92%). Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Danii (100%), Finlandii (99%), Czechach (98%) i Belgii (97%).

Urządzenia przenośne umożliwiające mobilny dostęp do internetu

Dzięki wykorzystaniu urządzeń przenośnych pozwalających na mobilne połączenie z internetem, możliwa stała się praca poza siedzibą przedsiębiorstwa, na przykład praca zdalna. Pracownik wyposażony w taki sprzęt może mieć dostęp do swojego konta e-mail lub aplikacji firmowych i pracować tak, jakby przebywał w siedzibie przedsiębiorstwa.

W 2021 r. ponad trzy czwarte (78,3%) przedsiębiorstw wyposażało swoich pracowników w urządzenia przenośne, umożliwiające mobilny dostęp do internetu (spadek o 0,3 p.p. r/r). Wśród przedsiębiorstw dużych odsetek ten wyniósł 98,1%, średnich – 88,2%, a wśród małych – 75,7%.

W 2020 r. wskaźnik wykorzystania urządzeń przenośnych w przedsiębiorstwach w Polsce był o 9 p.p. wyższy niż średnia dla Unii Europejskiej (69%). Najwyższą wartość wskaźnika zanotowano w Finlandii (97%) i Czechach (90%), a najniższy – w Bułgarii (53%) i Grecji (58%). Co ciekawe, dość niską pozycję w tym rankingu mają niektóre wysoko rozwinięte kraje, które uplasowały się poniżej średniej unijnej – Holandia (68%), Francja (68%), Niemcy (67%) czy Włochy (63%).

Strona internetowa

Coraz więcej przedsiębiorstw zaczyna postrzegać swoją stronę internetową jako narzędzie marketingowe. Strona internetowa daje nie tylko możliwość promocji własnej działalności w sieci, ale także jest użytecznym źródłem danych na temat potencjalnych klientów. Dzieje się tak dzięki skryptom identyfikującym umożliwiającym zbieranie informacji o wejściach i zachowaniu osób odwiedzających stronę. Przykładowo może to być czas spędzony na konkretnej podstronie, kliknięcia w poszczególne elementy witryny lub monitorowanie ruchu kursora na ekranie. Możliwe jest także sprawdzenie skąd kierowany jest ruch na stronę, jaka jest lokalizacja użytkownika czy też jakiego urządzenia używa do przeglądania. Informacje te umożliwiają przedsiębiorstwom profilowanie klientów na podstawie zachowań online, dostosowanie oferty oraz optymalizację obecności marketingowej.

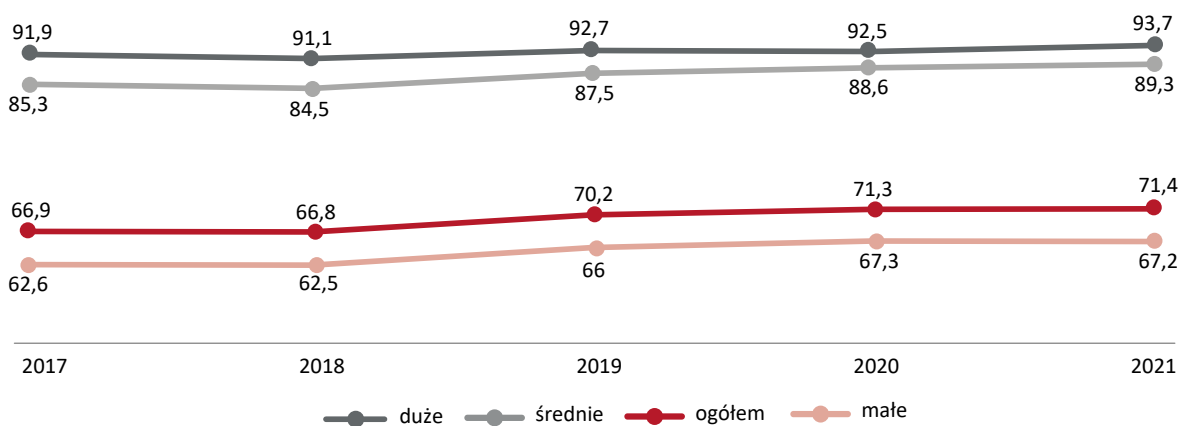
Współczesne strony internetowe stają się coraz bardziej zaawansowane technologicznie i spełniają oprócz funkcji prezentacyjnych również inne role. Umożliwiają np. składanie zamówień, sprawdzanie stanu ich realizacji online oraz zamieszczanie informacji o wolnych stanowiskach pracy.

**Ponad 71%
przedsiębiorstw
posiada własną
stronę internetową**

W 2021 r. własną stroną internetową posiadało 71,4% przedsiębiorstw (wzrost o 0,1 p.p. r/r). Miała ją większość firm dużych (93,7%) i blisko 7 na 10 małych (67,2%). W przypadku firm średnich odsetek ten wyniósł 89,3%.

W 2020 r. odsetek przedsiębiorstw w Polsce posiadających stronę internetową kształtował się na poziomie o 6 p.p. niższym niż przeciętnie w Unii Europejskiej (77%). Polska wyprzedza pod tym względem m.in. Francję (70%). Najwyższy wskaźnik odnotowano w Finlandii (96%), Danii (93%), Szwecji (90%) i Austrii (90%), z kolei najniższy – w Rumunii (46%), Bułgarii (52%) i Grecji (60%).

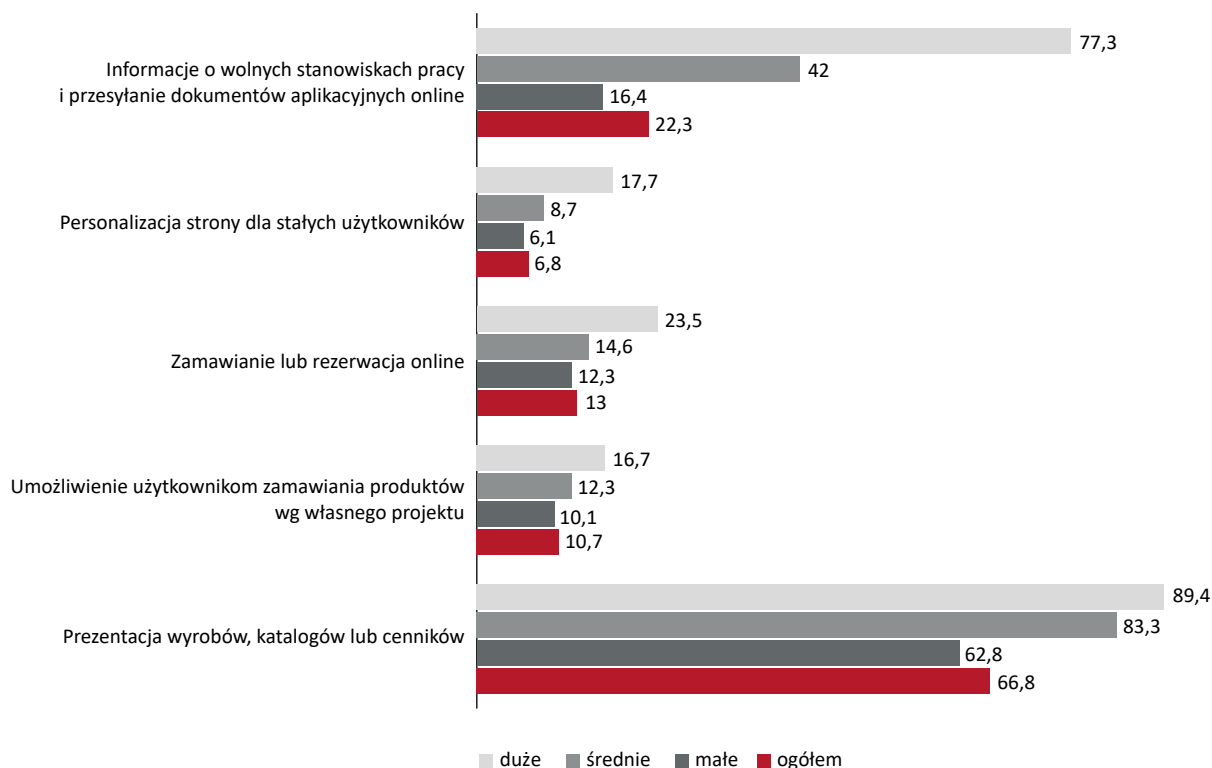
Wykres 5.3. Przedsiębiorstwa posiadające własną stronę internetową według klas wielkości w latach 2017–2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.*, GUS, 2021.

Większość przedsiębiorstw w Polsce postrzega swoją stronę internetową przede wszystkim jako narzędzie marketingowe. Najczęściej strona jest wykorzystywana do prezentacji wyrobów, katalogów, cenników produktów bądź usług przedsiębiorstwa (66,8% firm ogółem). Kolejną chętnie udostępnianą funkcją (22,3%) jest zamieszczanie informacji o wolnych stanowiskach pracy i przesyłanie dokumentów aplikacyjnych online – szczególnie chętnie korzystają z niej firmy duże (77,3%). Firmowe strony umożliwiają także m.in. składanie zamówień i sprawdzanie stanu ich realizacji online – z tej funkcji korzysta 13% przedsiębiorstw. Do najrzadziej używanych w przedsiębiorstwach funkcji strony należy jej personalizacja dla stałych użytkowników (6,8%) (Wykres 5.4).

Firmy najczęściej wykorzystują stronę internetową do prezentacji katalogów wyrobów i usług

Wykres 5.4. Przeznaczenie stron internetowych w przedsiębiorstwach w 2021 r. (w % firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.*, GUS, 2022.

Chmura obliczeniowa⁶²

W 2021 r. z płatnych usług chmury obliczeniowej korzystało 28,7% przedsiębiorstw (wzrost o 4,3 p.p. r/r), przy czym największą popularność usługi te zyskały wśród firm dużych (69,7%). Najmniejsze zainteresowanie tego rodzaju technologiami odnotowano w firmach małych (24,4%). Odsetek firm średnich korzystających z usług chmury był niemal dwukrotnie wyższy (43,3%). W 2021 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, wykorzystanie rozwiązań chmurowych

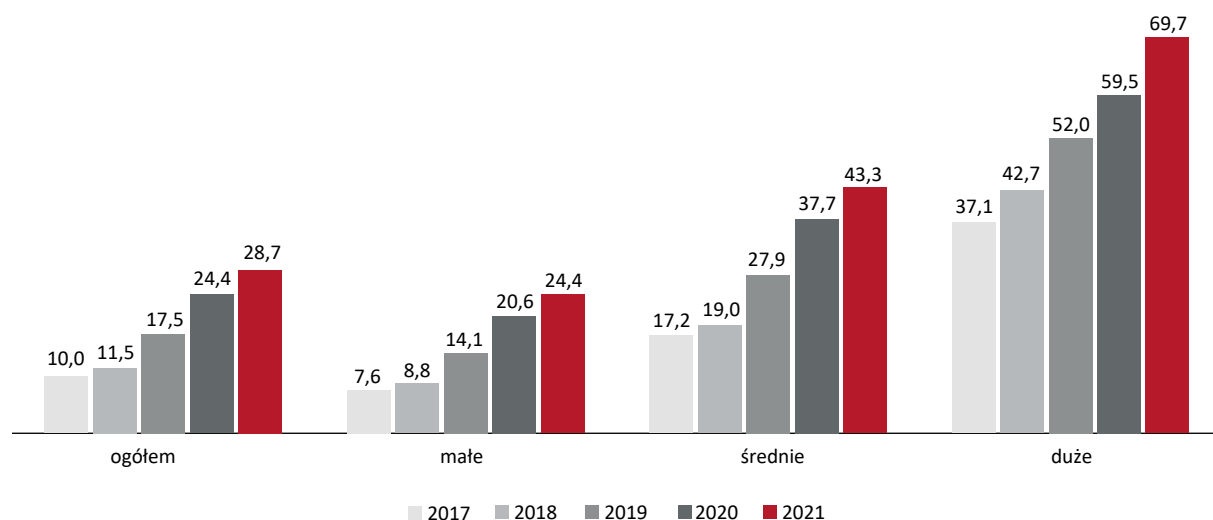
Z płatnych usług w chmurze obliczeniowej w 2021 r. korzystało prawie 70% dużych przedsiębiorstw, ponad 43% średnich i tylko nieco ponad 24% małych

⁶² Pod pojęciem chmury obliczeniowej (ang. cloud computing) rozumie się korzystanie ze skalowalnych usług ICT za pomocą internetu. Usługi mogą obejmować dostęp do oprogramowania, korzystanie z określonej mocy obliczeniowej, przechowywanie danych.

wyraźnie wzrosło we wszystkich klasach wielkości firm – w dużych o 10,2 p.p. r/r, w średnich o 5,6 p.p. r/r oraz w małych o 3,8 p.p. r/r.

Spośród płatnych usług oferowanych w chmurze obliczeniowej najczęściej zakupywano te, związane z udostępnieniem poczty e-mail (22,6% ogółu przedsiębiorstw), z oprogramowaniem biurowym (18,3%), a także z przechowywaniem plików przedsiębiorstwa (11,8%).

Wykres 5.5. Przedsiębiorstwa korzystające z płatnych usług w chmurze obliczeniowej według klas wielkości (% firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015–2019*, GUS, 2019; *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2020 r.*, GUS, 2020; *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.*, GUS, 2021.

Internet rzeczy

W 2021 r. 18,7% przedsiębiorstw wykorzystywało w swojej działalności „inteligentne” urządzenia lub systemy połączone ze sobą za pośrednictwem internetu (wzrost o 2,1 p.p. r/r). Pod względem klasy wielkości najczęściej były to podmioty duże (51,2%; wzrost o 11,5 p.p. r/r). Wśród przedsiębiorstw średnich odnotowano ten wskaźnik na poziomie 31,8% (wzrost o 4,3 p.p. r/r), z kolei wśród małych – 14,9% (wzrost o 1,3 p.p. r/r).

W omawianym okresie internet rzeczy (Internet of Things, IoT) był najczęściej wykorzystywany w działaniach związanych z logistyką (11,5%) oraz w celu zabezpieczenia pomieszczeń firmowych (11,3%).

W działaniach związanych z kontrolą stanu technicznego maszyn lub pojazdów wykorzystywało te technologie 6% przedsiębiorstw, z kolei w celach związanych z zarządzaniem – 4,8%. Najrzadziej polskie przedsiębiorstwa wykorzystywały IoT w procesach produkcyjnych oraz przy obsłudze klienta (po 2,9%).

Media społecznościowe

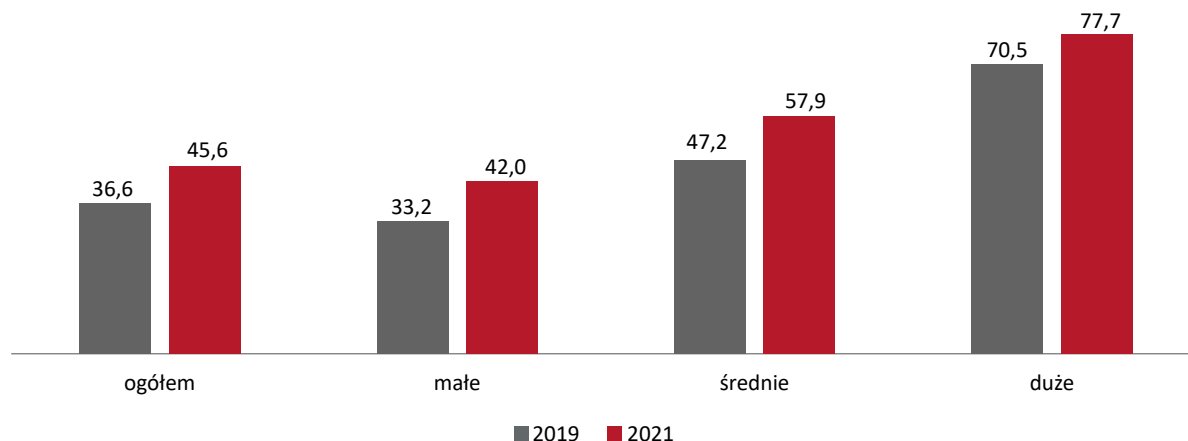
W 2021 r. 45,6% przedsiębiorstw w Polsce, tj. o 9,0 p.p. więcej niż w 2019 r., korzystało przynajmniej z jednego z mediów społecznościowych. Poprawa sytuacji w tym zakresie jest wynikiem zarówno większej świadomości siły oddziaływania samych mediów i zatrudniania specjalistów od komunikacji i marketingu, jak i wyższych budżetów na promocję własnej oferty. Niebagatelny wpływ miała także pandemia COVID-19, której skutkiem było m.in. zwiększenie obecności firm w sferze online.

W 2021 r. ponad 45% przedsiębiorstw w Polsce korzystało z możliwości, jakie dają media społecznościowe. Najczęściej duże firmy

W większości przypadków korzystano z serwisów społecznościowych, w mniejszym stopniu z blogów i portali umożliwiających udostępnianie multimediów.

Uwzględniając klasę wielkości, najchętniej z mediów społecznościowych korzystały firmy duże (77,7%), które w 2021 r. odnotowały wzrost o 7,2 p.p. w porównaniu z 2019 r. Wzrósł również udział firm średnich i małych, odpowiednio o 10,7 i 8,8 p.p. w porównaniu z 2019 r.

Wykres 5.6. Wykorzystanie mediów społecznościowych (przynajmniej jednego) w przedsiębiorstwach według klasy wielkości w 2019 i 2021 r. (% firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.*, GUS, 2022.

Social media stają się coraz częściej głównym kanałem utrzymywania relacji z klientami. Niektóre przedsiębiorstwa rezygnują z kontaktu telefonicznego na rzecz poczty elektronicznej lub portali społecznościowych. Wzrost popularności tych ostatnich sprawił, że są coraz chętniej wykorzystywane przez firmy do promowania produktów i marek.

Komunikując się w social mediach, firmy zachęcają klientów do dzielenia się pomysłami, które potem mogą wykorzystać w pracach nad tworzeniem lub rozwojem produktów i usług. Coraz częściej media społecznościowe bywają wykorzystywane w trakcie rekrutacji pracowników. Z powodzeniem stają się także narzędziem służącym usprawnieniu komunikacji wewnątrz firmy, umożliwiając wymianę wiedzy, opinii i pomysłów pracowników.

Bezpieczeństwo ICT

Przedsiębiorstwa mają do wyboru szereg środków służących zapewnieniu bezpieczeństwa lub przynajmniej minimalizowaniu ryzyka wystąpienia incydentów ICT, które mogą mieć destrukcyjny wpływ na działalność podmiotu. Oprócz samych środków bardzo ważny jest „czynnik ludzki”, dlatego przedsiębiorstwa coraz częściej posiadają sformalizowaną strategię bezpieczeństwa teleinformatycznego i przykładają coraz większą wagę do odpowiedniego wyszkolenia kadr w tym obszarze.

W 2021 r. odsetek przedsiębiorstw stosujących jakiekolwiek środki bezpieczeństwa ICT wyniósł 95,3% (wzrost o 0,1 p.p. r/r). Tego rodzaju środki wykorzystywano najczęściej w dużych przedsiębiorstwach (99,9%).

Najczęściej stosowanymi środkami bezpieczeństwa ICT w Polsce były: bieżąca aktualizacja oprogramowania (82,5%; spadek o 0,6 p.p. r/r) oraz uwierzytelnianie silnym hasłem (79,2%; wzrost o 1,2 p.p. r/r). Mniej popularne było wykonywanie zapasowych kopii danych i przekazywanie ich do innych lokalizacji (61,4%; wzrost o 0,1 p.p. r/r), natomiast najrzadziej korzystano z identyfikacji i uwierzytelniania metodami biometrycznymi (8,1%; wzrost o 1,0 p.p. r/r).

W 2021 r. 27,9% przedsiębiorstw przeprowadziło audyt bezpieczeństwa systemu informacyjnego firmy (spadek o 0,5 p.p. r/r). Najczęściej przeprowadzały je podmioty duże (73,7%), a najrzadziej małe (22,8%).

Wymiana informacji wewnątrz przedsiębiorstwa

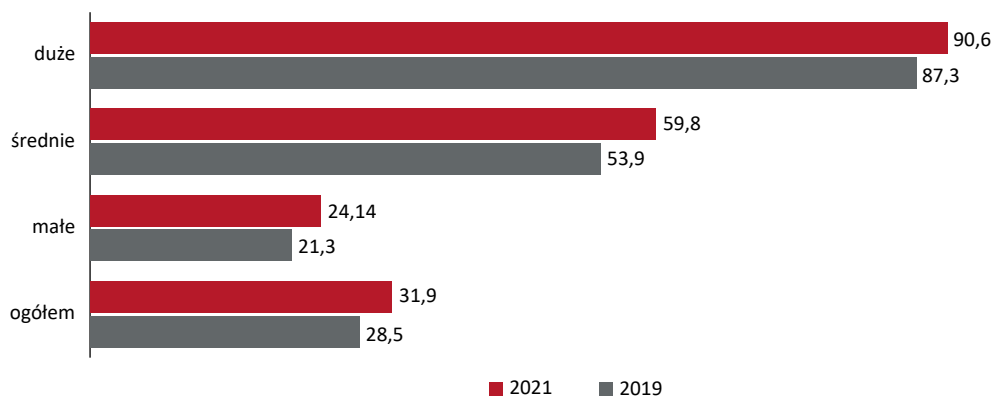
Wymiana informacji w organizacjach odbywa się za pomocą odpowiednich narzędzi informatycznych. Do najczęściej wykorzystywanych w tym celu klas oprogramowania należą:

- CRM (ang. Customer Relationship Management) – oprogramowanie służące do zarządzania informacjami o klientach,
- ERP (ang. Enterprise Resource Planning) – oprogramowanie do zarządzania zasobami przedsiębiorstwa poprzez wymianę informacji między różnymi działami przedsiębiorstwa (np. księgowością, planowaniem, produkcją, marketingiem),
- EZD – system elektronicznego zarządzania dokumentami, pozwalający na rejestrowanie, porządkowanie, organizację obiegu oraz archiwizację dokumentów w postaci elektronicznej.

Coraz częściej przedsiębiorstwa wykorzystują programy komputerowe ułatwiające zarządzanie danymi zarówno na szczeblu organizacyjnym, jak i operacyjnym oraz obieg tych informacji pomiędzy poszczególnymi działami. W 2021 r. prawie jedna trzecia przedsiębiorstw korzystała z oprogramowania klasy ERP (31,9%) i CRM (31,7%). Narzędzia służące do wymiany informacji najczęściej stosowane były przez przedsiębiorstwa duże (ERP – 90,6%, CRM – 82,9%). Co piąte przedsiębiorstwo używało oprogramowania CRM do analizowania informacji o klientach w celach marketingowych (67,2% firm wykorzystujących tego typu

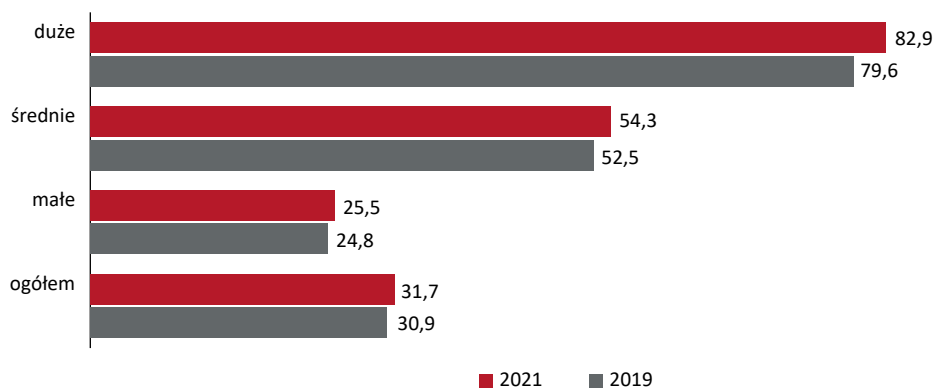
oprogramowanie). W porównaniu z 2019 r. stopień wykorzystania narzędzi ERP i CRM zwiększył się w każdej klasie wielkości przedsiębiorstw (Wykresy 5.7 i 5.8).

Wykres 5.7. Przedsiębiorstwa wykorzystujące narzędzia ERP w 2019 i 2021 r. (w % firm według klas wielkości)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.*, GUS, 2022.

Wykres 5.8. Przedsiębiorstwa wykorzystujące narzędzia CRM w celu zbierania, przechowywania informacji o klientach w 2019 i 2021 r. (w % firm według klas wielkości)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.*, GUS, 2022.

Rozdział 6. Koniunktura i otoczenie biznesu 2022

Na potrzeby niniejszego opracowania przeanalizowano ilościowe dane z badania *Koniunktura i otoczenie biznesu*, zrealizowanego przez PARP w ramach Panelu Polskich Przedsiębiorstw w 2022 r. Koncentrujemy się na wynikach badania, które pozwalają bliżej przyjrzeć się zagadnieniom wpływającym na przedsiębiorczość w naszym kraju. Punktem odniesienia do wszystkich analiz są dane z lat poprzednich, przede wszystkim z 2021 r.

Podobnie jak w analizach przygotowywanych przez PARP w latach poprzednich⁶³ skoncentrowaliśmy się na takich wskaźnikach koniunktury jak: postrzeganie obecnej i przyszłej koniunktury, strategię konkurencyjności oraz kondycja polskich przedsiębiorstw.

6.1. Koniunktura według Panelu Polskich Przedsiębiorstw PARP

Informacje o badaniu

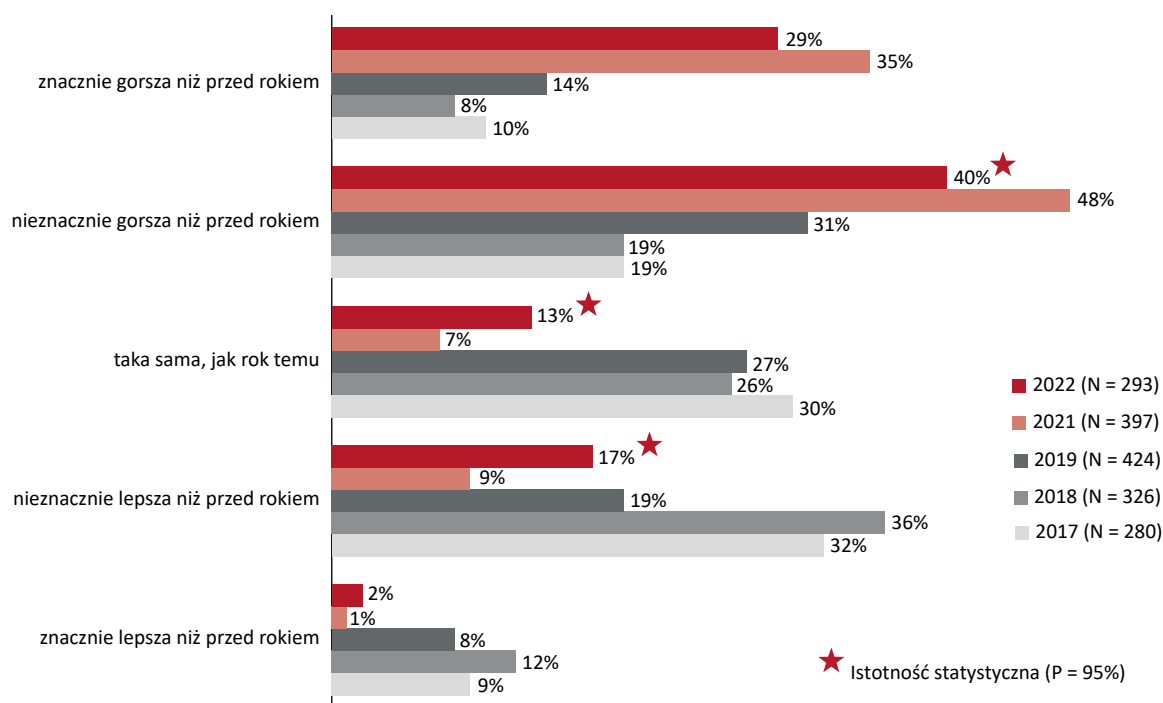
Badanie zrealizowała Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach programu badawczego Panel Polskich Przedsiębiorstw, w dniach 17 marca – 13 kwietnia 2022 r. Przeprowadzono 293 wywiady z reprezentatywną grupą właścicieli i osób zarządzających firmami działającymi w Polsce. Badanie zostało zrealizowane przy użyciu techniki CAWI (Computer-Assisted Web Interview).

⁶³ Patrz: poprzednie edycje Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, Koniunktura według Panelu Polskich Przedsiębiorstw PARP.

6.2. Ocena obecnej koniunktury

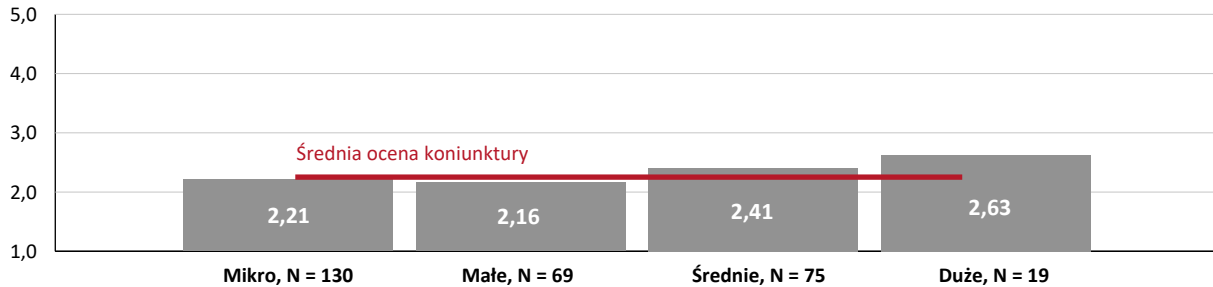
W obecnej edycji badania koniunkturę jako gorszą lub nieznacznie gorszą niż przed rokiem oceniło 69% badanych (w porównaniu z 83% w 2021 r.). Ocena ta jest znacznie niższa niż w latach 2017–2019. Co ciekawe, choć w obecnej fali znalazło się istotnie więcej firm, które koniunkturę w gospodarce oceniają raczej niżej, to – z drugiej strony – znalazło się więcej firm, które oceniły tę koniunkturę jako nieznacznie lepszą niż przed rokiem.

Wykres 6.1. Postrzeganie obecnej koniunktury w gospodarce polskiej w latach 2017–2022

Jak pokazuje wykres 6.2 średnia ocena obecnej koniunktury w gospodarce polskiej jest silnie zależna od wielkości firmy. Firmy mikro i małe oceniają obecną koniunkturę poniżej średniej, zaś firmy średnie, a zwłaszcza firmy duże oceniają ten wskaźnik lepiej.

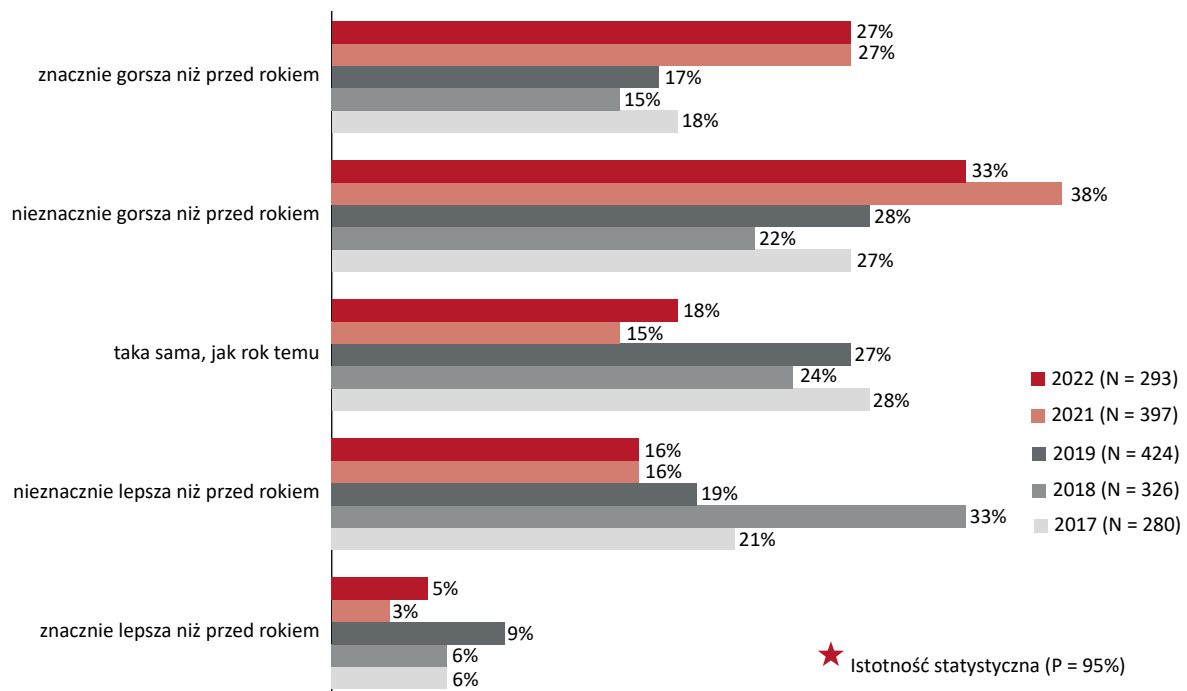
Wykres 6.2. Postrzeganie obecnej koniunktury w gospodarce w porównaniu z marcem 2021 r. a wielkość firmy*

* Ocena na skali od 1 „znacznie gorsza niż w lutym 2021” do 5 „znacznie lepsza niż w marcu 2021”.

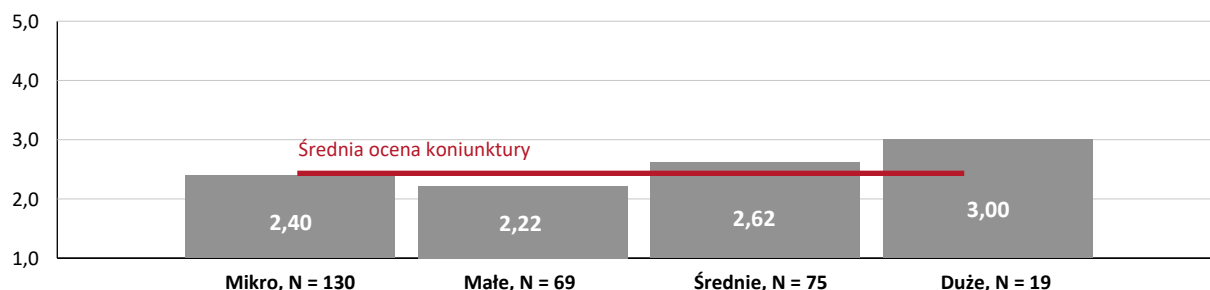
W obecnej fali badania 60% badanych oceniło koniunkturę w branży jako gorszą lub nieznacznie gorszą niż przed rokiem. Jako lepszą (zdecydowanie lub raczej) postrzegają ją 21% badanych. Ocena sytuacji w branży wypada bardzo podobnie jak w 2021 r. Nie zaobserwowano istotnych statystycznie różnic pomiędzy 2022 a 2021 rokiem, jeśli chodzi o koniunkturę w branży, w której działają badane firmy. Widać jednak, że dwie ostatnie fale są w rzeczy samej oceniane niżej niż okres 2017–2019, zwłaszcza zaś rok 2018, gdzie optymistycznie wypowiadało się 39% badanych (obecnie ten odsetek wynosi 21%).

Wykres 6.3. Postrzeganie koniunktury w branży, w której działa firma

Podobnie jak w przypadku obecnej koniunktury w gospodarce, tak i w przypadku oceny obecnej koniunktury w branży widać wyraźnie, że ocena zmienia się wraz z wielkością firmy: relatywnie najwyższą ocenę obecnej koniunktury w branży firmy duże i średnie, niższą zaś – firmy małe (Wykres 6.4).

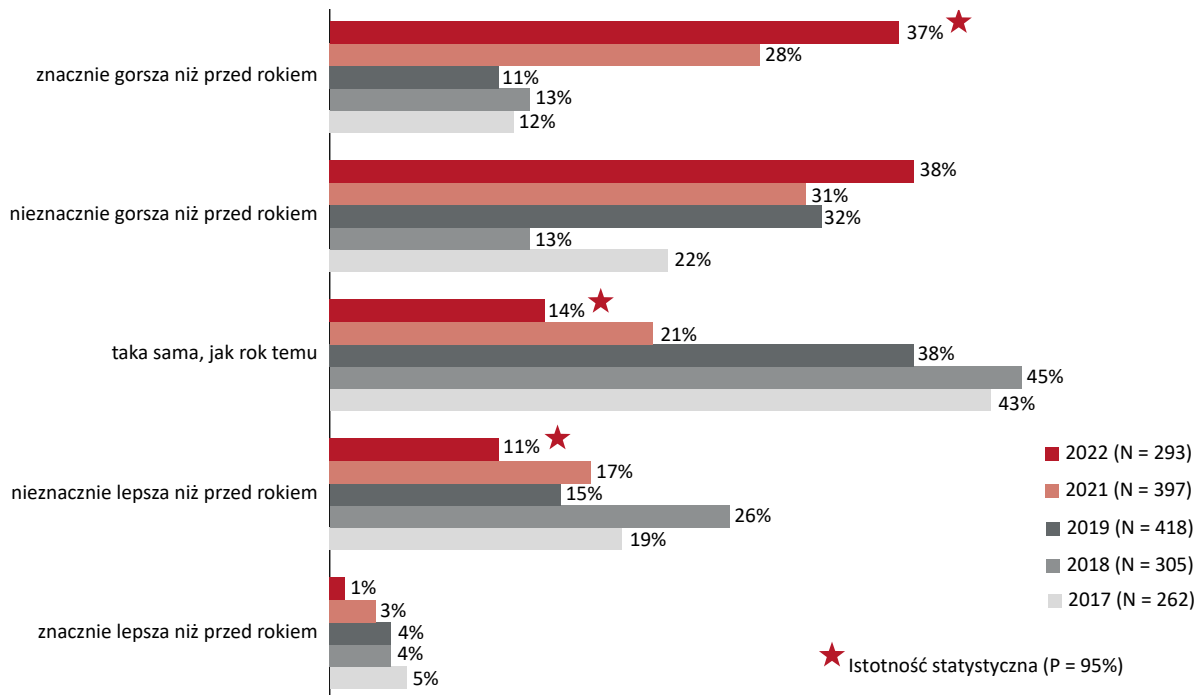
Wykres 6.4. Postrzeżenie koniunktury w branży w porównaniu z marcem 2021 r. a wielkość firmy

6.3. Oczekiwania co do przyszłej koniunktury

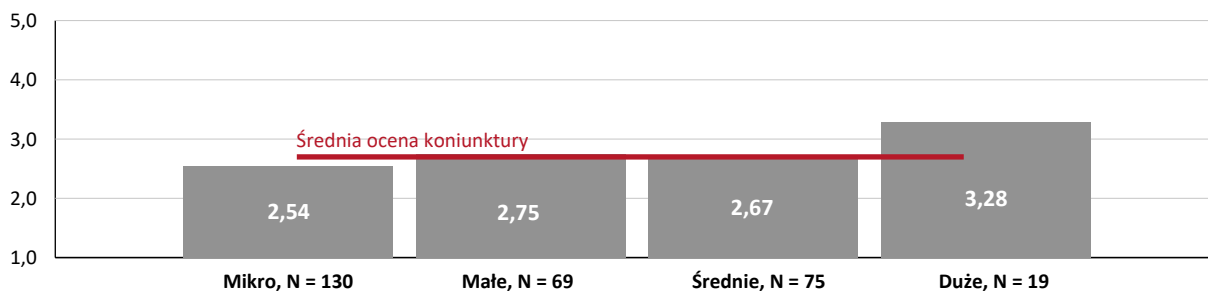
Na pytanie o najbliższą przyszłość (tj. 3 miesiące od momentu realizacji badania) polskiej gospodarki 37% badanych przedsiębiorców odpowiedziało, że spodziewa się znaczącego pogorszenia sytuacji w nadchodzących miesiącach. Jest to wartość istotnie wyższa niż analogiczny wskaźnik w 2021 r., kiedy 28% respondentów oczekiwało znaczącego pogorszenia koniunktury w ciągu najbliższych trzech miesięcy. Nawiasem mówiąc, jest to wynik na zupełnie innym poziomie niż wyniki z lat 2017–2019, gdy znaczącego pogorszenia koniunktury oczekiwało 11–13% badanych. Jedynie 12% badanych spodziewa się, że koniunktura w gospodarce będzie lepsza od obecnej.

Wykres 6.5. Oczekiwania przedsiębiorców dotyczące przyszłej koniunktury (za 3 miesiące) w gospodarce

Co ciekawe, w ocenie przyszłej koniunktury różnej wielkości firmy różnią się od siebie, jednak w nieco inny sposób niż w przypadku oceny obecnej koniunktury. Wydaje się, że najbardziej optymistyczne względem poprawy sytuacji w przeciągu najbliższych trzech miesięcy są firmy duże, podczas gdy najbardziej sceptyczne są firmy mikro. Firmy małe i średnie nie różnią się zasadniczo od ogółu badanych, jeśli chodzi o przewidywania zmian w koniunkturze w gospodarce polskiej.

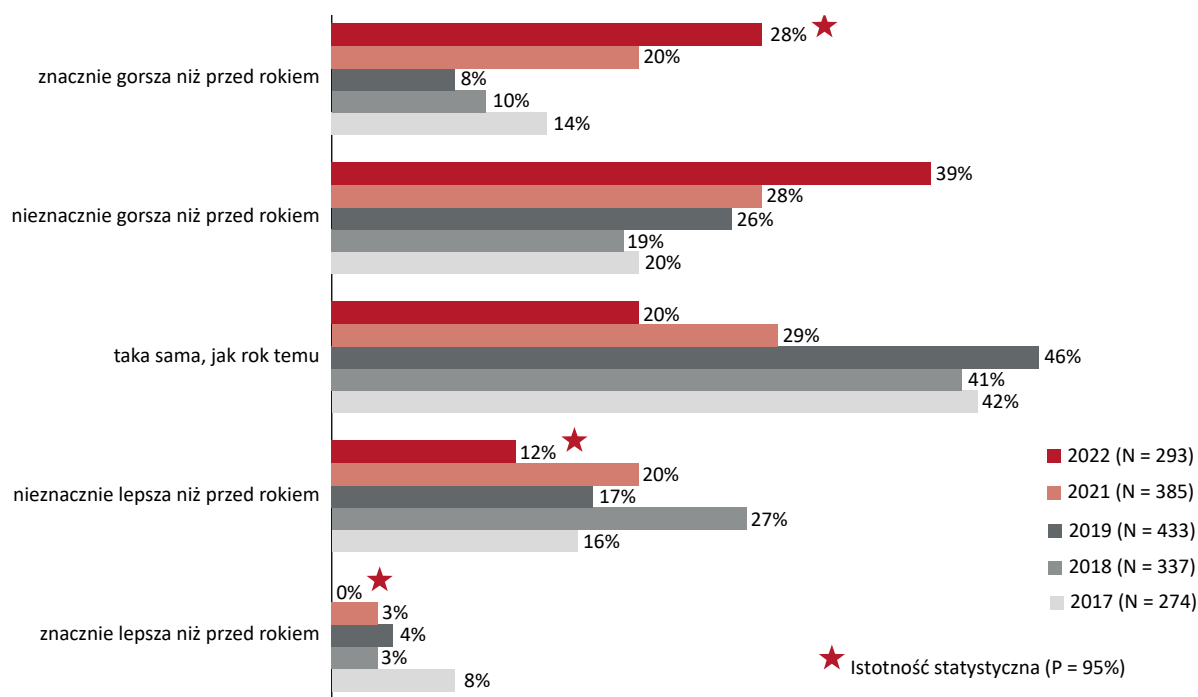
Wykres 6.6. Oczekiwania przedsiębiorców dotyczące przyszłej koniunktury (za 3 miesiące) a wielkość firmy

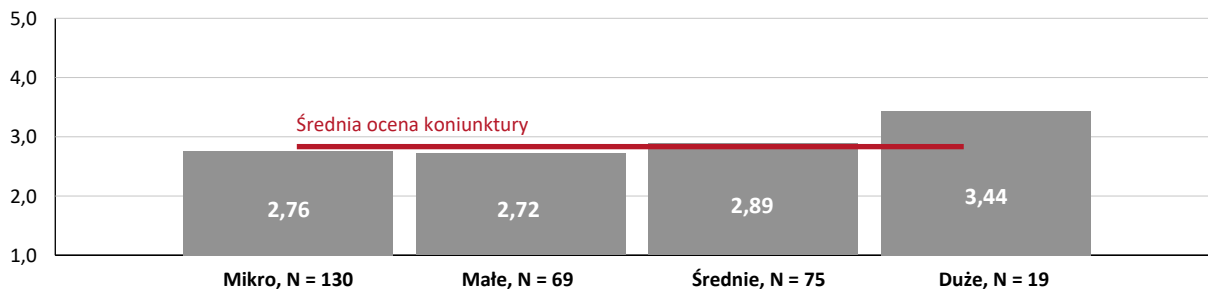
Ocena przyszłej koniunktury w branży wygląda trochę lepiej niż sytuacja w całej gospodarce. W sumie ponad 2/3 badanych oczekuje jednak, że sytuacja w branży ulegnie dalszemu pogorszeniu (3/4 zaś badanych oczekuje pogorszenia koniunktury w gospodarce), jednak trudno uznać, że jest to dobry wynik. Zarówno odsetek tych, którzy uważają, że koniunktura w branży ulegnie znaczącemu pogorszeniu, jak i odsetek tych, którzy uważają, że ulegnie nieznacznemu pogorszeniu wzrósł w porównaniu z 2021 r. Rokiem, który – dodajmy – również cechowało dość pesymistyczne podejście do przyszłej koniunktury w branży.

Z podziału na wielkość firmy widać, że – ponownie – to firmy mikro i małe najbardziej obawiają się dalszego pogorszenia koniunktury w branży, w której działają.

Wykres 6.7. Oczekiwania przedsiębiorców dotyczące przyszłej koniunktury (za 3 miesiące) w branży

Wykres 6.8. Oczekiwania przedsiębiorców dotyczące przyszłej koniunktury (za 3 miesiące) w branży a wielkość firmy

6.4. Kryzysy lat 2020–2022 a koniunktura

Rozpoczynający rok 2020 kryzys pandemiczny, który – jak się wydaje – stracił na swoim impencie w bieżącym roku, został jednak zastąpiony w dużej mierze kryzysem wynikającym z wojny u naszych wschodnich sąsiadów. Niniejsze badanie zostało zrealizowane w początkach tego konfliktu, na tyle jednak późno, by było już jasne, że kryzys wywołany tą wojną raczej nie będzie chwilowy (w momencie zamykania ankiety działania zbrojne trwały już od prawie dwóch miesięcy, zaś Polskę zalała fala ukraińskich uchodźców). Postanowiliśmy w związku z tym przyrzeć się, czy (i jeśli tak, to – na ile) oba te kryzysy były powiązane z postrzeganiem koniunktury panującej na rynkach.

Tabela 6.1. Kryzysy lat 2020–2022 a sytuacja w firmach

Pytanie	Statystyka	Ocena obecnej koniunktury w gospodarce	Ocena obecnej koniunktury w branży	Ocena przyszłej koniunktury w gospodarce	Ocena przyszłej koniunktury w branży
W jaki sposób wojna w Ukrainie oraz związane z nią sankcje nałożone na Rosję i Białoruś w ostatnich tygodniach wpłynęły na działalność Państwa firmy?	R Pearsona	-0,229	-0,274	-0,166	-0,269
	Sig.	0,002	0,000	0,030	0,003
	N	176	179	172	174
Czy w ostatnich 12 miesiącach pandemia COVID-19 wpłynęła na ograniczenie działalności Państwa firmy?	R Pearsona	0,003	0,022	0,008	-0,030
	Sig.	0,966	0,711	0,892	0,614
	N	287	290	274	280

Wartości pogrubioną i podkreśloną czcionką pokazują korelacje istotne statystycznie na $P = 95\%$.

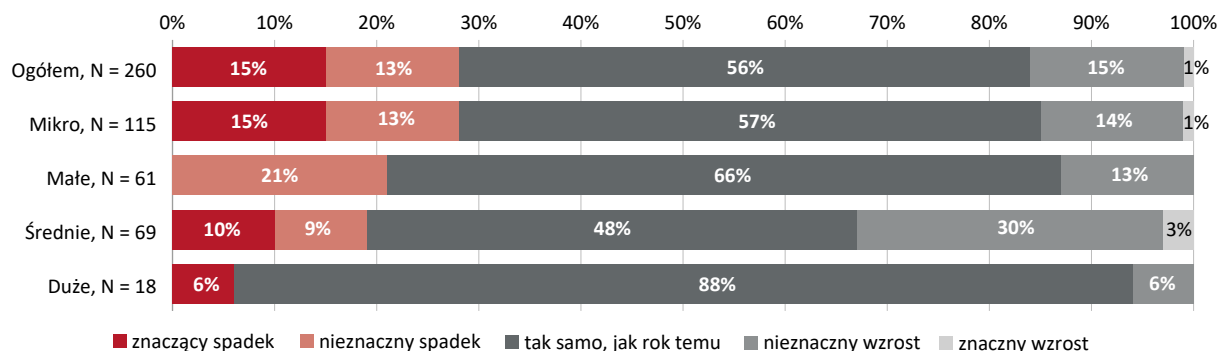
Z powyższej tabeli wynika, że kryzys związany z COVID-19 przestał być istotnym czynnikiem determinującym postrzeganie koniunktury na którymkolwiek z wymiarów. Ponad 70% badanych firm stwierdziło, że prowadzi pełną działalność lub nawet zwiększyło swoją działalność w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy.

Inaczej jest z kwestią wojny w Ukrainie oraz sankcjami nałożonymi przede wszystkim na Rosję. Jedynie trzy firmy stwierdziły, że wydarzenia ostatnich miesięcy pozytywnie wpłynęły na ich działalność, zaś pozostałe firmy oceniają tę sytuację w kontekście działalności firmowej bądź negatywnie (45%), bądź neutralnie (16%), bądź też stwierdziły, że jest za wcześnie, by mówić o jakimś wpływie na działalność. Jeśli wyłączyć tę ostatnią grupę i skupić się tylko na pozostałych trzech (ułożonych jako 1 = pozytywnie; 2 = neutralnie i 3 = negatywnie), widać istotne statystycznie korelacje ze wszystkimi czterema zmiennymi dotyczącymi koniunktury. Najsilniej wojna w Ukrainie i sankcje wpływają na ocenę przyszłej koniunktury w branży. Wpływ ten jest negatywny, co oznacza, że im gorzej badani oceniali sytuację w Ukrainie, tym większy miało to negatywny wpływ na postrzeganie koniunktury.

6.5. Innowacyjność przedsiębiorstw

W kwestionariuszu zadano pytanie dotyczące zmiany sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstwa w porównaniu do marca zeszłego roku. Jednym z elementów owej sytuacji jest kwestia innowacji.

Zdecydowana większość firm oceniła sytuację związaną z innowacjami na takim samym poziomie jak rok wcześniej. Dają się jednak zauważyć różnice wśród firm różnych wielkości. 9 na 10 firm dużych ocenia swoje podejście do kwestii innowacji na takim samym poziomie, jak przed rokiem, podczas gdy wśród firm średnich odsetek ten wyniósł jedynie 48%. 33% firm z tej grupy odnotowuje niewielki bądź znaczny wzrost aktywności innowacyjnej, podczas, gdy 19% – spadek. Wydaje się, że o ile firmy duże kontynuują wypracowane wcześniej (przed wojną w Ukrainie, a być może również przed pandemią) podejście do innowacji, o tyle kryzysy ostatnich lat zmusiły część firm średnich do rezygnacji z planów związanych z innowacyjnością, zaś część do zintensyfikowania prac w tym obszarze.

Wykres 6.9. Zmiana sytuacji ekonomiczno-finansowej: innowacje

Jeśli chodzi o firmy małe, to 2/3 z nich ocenia kwestie związane z innowacyjnością na takim samym poziomie, jak w zeszłym roku, wśród firm mikro odsetek ten sięgnął 57%. W obu wielkościach firm dominuje raczej spadek aktywności innowacyjnej, choć warto zauważyć, że część firm z tych grup zintensyfikowało nieznacznie prace nad innowacjami.

6.6. Determinanty koniunktury 2022

Na ocenę koniunktury mogą mieć wpływ rozmaite czynniki, przede wszystkim kwestie związane z tym, jak firma radziła sobie w ciągu ostatniego roku. Respondentów pytano o to, w jakim stopniu zmieniła się sytuacja firmy pod względem przychodów, kosztów, płynności finansowej, zadłużenia, zatrudnienia, inwestycji oraz importu i eksportu. Oczywiście niektóre z tych czynników miały wpływ pozytywny, niektóre negatywny, co przedstawiono w poniższych tabelach⁶⁴. W przypadku każdej ze zmiennych uwzględniono również kwestię tego, czy dany wskaźnik był istotny ze statystycznego punktu widzenia w wyjaśnieniu wariacji zmiennej zależnej. Zmiennymi zależnymi były zaś:

1. Ocena obecnej sytuacji w polskiej gospodarce,
2. Ocena obecnej sytuacji w branży, w której działa firma,
3. Ocena przyszłej sytuacji w polskiej gospodarce,
4. Ocena przyszłej sytuacji w branży, w której działa firma.

W przypadku oceny obecnej koniunktury w polskiej gospodarce istotnych jest pięć czynników. Na plus działają przychody ogółem, płynność finansowa oraz zatrudnienie, czyli im wyższe

⁶⁴ W tabelach zawarto współczynniki beta pochodzące z regresji liniowej wraz z istotnościami.

wskazania na tych czynnikach, tym wyższa ocena obecnej koniunktury w gospodarce.

In minus działają koszty ogółem oraz inwestycje: im więcej dana firma musiała zainwestować bądź im wyższe miała ogólne koszty – tym ocena koniunktury była niższa. Warto zauważyć, że to jednak kwestia przychodów była tu najbardziej istotną determinantą: im lepsza sytuacja finansowa firmy, tym bardziej optymistycznie postrzega ona koniunkturę w gospodarce.

Tabela 6.2. Determinanty postrzegania obecnej koniunktury w gospodarce

„Jak w porównaniu z marcem ubiegłego roku zmieniła się sytuacja ekonomiczno-finansowa Państwa firmy w odniesieniu do następujących parametrów?”

	Firmy ogółem		Mikro		Małe		Średnie		Duże	
	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.
Przychody ogółem	0,494	0,000	0,499	0,000	0,360	0,028	0,292	0,093	-0,303	0,635
Koszty ogółem	-0,156	0,037	-0,137	0,231	-0,302	0,052	-0,389	0,020	-0,193	0,565
Płynność finansowa	0,277	0,000	0,280	0,021	0,081	0,612	0,245	0,140	-0,071	0,876
Zadłużenie	-0,066	0,407	-0,082	0,498	0,143	0,356	0,203	0,267	-0,867	0,251
Zatrudnienie	0,340	0,000	0,385	0,009	-0,160	0,367	0,183	0,343	1,185	0,175
Inwestycje	-0,306	0,009	-0,364	0,045	0,089	0,685	-0,288	0,123	-0,427	0,588
Innowacje	-0,036	0,730	-0,005	0,976	0,092	0,659	0,338	0,047	–	–
Eksport	0,059	0,525	0,054	0,706	0,176	0,351	0,146	0,488	0,670	0,506
Import	0,034	0,726	0,014	0,923	0,091	0,676	-0,144	0,480	0,261	0,643

Zmienna zależna: obecna koniunktura w gospodarce polskiej. Wartości pogrubioną i podkreśloną czcionką pokazują dane istotne statystycznie na P = 95%.

W przypadku firm mikro cztery elementy okazały się być istotne: przychody, płynność finansowa oraz zatrudnienie wpływające na ocenę koniunktury w gospodarce na plus oraz inwestycje wpływające negatywnie. W przypadku firm małych istotne są tylko przychody ogółem będące determinantą pozytywną oceny koniunktury w gospodarce. W przypadku firm średnich mamy jedną determinantę negatywną (koszty) oraz jedną pozytywną – innowacje. Warto przy okazji zauważyć, że w tej grupie firm koszty są silniejszą determinantą negatywną niż w ogóle próby – oznacza to, że wyższe koszty u firmy średnich bardziej wpływają na negatywną ocenę obecnej koniunktury. Natomiast innowacje jedynie w grupie firm średnich są istotną determinantą oceny koniunktury w gospodarce. W przypadku firm

dużych nie wykryto istotnych determinant, być może ze względu na relatywnie niewielką wielkość próby w tej grupie.

Tabela 6.3. Determinanty postrzegania obecnej koniunktury w branży

„Jak w porównaniu z marcem ubiegłego roku zmieniała się sytuacja ekonomiczno-finansowa Państwa firmy w odniesieniu do następujących parametrów?”

	Firmy ogółem		Mikro		Małe		Średnie		Duże	
	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.
Przychody ogółem	0,544	0,000	0,594	0,000	0,631	0,000	0,380	0,034	0,428	0,352
Koszty ogółem	-0,152	0,024	-0,097	0,332	-0,036	0,798	-0,299	0,083	-0,212	0,375
Płynność finansowa	0,088	0,207	0,197	0,061	-0,009	0,953	0,091	0,593	-0,559	0,124
Zadłużenie	-0,045	0,528	-0,069	0,512	0,214	0,144	-0,023	0,899	-1,116	0,062
Zatrudnienie	0,105	0,208	0,171	0,173	-0,124	0,453	0,270	0,178	0,812	0,180
Inwestycje	-0,129	0,148	-0,230	0,143	0,043	0,835	-0,357	0,054	-0,167	0,758
Innowacje	0,100	0,226	0,090	0,524	-0,011	0,957	0,330	0,051	–	–
Eksport	0,067	0,437	0,149	0,233	0,124	0,482	-0,025	0,905	0,730	0,314
Import	0,068	0,427	0,001	0,994	0,193	0,344	0,073	0,721	0,242	0,542

Zmienna zależna: obecna koniunktura w branży, w której działa firma. Wartości pogrubioną i podkreśloną czcionką pokazują dane istotne statystycznie na $P = 95\%$.

W przypadku oceny obecnej koniunktury w branży istotne są tylko dwa czynniki, bezpośrednio powiązane z finansami przedsiębiorstwa. Na plus działają przychody ogółem, na minus zaś działają koszty ogółem. Warto zauważyć, że w tym przypadku ponownie kwestia przychodów była najbardziej istotną determinantą: im lepsza sytuacja finansowa firmy, tym bardziej optymistycznie postrzega ona koniunkturę w gospodarce.

W przypadku firm mikro, małych i średnich jedynie przychody ogółem wpływały istotnie na ocenę obecnej sytuacji w branży. Najsilniejszy wpływ przychodów na ocenę tej koniunktury zaobserwowano wśród firm małych. W przypadku firm dużych nie wykryto istotnych determinant, być może ze względu na relatywnie niewielką wielkość próby w tej grupie.

Tabela 6.4. Determinanty postrzegania przyszłej koniunktury w gospodarce

„Jak w porównaniu z marcem ubiegłego roku zmieniła się sytuacja ekonomiczno-finansowa Państwa firmy w odniesieniu do następujących parametrów?”

	Firmy ogółem		Mikro		Małe		Średnie		Duże	
	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.
Przychody ogółem	0,183	0,044	0,365	0,020	0,154	0,367	0,094	0,632	0,138	0,736
Koszty ogółem	-0,142	0,082	-0,102	0,439	-0,041	0,800	-0,115	0,546	-0,414	0,081
Płynność finansowa	0,294	0,001	0,277	0,047	0,255	0,136	0,388	0,036	0,081	0,766
Zadłużenie	0,077	0,378	-0,007	0,960	-0,380	0,028	0,220	0,281	-1,105	0,054
Zatrudnienie	-0,045	0,659	0,025	0,881	-0,118	0,529	-0,114	0,613	0,591	0,243
Inwestycje	0,023	0,833	-0,240	0,248	0,064	0,796	0,181	0,388	0,837	0,188
Innowacje	0,177	0,084	0,191	0,311	0,119	0,604	0,312	0,106	–	–
Eksport	-0,004	0,968	0,259	0,128	-0,009	0,965	-0,284	0,246	-0,566	0,381
Import	-0,072	0,504	-0,197	0,279	0,240	0,327	-0,211	0,373	1,322	0,027

Zmienna zależna: przyszła koniunktura w gospodarce polskiej. Wartości pogrubioną i podkreśloną czcionką pokazują dane istotne statystycznie na P = 95%.

W przypadku oceny przyszłej koniunktury w gospodarce też istotne są tylko dwa czynniki, powiązane z finansami przedsiębiorstwa, oba czynniki wpływają pozytywnie na postrzeganą koniunkturę za trzy miesiące. Są to przychody ogółem oraz płynność finansowa, przy czym ten drugi czynnik ma większe znaczenie, jeśli chodzi o optymizm względem koniunktury w gospodarce.

Te same dwa czynniki wpływają na postrzeganie przyszłej koniunktury w gospodarce wśród firm mikro, z tą różnicą, że tu nieco silniejszy – niż w całej próbie firm – jest wpływ czynnika „przychody ogółem”. Wśród przedstawicieli firm małych inklinacje do lepszego postrzeganie przyszłej koniunktury w gospodarce mają te firmy, którym udało się obniżyć zadłużenie w ciągu ostatniego roku. Wśród firm średnich płynność finansowa jest jedyną determinantą bardziej optymistycznego patrzenia na przyszłą koniunkturę w gospodarce, zaś wśród firm dużych: kwestie importu, aczkolwiek w przypadku tej grupy firm zalecana jest ostrożność w interpretacji, ze względu na niewielką liczebność tej podpróby.

Tabela 6.5. Determinanty postrzegania przyszłej koniunktury w branży

„Jak w porównaniu z marcu ubiegłego roku zmieniła się sytuacja ekonomiczno-finansowa Państwa firmy w odniesieniu do następujących parametrów?”

	Firmy ogółem		Mikro		Małe		Średnie		Duże	
	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.	Beta	Sig.
Przychody ogółem	0,221	0,014	0,347	0,029	0,203	0,243	0,176	0,360	-0,121	0,851
Koszty ogółem	-0,119	0,138	-0,012	0,926	-0,094	0,568	-0,144	0,435	-0,504	0,147
Płynność finansowa	0,214	0,011	0,176	0,209	0,116	0,500	0,260	0,157	0,087	0,840
Zadłużenie	0,039	0,649	-0,063	0,654	-0,353	0,044	0,064	0,751	-0,691	0,344
Zatrudnienie	0,063	0,527	0,091	0,590	-0,109	0,565	0,036	0,870	0,829	0,290
Inwestycje	0,033	0,763	-0,081	0,700	0,001	0,995	0,083	0,683	0,086	0,923
Innowacje	0,153	0,128	0,076	0,687	0,216	0,357	0,373	0,046	–	–
Eksport	-0,090	0,393	0,141	0,407	-0,009	0,967	0,522	0,030	0,178	0,854
Import	0,026	0,809	-0,083	0,652	0,247	0,320	0,098	0,670	0,598	0,382

Zmienna zależna: przyszła koniunktura w branży, w której działa firma. Wartości pogrubioną i podkreśloną czcionką pokazują dane istotne statystycznie na $P = 95\%$.

W przypadku regresji opisującej poziom ogółem, oceny przyszłej koniunktury w branży, istotne są te same dwa czynniki, które były istotne w przypadku oceny przyszłej koniunktury w gospodarce polskiej: przychody ogółem oraz płynność finansowa.

Wśród firm mikro zauważono jedynie pozytywny wpływ przychodów ogółem na postrzeganie przyszłej koniunktury w branży. Wśród firm małych wpływ (negatywny) ma zmiana poziomu zadłużenia, co oznacza, że im bardziej zwiększa się zadłużenie w tej grupie firm, tym mniejszy jest optymizm względem koniunktury w branży. Wśród firm średnich obserwujemy dwie pozytywne determinanty: zwiększenie innowacji oraz eksportu wpływa pozytywnie na postrzeganie przyszłej koniunktury w branży. W przypadku firm dużych nie wykryto istotnych determinant, być może ze względu na relatywnie niewielką wielkość próby w tej grupie.

Podsumowując, większość z badanych elementów sytuacji ekonomiczno-finansowej nie miała znaczącego wpływu na postrzeganie różnych aspektów koniunktury. Warto jednak zauważyć, że wśród firm mikro wskaźnik „przychody ogółem” zawsze był pozytywnie powiązany

z postrzeganiem koniunktury. Wygląda na to, że najmniejsze z polskich firm postrzegają zarówno obecną, jak i przyszłą koniunkturę w zasadzie przez pryzmat swojej obecnej sytuacji finansowej – i obraz koniunktury jest tym bardziej optymistyczny, im lepiej się danej firmie wiedzie. W przypadku firm małych wskaźnik „przychody ogółem” również zdaje się pełnić ważną rolę w ocenie koniunktury, lecz jedynie tej obecnej, nie ma natomiast wpływu na postrzeganie koniunktury przyszłej – tu z kolei odgrywa rolę wskaźnik „zadłużenie ogółem” i jest to – oczywiście – wskaźnik sprawiający, że firmy mniej optymistycznie postrzegają przyszłą koniunkturę w branży i w gospodarce.

6.7. Segmentacja firm

W obecnej edycji badania, podobnie jak w poprzednich latach, odtworzono⁶⁵ segmentację przedsiębiorców. Rokrocznie wyłaniane są cztery segmenty badanych:

Frachtowce to największe firmy. Większość przedsiębiorców dobrze ocenia obecną sytuację w branży, w której działa, ale mniej optymistycznie patrzy w przyszłość. Przedsiębiorstwa te dostrzegają zagrożenie szczególnie we wzroście kosztów zatrudnienia. Frachtowce znacznie częściej niż ogół firm są zadowolone z popytu na ich towary i usługi. Nie mają też większych problemów z płynnością finansową.

Jachty to najbardziej rzutkie z polskich firm. Pozytywnie oceniają obecną gospodarkę Polski i branżę, w której działają, ale przyszłość widzą w ciemnych barwach. Ponad jedna trzecia przedsiębiorców z tego segmentu jest zadowolona z popytu na swoje produkty i usługi. Firmy te nie mają problemu z płynnością finansową.

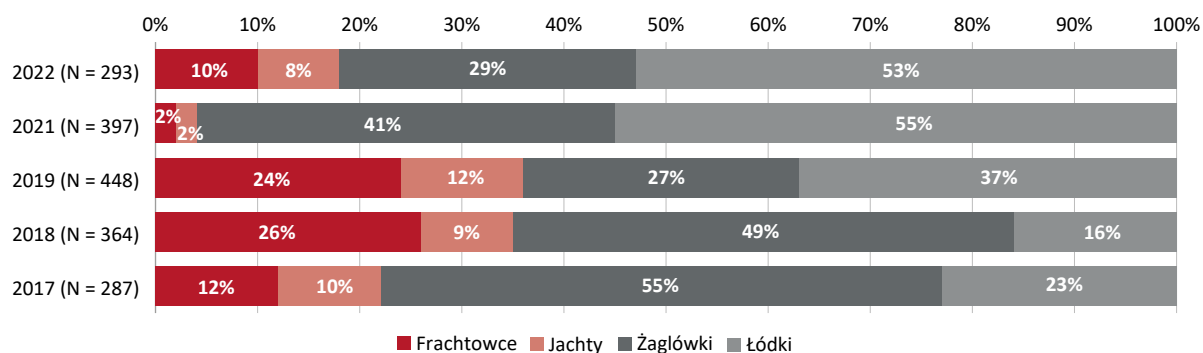
Żaglówki to segment grupujący firmy, które próbują przetrwać kryzys pandemiczny. Przedsiębiorcy z tego segmentu są nieco częściej niż ogół badanych firm optymistyczni zarówno co do obecnej sytuacji gospodarczej, jak i przyszłej, pomimo niewielkiego popytu na ich produkty i usługi. Tylko połowa przedsiębiorców narzeka na koszty zatrudnienia.

⁶⁵ Posłużono się w tym celu analizą sieci neuronowych. W tym celu zbudowano perceptron oparty na architekturze czteropoziomowej, który charakteryzował się 87% trafnością przypisania segmentów dla zbioru testowego złożonego z baz danych z poprzednich badań.

Łódki to firmy z dużymi problemami. Większość przedsiębiorców z tej grupy narzeka na wzrost kosztów zatrudnienia oraz wzrost cen potrzebnych towarów lub materiałów. Dochodzi do tego niski popyt na produkty i usługi. Wszystko to ma wpływ na złą ocenę obecnej oraz przyszłej koniunktury w Polsce i w branży. Duża część przedsiębiorców nie ma planów inwestycyjnych, godząc się na stagnację. Część firm ma problemy z płynnością finansową i planują zwolnienia pracowników.

Wielkości poszczególnych segmentów zmieniały się przez lata, w obecnej fali udało się jednak powrócić do udziałów segmentów zbliżonych do tych z lat 2017-2019. Ubiegły rok był wyjątkowy, gdyż jedynie po 2% badanych trafiło do segmentów Jachty i Frachtowce. W 2022 r. Jachty stanowiły 8%, Frachtowce – 10% badanych, Żagłówki – 29%, zaś 53% badanych firm należało do segmentu Łódki.

Wykres 6.10. Zestawienie segmentów (2017–2022)

W obecnej fali badania nastąpił powrót do planów inwestycyjnych – przynajmniej wśród części badanych przedsiębiorców. Warto jednak zauważyć, że w dalszym ciągu, nawet wśród „frachtowców”, czyli tego segmentu, który tradycyjnie najsilniej nastawiony był na inwestycje – daje się zauważyć niższą chęć do inwestowania, niż to miało miejsce w poprzednich latach. Znajduje to odbicie w statystykach dotyczących poszczególnych rodzajów planów inwestycyjnych przedstawionych w dalszej części niniejszego opracowania. Powrót do większych wielkości segmentów „frachtowce” i „jachty” sugeruje, że pandemia, z którą przedsiębiorcy do tej pory się zmagali, przestała być aż tak istotnym czynnikiem hamującym rozwój. Niestety z innych wskazań wynika, że to, co udało się odbudować po zanikającej pandemii, zostało ponownie zagrożone przez rozwijający się konflikt zbrojny w Ukrainie. W najbliższej przyszłości można więc spodziewać się odwrócenia trendu, w którym najbardziej obiecujące segmenty rosną w siłę.

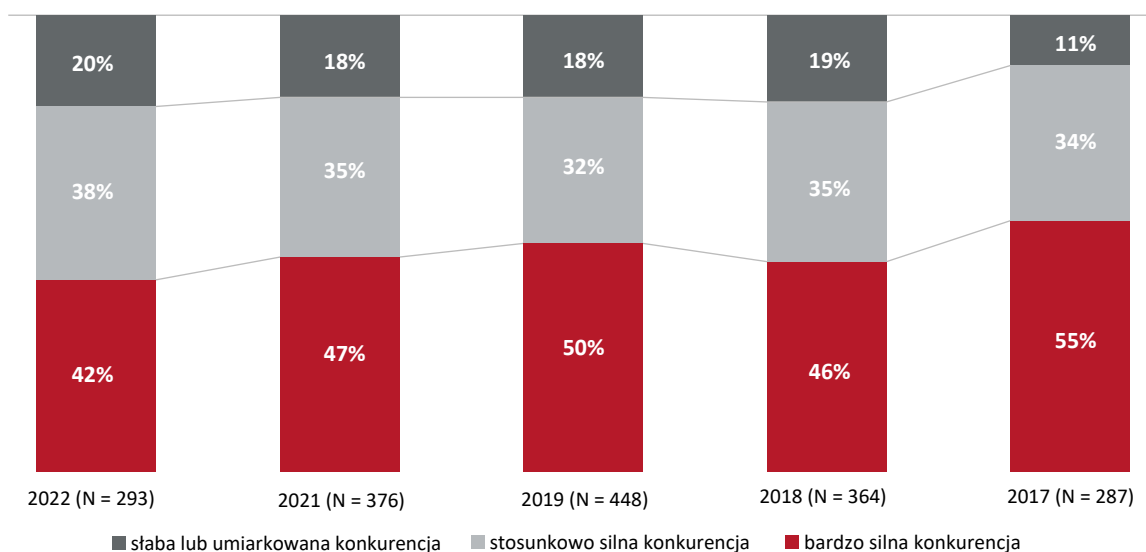
6.8. Konkurencyjność polskich firm i strategie jej budowania

W 2022 r. ponad 2/5 badanych przedsiębiorców przyznała, że na rynku, na którym działają panuje bardzo silna konkurencja. Jest to wartość nieznacznie niższa od odnotowanej w 2021 (47%). W 2021 r. 28% badanych określiło konkurencję jako stosunkowo silną, zaś 20% jako słabą lub umiarkowaną.

Najsilniejsza konkurencja występuje wśród firm małych (49,2% określiło ją jako „bardzo silną”) oraz średnich (47,2%). Najniższa konkurencja występuje dla firm mikro (41,6% określiło konkurencję jako „bardzo silną”), podobny odsetek odnotowaliśmy wśród firm dużych (42,1%).

Przewaga tych, którzy twierdzą, że panuje bardzo silna konkurencja nad tymi, którzy twierdzą, że jest ona słaba lub umiarkowana spadła nieznacznie w obecnej edycji badania do 22% (z 29% w 2021 r.).

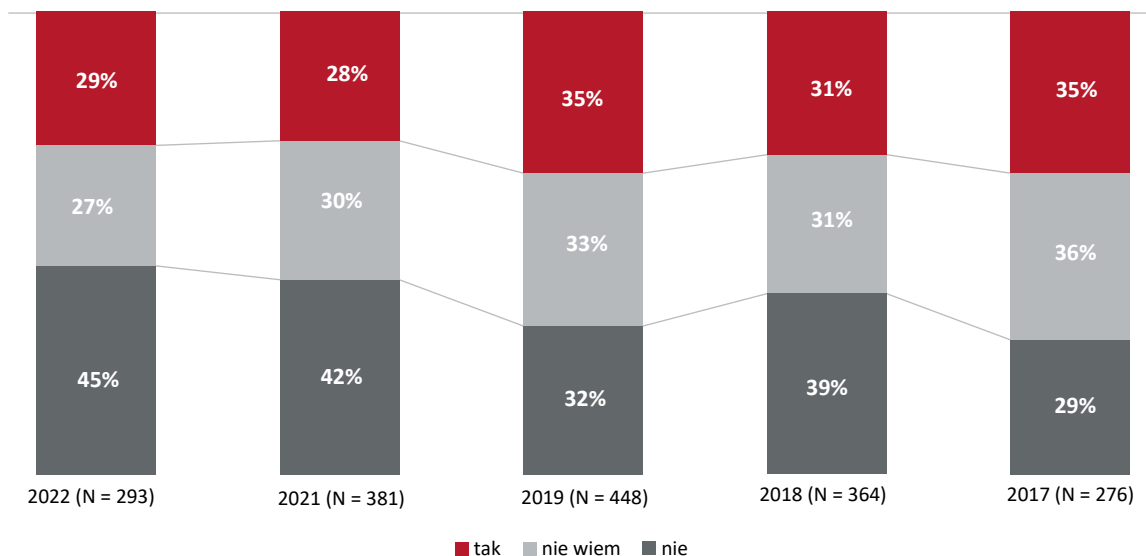
Wykres 6.11. Ocena siły konkurencji przez firmy

W obecnej fali badania wskaźnik dotyczący nieuczciwej konkurencji wyniósł 29% i jest to wynik bardzo zbliżony do zeszłorocznych 28%. Jednocześnie w dalszym ciągu wzrasta odsetek tych, którzy nie doświadczyli przypadków nieuczciwej konkurencji (45% wobec

42% w 2021 r.). Zaobserwowane w obecnej fali badania zmiany nie były jednak istotnie statystycznie różne od zeszłorocznych.

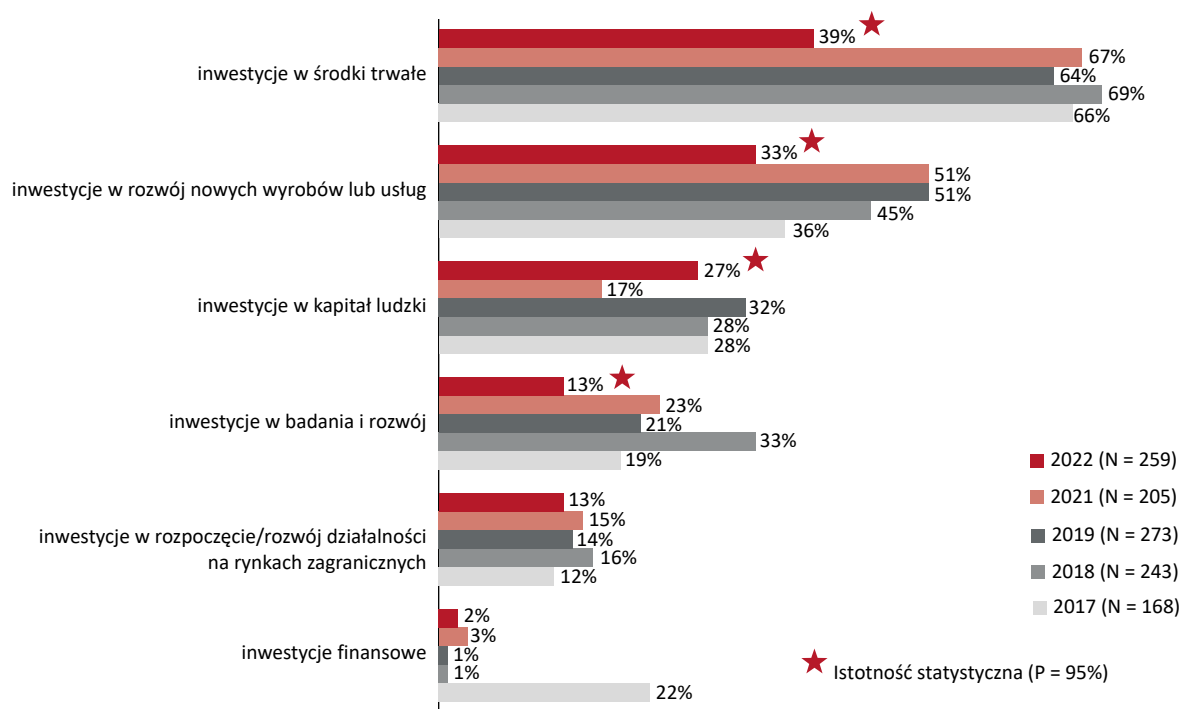
Wykres 6.12. Odsetek przedsiębiorstw, które spotkały się z nieuczciwymi działaniami konkurencji w ostatnich 3 miesiącach

Wśród planów inwestycyjnych w dalszym ciągu na pierwszym miejscu plasują się inwestycje w środki trwałe, jednak wskaźnik ten spadł znacząco w porównaniu nie tylko do poprzedniego roku, ale w ogóle w stosunku do wskazań z lat wcześniejszych (Wykres 6.13). W obecnej edycji chęć inwestycji w środki trwałe wyniosła jedynie 39% i jest to wartość istotnie statystycznie niższa niż w 2021 r. (67%). Mniej przedsiębiorców planuje również inwestycje związane z nowymi wyrobami i usługami. W obecnej fali plany inwestycyjne deklaruje co trzeci badany (w 2021 r. była to więcej niż połowa firm).

Istotnie statystycznie wzrosła chęć inwestowania w kapitał ludzki (z 17% w 2021 r. do 27% w obecnej edycji badania), dzięki czemu wskaźnik ten zrównał się niemal z poziomami z lat 2017-2019, gdy wynosił 28–32%.

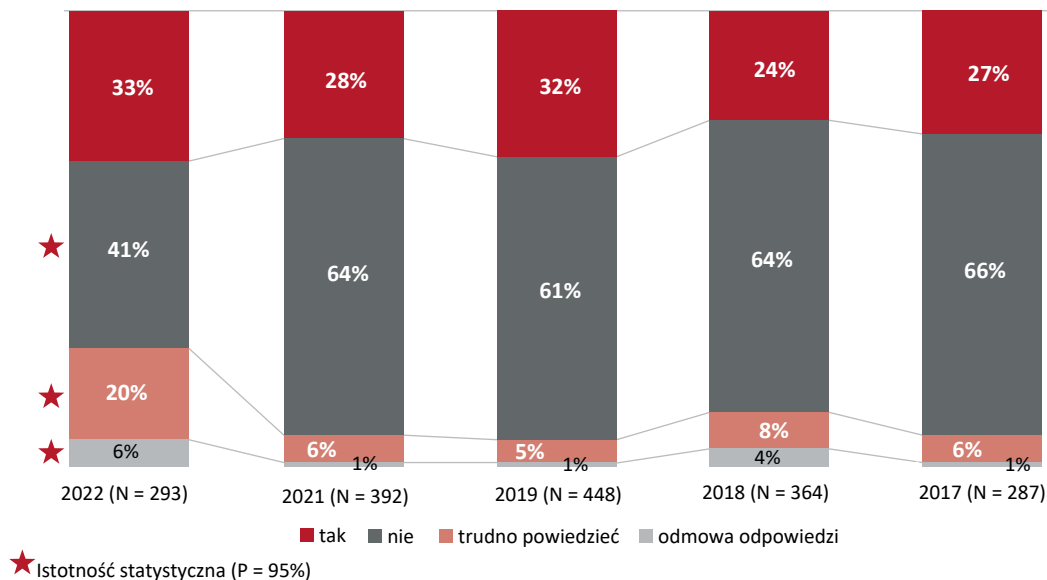
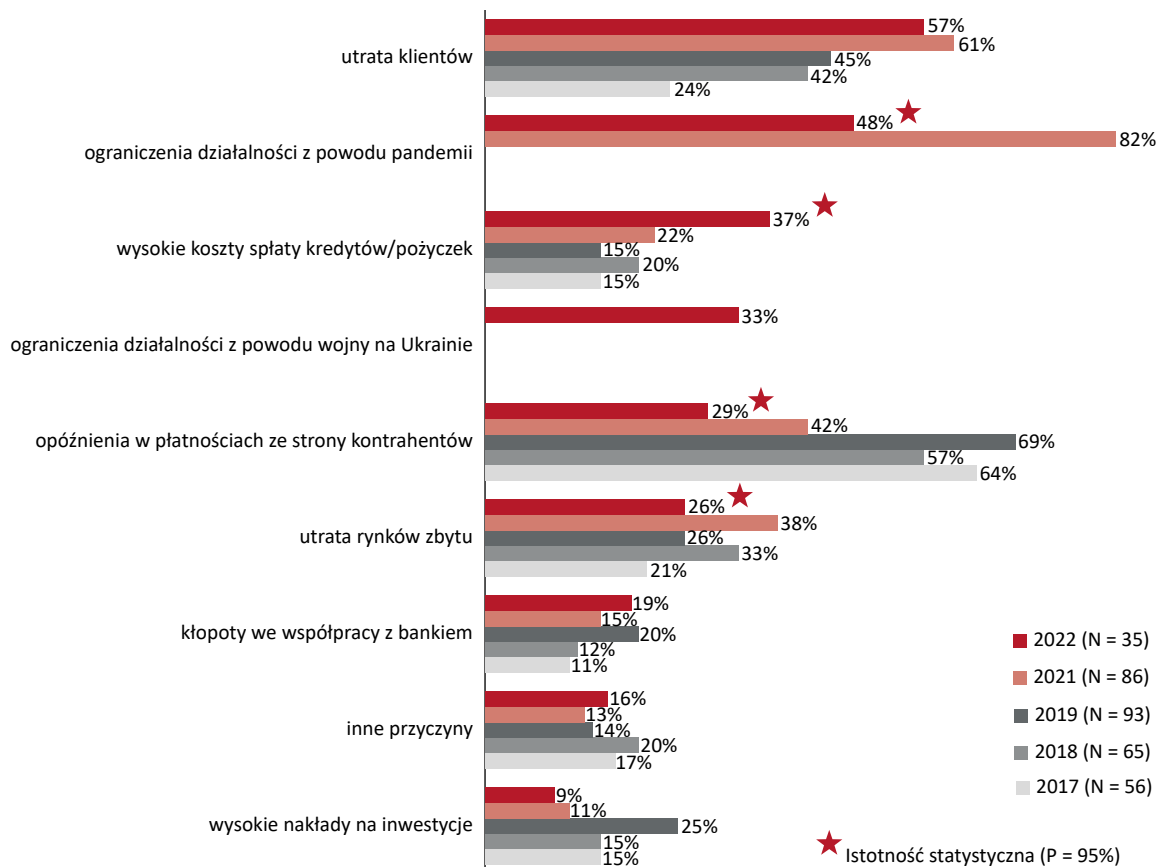
Martwi jednak również mniejsza chęć inwestowania w badania i rozwój. W obecnej edycji badania zadeklarowało takie inwestycje jedynie 13% badanych (co stanowi znaczący spadek względem planów prezentowanych przez badanych w zeszłym roku, gdy takich firm było 23%). Pozostałe plany inwestycyjne pozostają na zbliżonym poziomie.

Wykres 6.13. Deklarowane plany inwestycyjne przedsiębiorstw (do końca 2022 r.)

6.9. Kondycja polskich firm

Istotnym czynnikiem opisującym kondycję polskich firm jest ich płynność finansowa, decydująca o możliwości inwestowania, utrzymania wykwalifikowanych pracowników oraz rozwijania działalności. Odsetek przedsiębiorców, którzy w ostatnim roku obawiali się utraty płynności finansowej, wyniósł 33%, o 5 p.p. więcej niż w 2021 r. Istnieje zależność między obawą utraty płynności finansowej a wielkością firmy – najbardziej narażone były na nią mikrofirmy (35%), w następnej kolejności – małe (29,2%), średnie (21,4%), duże (20,0%).

Głównym powodem zagrożenia utraty płynności finansowej była utrata klientów (57%) oraz ograniczenia działalności z powodu pandemii Covid-19 (37% wszystkich wskazań). Na następnych miejscach wymieniano wysokie koszty spłat kredytów i pożyczek (37%) oraz ograniczenia działalności w związku z wojną w Ukrainie (33%). Więcej niż jeden powód groźby utraty płynności finansowej wskazało ponad 90% badanych.

Wykres 6.14. Groźba utraty płynności finansowej**Wykres 6.15.** Przyczyny groźby utraty płynności finansowej

Podsumowanie

Podsumowując, 2022 zapowiada się jako kolejny trudny okres dla polskich przedsiębiorców. Choć wydaje się, że elementy niepewności co do koniunktury powodowane przez pandemię COVID-19 należą już w dużej mierze do przeszłości, to jednak pojawiło się nowe zagrożenie dla sprawnego istnienia firm – wojna w Ukrainie. Choć duża część badanych uważa, że jest jeszcze za wcześnie, by mówić o wpływie wojny na rzeczywiste osiągnięcia firm, to jednak już teraz można powiedzieć, że ostatni rok przyniósł dalsze ochłodzenie nastrojów. Widać to po przewidywaniach dotyczących przyszłej koniunktury – badani spodziewają się raczej pogorszenia sytuacji niż jej poprawy. Co istotne – i niepokojące – wskaźniki te zanotowały znaczący spadek w porównaniu z 2021 r., który i tak już nie był rokiem przesadnego optymizmu. W obecnej fali badania dwa najbardziej optymistycznie nastawione segmenty (Frachtowce i Jachty) ponownie stanowią prawie 1/5 próby, jednak wydaje się, że nieco zmieniła się ich charakterystyka. W poprzednich falach to te właśnie firmy kojarzone były z większą chęcią inwestowania, w obecnej fali badania prawie wszystkie plany inwestycyjne uległy osłabieniu: z wyjątkiem planów inwestowania w kapitał ludzki, jednak w dalszym ciągu takie plany ma jedynie ¼ badanych. Cieszyć może kwestia płynności finansowej firm – z jednej strony był to czynnik, który wpływa w niektórych aspektach na kwestie postrzegania koniunktury, z drugiej zaś w obecnej fali badania mniej niż przed rokiem firm przyznało, że taka utrata płynności finansowej im groziła. Wydaje się, że kwestie konkurencji ustabilizowały się na określonym poziomie: około 30% badanych spotkało się z praktykami nieuczciwej konkurencji i wskaźnik ten jest na zbliżonym poziomie przez ostatnie lata. Również siła konkurencji panującej w branży nie zmieniła się na przestrzeni ostatnich lat.

W zeszłym roku podsumowanie bazowało na porównaniu marynistycznym, nawiązującym do przygotowanej i opisanej segmentacji i stwierdzono wówczas, że: „polskie firmy mają szansę wypłynąć z zadanej sytuacji zgodnie z zasadą zapisaną w herbie Paryża: *fluctuat nec mergitur* – rzuca nimi fala, lecz (jeszcze) nie toną”. Obecnie można stwierdzić, że choć pandemiczny sztorm osłabł na sile, to jednak trudno mówić o poprawie nastrojów, gdy na horyzoncie pojawił się kolejny sztorm powiązany z wojną u naszych wschodnich sąsiadów.

Infolinia: 801 332 202

info@parp.gov.pl

